ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

S

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

EDUCACIÓ INTERCULTURAL

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT

EDUCACIÓ
INTERCULTURAL

S

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

Propostes per a la tutoria

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT

Edita: Generalitat Valenciana
Conselleria de Cultura, Educació i Esport

Direcció General d'Ensenyament

Autors: José Luis Blasco Guiral, Vicente Bueno Ripoll, i Daniel Torregrosa Sahuquillo

Ofimàtica: Antonio Arnal Orero

Maquetació: José Manuel Blanquer Alcantud

ISBN: 84-482-3894-X

Depòsit Legal: V-4582-2004

Imprés en: Pinilla-Gómez, S.L.

Presentació

"L'educació tindrà per objecte el desenrotllament ple de la personalitat humana i l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals; afavorirà l'enteniment, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups ètnics o religiosos, i promourà les activitats de les Nacions Unides en pro de la pau mundial" (Declaració Universal de Drets Humans, art. 26.2).

El 10 de desembre de 1948, en la Declaració Universal de Drets Humans, les Nacions Unides van fixar bases per a l'educació intercultural. Així mateix, la Unió Europea contempla com a un dels objectius específics del seu Programa Sòcrates, fomentar la dimensió intercultural de l'educació, preparant l'alumnat a viure en una societat que es caracteritza per una diversitat cultural i lingüística, reforçant la comprensió mútua i la solidaritat, combatent amb això el racisme i la xenofòbia.

La Comunitat Valenciana s'ha convertit en el destí de fluxos migratoris, fent de la nostra una societat pluricultural. La Conselleria de Cultura, Educació i Esport està convençuda de la necessitat d'una educació en la tolerància, l'enteniment i el respecte entre pobles, grups i individus, que ajude els jòves a moure's en una societat de creixent complexitat, on la diversitat és cada vegada més evident.

Per a donar resposta a la diversitat de necessitats educatives, esta Conselleria va elaborar el Pla Inicial per a l'Atenció Educativa als fills i filles de les famílies immigrants estrangeres 2000-2003. Una vegada avaluat este Pla Inicial, el Pla d'Actuacions per a la Qualitat del Sistema Educatiu (PACSE), es proposa desenrotllar un nou Programa per al període 2004-2007 baix la doble perspectiva de l'educació intercultural dirigida a tot l'alumnat i l'atenció educativa a les necessitats específiques de l'alumnat immigrant. Prèviament, la Conselleria organitzarà el I Congrés Internacional sobre Educació i Immigració. Les reflexions i propostes dels experts, les bones pràctiques de la comunitat educativa, així com les conclusions d'este I Congrés serviran per a redactar el Programa definitiu, que, en tot cas, inclourà la intervenció educativa en els àmbits següents: acollida, educació intercultural, compensació educativa, mesures organitzatives i curriculars, formació del professorat i recursos adequats.

L'educació intercultural ha de preparar cada una de les nostres alumnes i cada u dels nostres alumnes per a conviure com a ciutadans en una societat

democràtica acollidora de diversitats múltiples facilitant-los l'adquisició de competències en diverses cultures que interrelacionen. La nostra societat es vorà enriquida si disposa cada vegada més de ciutadans i ciutadanes capaces d'interactuar amb tota normalitat amb persones procedents d'altres cultures.

Si bé en tractar sobre educació intercultural, és necessari tindre en compte les cultures que porten segles convivint a la Comunitat Valenciana, no és objecte d'este llibre parlar de les tradicions culturals valencianes, de les d'altres Comunitats Autònomes, ni tampoc de les tradicions culturals del Poble Gitano. Precisament, esta Conselleria va publicar en 2002 els Materials interactius per a treballar la Cultura Gitana (KETANE).

El nostre interés en esta publicació, en línia amb altres de la col·lecció d'atenció a la diversitat, és contribuir a l'esforç del Govern Valencià, plasmat en el PACSE, en un tema tan crucial com és l'educació intercultural. Estos materials didàctics que posem a la seua disposició volen aportar elements de reflexió per a la comunitat educativa, exemples d'activitats aplicables en l'Educació Secundària Obligatòria i, sobretot, donar suport a la funció tutorial, conscients del paper fonamental de la tutoria en l'educació intercultural.

El Director General d'Ensenyament
Josep Vicent Felip i Monlleó

Índex

	Pàg.
Presentació	3
Introducció	7
Guia d'ús	13
Capítol I. Primers passos	15
1. Informació plurilingüe	17
2. Educació sense fronteres	19
3. Programació intercultural	23
Capítol II. Identitats múltiples	27
4. Com canviem	29
5. La meua família	33
6. Acollida i integració	37
Capítol III. Diversitat i pertinença	41
7. Convivim	43
8. Estem d'acord?	47
9. Del mateix món	51
Capítol IV. Reptes	55
10. Els nostres drets	57
11. És possible l'acord	63
12. Donar protecció	71
Capítol V. Món solidari	77
13. El retorn	79
14. Ens ajuden	85
15. Ajudem	89
Capítol VI. Festes i commemoracions	93
16. Calendari escolar	95
17. Les festes nacionals	97
18. La humanitat celebra	101
Capítol VII. Cuina multicultural	105
19. El menú	107
20. Què tenim de postres?	111
21. Un menjar molt sa	119
Capítol VIII. Esport intercultural	123
22. Anem d'Olimpíada	125
23. L'equip de futbol de la diversitat	129
24. Jocs tradicionals	133

Índex

	Pàg.
Capítol IX. Viatges i costums	137
25. Altres llocs	139
26. En què s'assembla?	141
27. De vacacions	145
Capítol X. Referents històrics	149
28. Invents de països llunyans	151
29. Agricultura amb arrels àrabs	153
30. Records	161
Capítol XI. Comunicació	165
31. Escrivim en altres idiomes	167
32. Escola de traductors	169
33. Ens entenem	175
Capítol XII. Narració	181
34. Contes tradicionals	183
35. Ensenyança moral	187
36. Dia multicultural del llibre	189
Capítol XIII. Empatia	191
37. Què faries?	193
38. Relats	197
39. Proverbis	201
Annex: Mesurament de les competències interculturals	203
Bibliografia	215

Introducció

Cultura, multiculturalisme i interculturalitat

La cultura és determinant en la formació i el desenrotllament dinàmic de l'individu i de la seua identitat en el grup. Són moltes les definicions de cultura. Cada una d'elles destaca alguna de les seues característiques, els seus components, la seua transmissió, el seu caràcter normatiu o bé insistix en el seu aprenentatge i en el seu paper en la construcció del pensament. Segons s'enfatitze una o una altra de les seues dimensions i depenent del posicionament adoptat resultarà un enfocament diferenciat sobre l'educació intercultural.

En la nostra societat ha estat convivint la cultura majoritària amb altres minoritàries. És una situació històrica que, en l'actualitat, s'ha tornat més complexa amb la recepció de persones estrangeres. A esta societat complexa se la denomina societat multicultural, ja que s'utilitza el terme multiculturalisme en aquelles situacions en què grups socials o individus que pertanyen a diferents cultures viuen junts.

El concepte de multiculturalisme va associat a altres, especialment al d'aculturació i al d'interculturalitat. L'aculturació ha sigut estudiada des de l'antropologia i la sociologia. Des d'esta última es definix com "el canvi cultural que s'inicia per la conjunció de dos o més sistemes culturals autònoms" (Barnett, H. O. 1954). El model bidimensional de la teoria de l'aculturació (Berry, J. W. 1980) defén que en el cas de dos cultures en contacte, tant la cultura majoritària com la minoritària s'influïxen mútuament. Les dimensions d'identitat cultural i integració amb la nova cultura interactuen, podent-se donar quatre orientacions aculturals: a) d'integració, quan el grup minoritari manté els valors culturals originals i bones relacions amb el grup majoritari; b) de separació, mantenint els valors culturals, però sense relacions favorables amb el grup majoritari; c) d'assimilació, amb bones relacions amb el grup majoritari i pèrdua dels valors culturals propis, i d) de marginació, quan no mantenen la seua identitat ètnica ni bones relacions amb la nova cultura. Des d'una perspectiva optimista, segons eixe model, els grups pertanyents a cultures minoritàries preserven les seues tradicions al mateix temps que s'adapten a la societat majoritària. La cultura de la majoria, a més canvia i s'adapta a la diversitat (Laroche et al., 1998).

El concepte d'interculturalitat emfatitza la naturalesa intersubjectes del coneixement i de l'acció. Indica un procés d'aprenentatge i d'enriquiment mutu de les cultures en contacte. La interculturalitat es pot referir a diversos àmbits entre els quals nosaltres destaquem l'educatiu.

Educació intercultural

A finals dels anys seixanta Canadà, el Regne Unit, Austràlia i Estats Units reben onades d'immigrants amb llengües, costums i religions diferents. S'observa que el nou alumnat immigrant necessita una atenció especial davant del fracàs continuat quan accedix a l'escola occidental, que els transmet una cultura amb uns valors que li són aliens. En aquell moment sorgix una preocupació per l'atenció a la diversitat. En conseqüència, es dissenyen programes d'educació multicultural per als col·lectius d'immigrants, amb la intenció que des del respecte de la seua cultura d'origen, es promoga una integració en la cultura del país receptor. Es revisa el paper tradicional de l'educació; que ha de transmetre una cultura que ara és plural. Per mitjà de l'educació es transmeten valors, normes, modes de comunicar-se i continguts culturals a un alumnat que està canviant, que cada vegada és més divers.

En la nostra societat, en els últims anys s'han produït una sèrie de canvis socials, econòmics, de valors, de sistemes de comunicació i també culturals. Estem ja en una realitat multicultural dinàmica, en una societat oberta i és funció de l'escola preparar tot l'alumnat per a viure en ella. Gibson, M. A. (1976) des d'una perspectiva antropològica introduïx en educació el terme de competències multiculturals com un procés en què una persona va desenrotllant competències en múltiples sistemes de normes de percebre, avaluar, creure i fer. L'educació multicultural consistix doncs, que l'alumnat de les cultures en contacte adquirisca una sèrie de competències en coneixements, actituds i habilitats relatives a la cultura majoritària i, també a les minoritàries.

L'alumnat de la cultura majoritària precisa adquirir competències multiculturals per a poder viure en esta societat que ha canviat i que continuarà canviant en anys venidors. L'adquisició d'estes competències multiculturals li permetrà estar preparat per a moure's amb èxit en les noves situacions que se li plantejaran. Es tracta així, de formar l'alumnat en la comprensió de la diversitat cultural de la societat actual i en l'adquisició de coneixements, actituds i habilitats en diverses cultures que li permeten i afavorisquen la seua interacció amb persones i grups d'altres cultures que amb ell conviuen.

En este procés d'adquisició de competències en vàries cultures que interrelacionen, l'alumnat dels grups minoritaris és el que més camí ha de recórrer, perquè ha de tindre consolidades les competències en la seua cultura d'origen i en la de referència de la societat en què viu. En este cas, la motivació per a l'adquisició d'estes competències ve donada per la necessitat quotidiana d'adaptar-se a les dos cultures. L'alumnat del grup majoritari precisa d'un mínim de motivació per a l'adquisi-

ció de competències en cultures minoritàries i eixa motivació entronca directament amb l'activitat educativa.

Ara bé, esta adquisició de competències en diverses cultures que interrelacionen suggerix el concepte dinàmic d'educació intercultural.

L'educació intercultural s'ha definit de diferents maneres, depenent de les seues aplicacions i contextos. L'educació intercultural involucra concepcions del ser humà i del coneixement, plans d'estudi, processos d'ensenyança i aprenentatge, àmbits d'estudi i a la mateixa administració educativa. L'estudi de l'educació intercultural precisa un enfocament indercisciplinari des de la Psicologia, la Pedagogia, la Filosofia, l'Antropologia i la Sociologia.

L'educació intercultural ha de preparar els estudiants per a estar adaptats, viure i treballar en empreses i societats multiculturals. L'educació intercultural també pot ser considerada com un procés d'innovació l'objectiu del qual és canviar l'estructura del sistema educatiu per a adaptar-lo a una societat dinàmica.

Quant al personal que presta els seus servicis en educació, l'objectiu de l'educació intercultural consistix a formar-los per a actuar, adoptant un acostament positiu, com a mediadors entre cultures diferents. Esta mediació cultural constituïx un dels eixos de la funció tutorial.

Cap a una Escola intercultural

L'Informe del Defensor del Poble sobre l'escolarització de l'alumnat d'origen immigrant a Espanya comença descrivint el canvi experimentat per la societat espanyola en els últims trenta anys provocat per la recepció contínua i creixent de població immigrant. "Arriben així nous hàbits, costums estranys, modes de convivència distints i tota la varietat i diversitat que poden aportar cultures i religions diferents d'aquelles que han vertebrat fins hui mateix l'homogènia societat en què vivim. Així, en poc temps, ha hagut de fer-se un lloc a altres identitats, a altres creences, a altres modes de pensar i de viure i este procés no ha estat, ni està, exempt de dificultats" (Madrid, 2003).

En el mencionat Informe, s'inclou un estudi realitzat en el curs 2000/2001 en els nivells d'educació infantil, primària i secundària obligatòria per a conéixer les condicions i les conseqüències en el sistema educatiu de l'escolarització d'alumnat estranger i, específicament, d'alumnat d'origen immigrant i els resultats que es derivaven d'esta escolarització.

Una primera impressió positiva de l'estudi es produïx al comprovar que el sistema educatiu espanyol, fins al present, ha pogut absorbir sense dificultats extraordinàries el creixent volum d'alumnat d'origen immigrant que en estos últims anys ve incorporant-se a les nostres aules.

L'alumnat estranger escolaritzat a la Comunitat Valenciana, ha passat de 5.746 en el curs 1997/98, a 51.851 en el curs 2003/2004, multiplicant-se per nou en sis cursos, i representant un 7% del total de l'alumnat.

El sistema educatiu valencià, per a donar una resposta més eficaç a les noves necessitats educatives, va elaborar el Pla Inicial per a l'atenció educativa als fills de les famílies immigrants estrangeres (2000-2003). El Pla contempla mesures amb els següents objectius: potenciar actituds interculturals positives de la comunitat educativa; afavorir l'acollida a l'alumnat immigrant i a les seues famílies; compensar les necessitats educatives derivades de la situació de desavantatge social associades a la condició d'immigrant o refugiat; facilitar la mediació cultural; actualitzar la formació del professorat; incrementar els recursos didàctics; desenrotllar programes específics per a l'alumnat que desconeix els nostres idiomes oficials o que presenta greus desfasaments curriculars; difondre bones pràctiques en l'adequada escolarització de l'alumnat estranger immigrant.

Ara bé, la comunitat educativa, especialment el professorat ha donat resposta

educativa a este alumnat nouvingut. Però cal anar més enllà. És necessari no sols adoptar mesures que donen cobertura a les necessitats de l'alumnat immigrant i facilitar la seua integració, sinó preparar tota la comunitat educativa per a la situació multicultural creixent de la nostra societat. Es tracta que l'alumnat, el professorat i els orientadors desenrotllen una sèrie de competències multiculturals.

És evident que el sistema educatiu contribuïx a compensar els desequilibris culturals i socials i facilita l'assimilació cultural. La introducció de la multiculturalitat en el currículum suposa un pas avant per a aconseguir una educació intercultural, entesa com la referida a "programes i pràctiques educatius dissenyats per a millorar el rendiment educatiu de les poblacions ètniques i culturals minoritàries i, al mateix temps, preparar els alumnes del grup majoritari per a acceptar i deprendre les cultures i experiències dels grups minoritaris" (Banks, 1989).

Per a això, fa falta disposar de recursos que contribuïsquen i servisquen a este fi. Esperem que este llibre contribuïsca a l'educació intercultural de tot l'alumnat de la nostra Comunitat.

Obres citades

BANKS, J., Multicultural education: Characteristics and goals. En J. Banks & C. Banks (Eds.), Multicultural education: Issues and perspectives. Allyn and Bacon. 1989

BARNETT, H. O. et al., Acculturation: An Exploratory Formulation. En American Anthropology, vol. 56, 1954, p. 974. 1954.

BERRY, J. W., Acculturation as varieties of adaptation. En Padilla (Ed.), Acculturation: Theory, models and some 'new' findings. Boulder, CO: Westview Press. 1980.

DEFENSOR DEL POBLE ESPANYOL, Informe sobre l'escolarització de l'alumnat d'origen immigrant a Espanya: anàlisi descriptiva i estudi empíric. Madrid, 2003.

GIBSON, M. A., Approaches to Multicultural Education in the United States. Anthropology and Education. Quarterly 7 . 1976.

LAROCHE et al., Journal of Cross-Cultural Psychology , 29 (3), p. 418. 1998.

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT, Pla Inicial per a l'atenció educativa als fills de les famílies immigrants estrangeres (2000-2003).

Guia d'ús

Este llibre forma part de la col·lecció d'Atenció a la Diversitat en l'Educació Secundària Obligatòria, junt amb els llibres sobre La Tutoria i Educació Emocional. Com els citats llibres, s'ha concebut com un material utilitzable en les sessions de tutoria. Per això, s'ha intentat que les seues unitats siguen pràctiques, de fàcil aplicació en l'aula i susceptibles d'adaptar-se a les característiques de l'alumnat.

Si bé hi ha unitats referides exclusivament a una cultura concreta, la majoria d'elles són transversals a diverses cultures. Sovint, es fa referència a fets culturals de les famílies de l'alumnat del centre o del grup i estan preparades perquè càpien totes, conforme a la composició multicultural de l'aula. En qualsevol cas, resulta més interessant i enriquidor el seu desenrotllament en grups amb alumnes i alumnes de molt diverses procedències culturals.

Les unitats estan pensades per a la seua aplicació en les sessions de tutoria. Ara bé, algunes unitats poden ser utilitzades en diferents àrees o matèries i altres afecten a la globalitat del centre docent. Són susceptibles de ser aplicades en qualsevol dels cursos de l'Educació Secundària Obligatòria, sempre que no s'indique el contrari en la pròpia unitat.

Les unitats no estan seqüenciades, sinó agrupades per temes i, per tant, es poden ser utilitzades per separat.

La primera part està més bé pensada per a principis de curs: les del primer capítol, com preparació del professorat i les del segon, per a desenrotllar quan s'incorpora l'alumnat. La segona part inclou temes clàssics de tutoria, com la convivència, la justícia i la solidaritat. La tercera part tracta sobre aspectes que poden relacionar-se amb el curriculum. La quarta part inclou aspectes arrelats en la cultura dels pobles, però amb vocació d'universals.

El llibre té un annex sobre el mesurament de la competència cultural de l'alumnat, és a dir, sobre les seues competències en diverses cultures.

Els indicadors per a dit mesurament no pretenen ser més que una aportació orientativa per al professorat que, òbviament pot fer lliure ús d'ella. Si el test s'utilitza no sols al final del curs, sinó també a l'inici, el professorat podrà comprovar, a manera d'avaluació, l'avanç aconseguit en l'adquisició de competències culturals, respecte i tolerància cap a l'alumnat procedent d'altres cultures.

Igualment pot, i ha de fer-se, ampli ús de les unitats proposades. Això pot permetre la celebració de jornades multiculturals més enllà dels límits estrictes de l'aula, abraçant la totalitat de la comunitat educativa dels centres docents, la qual cosa redundarà en què no sols l'alumnat, sinó també les mares, pares, i la resta de personal vinculat als centres educatius, participen dels objectius que han animat a la confecció d'este material. La realització d'este tipus de jornades permet la seua divulgació mitjançant la seua publicitat en els diversos mitjans de comunicació de la localitat i del propi centre, fent-se extensius, tant l'acte com els seus propòsits, a la resta de la població.

El treball, el trànsit, a través de les diverses unitats proposades, amb les adaptacions necessàries que la idiosincràsia que cada centre, i inclús cada tutoria, exigix, és un tram recorregut, tan ínfim com es vulga però mai superflu, en el camí de la consecució d'una joventut, d'una ciutadania, tolerant, formada i lliure.

Primers passos

El terme intercultural referit a educació suscita altres termes encunyats en este àmbit, com atenció a la diversitat, integració, compensació de desigualtats, diferències culturals o pluralitat. Tots ells, de gran abast, impliquen unes necessitats educatives de l'alumnat i les seues famílies. La resposta educativa a estes necessitats precisa un mínim de planificació i organització.

Quan el professorat intenta planificar i incorporar l'educació intercultural a la tutoria o a la seua pràctica docent, ha de ser conscient de la seua situació de partida, en matèria d'educació intercultural, així com de la del centre.

Per això, s'ha considerat convenient incloure tres unitats prèvies de planificació, abans de treballar l'educació intercultural amb l'alumnat.

S'inclou una primera unitat sobre la documentació que pot facilitar la relació amb les famílies de grups minoritaris que no entenen els idiomes oficials de la Comunitat Valenciana. Les dos següents poden ajudar a la reflexió sobre el grau d'interculturalitat en l'organització i funcionament del centre i en la programació de la tutoria.

UNITAT 1

Informació plurilingüe

La comunicació que els centres docents establixen periòdicament amb les famílies, quan estes són estrangers, posseïxen altres cultures i parlen altres llengües, ha de realitzar-se de manera clara i precisa, evitant en tot moment confusions o desajustos. Per tant, pràctiques habituals com les reunions o notes informatives a les famílies haurien d'utilitzar un llenguatge senzill i comprensible, tenint en compte que moltes famílies estrangeres no disposen d'una competència lingüística suficient en algun dels idiomes oficials de la Comunitat Valenciana.

Esta unitat pretén facilitar als tutors i les tutores i al professorat en general un diàleg fluid i comprensiu amb les famílies dels seus alumnes.

1. Objectius

✓ Facilitar la comunicació entre persones de diferents cultures que utilitzen altres llengües.

✓ Elaborar instruments que faciliten la informació i la comunicació amb les famílies estrangeres.

2. Continguts

- Documentació administrativa.
- Notes informatives.

3. Desenrotllament

❋ Abans de començar les classes, el tutor o la tutora establix un xicotet inventari del material de comunicació amb les famílies que sol utilitzar. Revisa quin material disposa traduït en els diferents idiomes propis de les famílies estrangeres. Entre ells pot utilitzar els que troba disponibles en la pàgina web www.cult.gva.es. També podrà estudiar la possibilitat de contactar amb persones que puguen servir de mediadors i que siguen accessibles per a traduir altres materials necessaris per a activitats contemplades en el Pla d'Acció Tutorial, o per a la seua pràctica educativa.

4. Avaluació

- S'avaluarà la utilitat del recurs una vegada aplicat.
- Es valorarà quins altres recursos es necessitaran amb la mateixa finalitat.

5. Materials

Per a informar les famílies procedents d'altres països o regions sobre el sistema educatiu a la Comunitat Valenciana, es podran utilitzar els fullets informatius editats per la Conselleria de Cultura, Educació i Esport en diversos idiomes (valencià, castellà, francés, anglés, alemany, àrab, xinés, rus i romanés) i per a altres activitats, els materials disponibles en la pàgina web www.cult.gva.es, tals com:

1. Llista de material escolar per a l'alumnat.
2. Nota d'autorització per a eixida extraescolar.
3. Nota de comunicació per a una entrevista individual amb els pares de l'alumne o l'alumna.
4. Nota de comunicació per a la realització de la reunió de principi de curs amb les famílies.
5. Nota per a complimentar per les famílies per a la justificació d'una absència.

UNITAT 2

Educació sense fronteres

La multiculturalitat és una de les característiques que configuren la societat actual. En ella conviuen i interactuen diferents grups culturals, que tenen diverses llengües, creences, valors, religions, etc. Els moviments migratoris de població propis d'estos temps contribuïxen a augmentar i estendre el caràcter multicultural de la nostra societat.

Esta diversitat cultural de la societat té el seu reflex en els centres docents. El professorat està dedicant temps i esforços, per a aconseguir una educació intercultural que supere els prejuís i afavorisca la convivència i comunicació entre l'alumnat. Així mateix, la col·laboració de les famílies és necessària per a aprofitar la riquesa que suposa la seua diversitat cultural.

Esta unitat pretén facilitar als centres docents un instrument d'anàlisi de l'educació intercultural que desenrotllen.

1. Objectius

✓ Facilitar al centre docent instruments per al desenrotllament de l'educació intercultural.

✓ Analitzar l'organització i el funcionament del centre des d'una perspectiva intercultural.

2. Continguts

✍ Qüestionari per a analitzar l'educació intercultural en el centre.

3. Desenrotllament

❊ El tutor o la tutora reunix a l'equip de professorat del grup i els proposa analitzar l'estat en què es troba l'educació intercultural que el centre oferix al seu alumnat. Per a això, pot utilitzar el qüestionari que figura en esta unitat.

4. Avaluació

✐ L'ús del qüestionari que s'oferix, permetrà valorar les aportacions del professorat i la seua capacitat de diàleg i de consens sobre els aspectes interculturals.

✐ L'avaluació interna després de l'aplicació d'esta unitat servirà de referent per a la introducció de canvis oportuns en el centre per a cobrir les carències.

5. Materials

Qüestionari per a avaluar l'educació intercultural en el centre, que es presenta annex a esta unitat.

QÜESTIONARI PER A ANALITZAR L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL EN EL CENTRE	RES	POC	MOLT
1. S'ha tingut en compte la situació multicultural en l'anàlisi del context previ a l'elaboració del Projecte Educatiu del Centre?			
2. Hi ha orientacions en el Projecte Curricular per a incorporar en les distintes àrees i matèries l'educació intercultural?			
3. Són positives les actituds del professorat cap a l'educació intercultural?			
4. Està comprometés el claustre de professors en l'educació intercultural?			
5. Es contempla la interculturalitat en les programacions didàctiques?			
6. S'inclouen propostes d'activitats interculturals en el pla d'acció tutorial?			
7. Es dediquen sessions de tutoria per a tractar temes interculturals?			
8. S'inclouen objectius i activitats interculturals en el pla d'orientació educativa i psicopedagògica?			
9. S'utilitzen les aules d'acollida com una situació temporal, el més breu possible?			
10.Es fomenten actituds solidàries de participació intercultural en el Reglament de Règim Intern?			
11. Es contemplen accions formatives sobre interculturalitat en la formació del professorat prevista en el centre?			
12. En la programació anual d'activitats extraescolars està previst organitzar activitats de caràcter intercultural?			
13. Hi ha un fons adequat de llibres i material audiovisual i informàtic de caràcter intercultural?			
14. Es té en compte la llengua pròpia de les famílies en les notes de comunicació del centre o en la documentació administrativa que estes han de complimentar?			
15. Les associacions de mares i pares d'alumnes fomenten la participació de famílies de totes les cultures presents?			
16. Les associacions d'alumnes fomenten la participació de l'alumnat de cultures minoritàries?			
17. Es facilita en el centre que l'alumnat de cultures minoritàries puga aprofundir en aspectes culturals propis?			
18. S'oferixen menús interculturals?			
19. S'han desenrotllat estratègies i aportat recursos que eviten la marginació de l'alumnat de grups minoritaris?			
20. El centre avalua el respecte a les creences, les actituds, els estils i les conductes multiculturals de la Comunitat Educativa?			

UNITAT 3

Programació Intercultural

Per a introduir l'educació intercultural en l'aula, es requerix la inclusió d'objectius i continguts interculturals en la programació de les activitats curriculars i en les hores destinades a la tutoria. Els continguts han de referir-se al coneixement d'altres cultures i al foment d'actituds dialogants i de respecte intercultural; han d'estar seqüenciats i adaptats a les característiques del centre i a les necessitats de l'alumnat.

En l'educació intercultural està especialment indicada una metodologia activa, que motive a la participació de tot l'alumnat. Els materials didàctics interculturals han de ser diversos, referits a tots els grups culturals de l'aula i accessibles per a tot l'alumnat. L'avaluació ha d'estar prevista en la programació.

En esta unitat es pretén proporcionar als tutors elements d'anàlisi sobre la seua programació per a facilitar que esta tinga caràcter intercultural.

1. Objectius

✓ Incloure objectius i continguts interculturals en el currículum de les àrees i matèries i de la tutoria. Preparar una metodologia i uns recursos didàctics adequats.

✓ Analitzar la pròpia programació des d'una perspectiva intercultural.

2. Continguts

- Pla d'Acció Tutorial i la seua adequació a cada grup d'alumnat.
- Programacions didàctiques.
- Qüestionari per a una programació intercultural.

3. Desenrotllament

❊ La programació de les activitats de tutoria s'elabora a partir del Pla d'Acció Tutorial del centre. En el procés d'adaptació a la diversitat de l'alumnat, és necessari introduir elements de reflexió perquè la programació resultant tinga un caràcter intercultural.

Les unitats que s'oferixen en este llibre poden facilitar exemples útils per a la programació que elabore cada tutor o tutora.

4. Avaluació

✐ El professorat podrà avaluar la consecució dels objectius d'esta unitat a partir d'una reflexió sobre els aspectes interculturals de la seua programació. Per a això, podrà basar-se en el qüestionari: "Programació intercultural", annex a esta unitat

✐ S'utilitzarà el qüestionari a principi i final de curs com a test-retest per a apreciar el grau de millora de la programació intercultural.

5. Materials

El qüestionari per a una programació intercultural es presenta a continuació. El professorat el pot tindre en compte en l'elaboració de la programació de les seues activitats tutorials o didàctiques i també per a avaluar la programació una vegada elaborada.

El qüestionari facilita indicadors sobre la programació dels objectius, del continguts, de la metodologia i dels recursos didàctics.

QÜESTIONARI PER A UNA PROGRAMACIÓ INTERCULTURAL

(INDICADORS INTERCULTURALS DE LA PROGRAMACIÓ)

	SI	NO
OBJECTIUS		
El punt de partida de la programació és una avaluació de la diversitat cultural i social de l'alumnat?	❍	❍
Són coherents els objectius generals de la programació amb els específics d'atenció a la diversitat cultural?	❍	❍
Es tenen en compte múltiple habilitats, valorades en major o menor mesura en diferents grups culturals?	❍	❍
Pretén millorar les relacions interculturals?	❍	❍
Es pretén superar l'etnocentrisme?	❍	❍
CONTINGUTS		
S'inclou l'estudi de la societat multicultural com una realitat rica i dinàmica?	❍	❍
Estan previstos continguts d'aprenentatge que permeten diferents punts de vista interculturals?	❍	❍
Es presenten els grups culturals en igualtat d'estatus?	❍	❍
Es rebutja explícitament la discriminació racial i la xenofòbia a través de diversos continguts?	❍	❍
S'inclouen continguts d'apreci a diferents cultures i els seus valors?	❍	❍
METODOLOGIA		
Estan previstes activitats en què cal canviar el punt de vista, posar-se en la situació d'altres?	❍	❍
Es pretén el consens en les activitats que admeten diferents perspectives culturals?	❍	❍

	SI	NO
Està previst que els grups de treball que s'organitzen siguen flexibles, mixtos i heterogenis?	❍	❍
Es té especial interés en els problemes de llenguatge, tenint en compte les dificultats que puga presentar determinat alumnat?	❍	❍
Estan previstos procediments de mediació i suport per a l'alumnat de distints grups culturals i les seues famílies?	❍	❍

RECURSOS DIDÀCTICS

Els materials didàctics inclouen il·lustracions referides als diversos grups culturals presents en l'aula?	❍	❍
En els materials didàctics hi ha elements lingüístics procedents de les llengües de l'alumnat de l'aula?	❍	❍
S'adapten els materials didàctics a la diversitat cultural de l'alumnat?	❍	❍
Són clares i fàcils d'entendre per tot l'alumnat les instruccions per a utilitzar els materials didàctics?	❍	❍
Es disposa de material didàctic complementari en diverses llengües?	❍	❍

II Identitats múltiples

Les primeres sessions de tutoria amb l'alumnat, des de la perspectiva intercultural partixen de la presentació al grup de cada u dels alumnes, així com del reconeixement de les coincidències en els canvis evolutius de la infància a la pubertat, a pesar de les seues diferents procedències. Açò permet una obertura cap als altres aportant informació sobre un mateix i, al mateix temps, l'establiment dels primers llaços de cohesió del grup.

En este nivell de comunicació personal, d'allò propi, la segona unitat es referix a l'aportació de cada u d'allò que suposa per a ell la seua família, els seus hàbits i costums, les seues actituds i valors. Amb això, l'alumnat establirà semblances i diferències entre els tipus de famílies, partint del seu paper inqüestionable en cada una de les cultures.

L'última unitat del capítol es dedica a preparar al grup per a acollir el nou alumnat i facilitar la seua integració, d'acord sempre amb el Pla d'Acollida del Centre.

UNITAT 4

Com canviem

Amb freqüència sentim a la gent dir a la vista de la fotografia d'un xic o d'una xica, "és igual que sa mare", "hi ha que vore el que se sembla a tu quan eres xicoteta", "tots els germans eren iguals a la seua edat". Estes expressions arrepleguen impressions personals, fruit de processos afectius.

Esta unitat proposa a l'alumnat que reflexionen sobre els canvis físics pels que travessa la persona, amb independència de les seues característiques físiques, culturals o socials.

1. Objectius

✓ Identificar el procés de canvis físics que es produïxen en el ser humà des dels seus primers anys fins a l'adolescència i reconéixer que els dits canvis són independents del lloc de naixement.

✓ Aprofundir en el coneixement i l'apreci dels companys i companyes.

2. Continguts

✍ Els canvis físics de l'individu que es produïxen al llarg del temps.

3. Desenrotllament

❊ El tutor o la tutora formarà grups de cinc. A cada grup li donarà les fotografies corresponents a altres cinc (en total quinze fotografies). Els demanarà que realitzen activitats successives:

1ª. Intentar identificar els cinc companys o companyes de les fotografies, fixant les cinc seqüències de tres fotografies amb cinta adhesiva en una cartolina.

2ª. Consensuar la descripció dels traços físics comuns a les tres edats reflectides en les fotografies (un any, cinc anys i en l'actualitat). Anotar les semblances i les diferències corresponents a estes tres edats en la fitxa de traços físics que s'inclou en esta unitat.

4. Avaluació

✐ El tutor o la tutora valorarà tant la capacitat de descripció com la síntesi que puga realitzar l'alumnat.

✐ També prendrà nota d'afirmacions espontànies afectives, tals com: "Què guapo eres de xicotet..."

5. Materials

Fotografies d'alumnes en el primer any, als cinc anys i en l'actualitat.
Pissarra.
Cinta adhesiva i cartolina.
Fitxa de traços físics.

Fitxa de traços físics

Quan teníem un any érem:

➪
➪
➪
➪

Quan teníem cinc anys érem:

- ⇨
- ⇨
- ⇨
- ⇨

En l'actualitat som:

- ⇨
- ⇨
- ⇨
- ⇨

Període	Semblances	Diferències
Quan teníem un any		
Quan teníem cinc anys		
En l'actualitat		

UNITAT 5

La meua família

La família constituïx el primer lloc on els xiquets i les xiquetes adquirixen hàbits, valors i actituds. No obstant, la nostra societat ha anat canviant en els últims anys i estos canvis han afectat la família. La incorporació de la dona al món del treball, el menor nombre de fills i filles, l'existència de famílies monoparentals, etc. són alguns dels factors que han contribuït al dit canvi.

En esta unitat els alumnes i les alumnes tractaran de reflectir aspectes amb els quals caracteritzen les seues famílies. Amb això, es pretén que l'alumnat conega els hàbits de famílies formades en contextos culturals diferents al seu, a fi de valorar que una mateixa estructura pot presentar manifestacions diferents. El tutor o la tutora tindran en compte possible situacions de conflicte familiar que puguen incidir en el normal funcionament de la sessió.

1. Objectius

✓ Conéixer les diferències que presenten diverses famílies.

✓ Valorar la família com a primera estructura social generadora d'hàbits, valors i actituds.

2. Continguts

✍ La família en diferents contextos culturals.

3. Desenrotllament

❊ El tutor o la tutora explicarà breument la importància de la família com a estructura social al llarg de la història. La família manté bàsicament un nucli comú en els distints països o regions, format per progenitors i descendents (naturals o adoptius), però presenta models cada vegada més oberts i més o menys complexos, derivats en gran manera de l'evolució de cada societat i influenciats pels seus valors culturals.

El desenrotllament de la unitat, tindrà dos fases:

1ª Els alumnes i les alumnes formen grups de cuatre o cinc, procurant que en cada un hi haja representació de diferents països, regions o cultures. Cada grup complimentarà la fitxa síntesi sobre les famílies, que es troba en esta unitat i reflectirà les característiques més significatives dels distints tipus de famílies, establint les semblances i diferències entre elles.

Una vegada finalitzada l'elaboració de la fitxa, un portaveu exposarà les seues conclusions. El tutor o la tutora les anirà escrivint en la pissarra.

2ª En esta fase, cada grup a la vista de les conclusions, debatrà durant 15 minuts, tractant d'establir les característiques que consideren haurien d'estar en tota família. Cada grup comentarà les seues conclusions, tenint sempre present que no hi ha un model únic.

4. Avaluació

- L'alumnat haurà de ser capaç d'establir les característiques diferenciadores entre les famílies estudiades.
- Els alumnes i les alumnes valoraran el paper de la família en l'adquisició dels primers hàbits, valors i actituds, amb independència de les diferències que presenten les famílies estudiades.

5. Materials

Fitxa síntesi sobre les famílies.

Fitxa síntesi sobre les famílies

❑ **Famílies**

♣ Originàries de:

♣ Formades per:

♣ Nombre de fills/as:

♣ Altres persones que conviuen en el domicili:

♣ Qui treballa fora de la casa?

♣ Qui treballa en la casa?

♣ Es compartixen les tasques domèstiques entre els pares?

♣ Realitzen els fills i les filles tasques domèstiques?

♣ Qui establix les normes en la família?

♣ Qui col·labora en les tasques escolars dels fills i les filles?

♣ Qui s'entrevista normalment amb els tutors o les tutores?

♣ En general, de qui es té més en compte la seua opinió?

♣ Quan hi ha algú malalt, qui s'ocupa normalment de cuidar-ho?

❑ **Conclusions**

♣ Semblances:

♣ Diferències:

UNITAT 6

Acollida i integració

La incorporació d'una nova persona en un grup d'Educació Secundària Obligatòria més o menys cohesionat, algunes vegades presenta dificultats i la seua superació precisa una intervenció adequada. Si a eixes dificultats se li afig la falta de comunicació, la utilització d'un idioma diferent, la integració es fa encara més difícil, al mateix temps que no s'afavorix el desenrotllament personal de l'alumnat i social, del grup.

Esta unitat, junt amb el Pla d'Acollida que ha de tindre el centre docent per al nou alumnat estranger, pretén facilitar alguns instruments que afavorisquen la seua integració en el grup.

1. Objectius

✓ Adquirir capacitats que afavorisquen la comunicació amb persones que procedixen d'altres països o regions, amb idioma diferent del castellà o valencià.

✓ Desenrotllar habilitats que ajuden l'alumnat tant l'integrat en un grup com aquell que s'incorpora de nou, en el procés d'acollida.

2. Continguts

- La comunicació interpersonal.
- Acollida i integració en el grup.

3. Desenrotllament

❊ El tutor o la tutora, ha de tindre en compte que la incorporació d'un nou alumne o alumna en un grup ja establit i una vegada iniciat el curs escolar, suposa recórrer a estratègies de comunicació, d'habilitats socials, de relació interpersonal, etc.

Encara que la unitat es proposa davall un enfocament lúdic per a afavorir la comunicació i la participació de l'alumnat, no ha de perdre's de vista que el que es pretén que l'alumnat adquirisca i desenrotlle capacitats que possibiliten el seu apropament a persones procedents d'altres països. Resulta convenient la seua aplicació amb grups d'alumnes i alumnes que encara no han tingut l'experiència d'incorporació de nou alumnat. L'assimilació d'estratègies i la seua aplicació en situació real ens permetrà comprovar si s'han aconseguit els objectius previstos.

En la unitat es proposa un joc de simulació, en el que alguns alumnes i alumnes participaran fingint ser persones procedents d'altres països que desconeixen l'idioma del grup. Per a això, el tutor o la tutora proposa en una sessió anterior de tutoria que un grup de dos o tres alumnes elaboren un alfabet únic i original, a través del qual hauran de construir algunes frases amb què explicar aspectes de la seua vida: d'on procedixen, com es diuen, si tenen germans o germanes, quants anys tenen, què estudiaven, etc.

En la següent sessió de tutoria, el tutor o la tutora explica a la resta del grup, que s' incorporaran a la classe tres nous alumnes, que procedixen d'un país molt llunyà i desconeixen tant el castellà com el valencià. Comptaran al grup algunes qüestions sobre ells mateixos perquè els coneguem millor i després els comptarem algunes de les coses que fem tant en el centre com en la nostra vida diària.

A fi que l'acollida siga adequada i la integració es desenrotlle sense problemes, el tutor o la tutora ha d'indicar algunes recomanacions que possibiliten la comunicació, tals com:

1. Procurar fer frases senzilles.
2. Pronunciar amb claredat i de manera pausada.
3. No parlar cridant.
4. No gesticular excessivament.
5. No parlar només amb infinitius, ni telegràficament.

A continuació, els nous alumnes amb l'ajuda d'un mapamundi aniran comentant aspectes referits a la seua situació personal perquè els coneguen millor la resta del grup. S'afavorirà que utilitzen una pronunciació adequada.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per a utilitzar diferents estratègies per a facilitar la comunicació, l'acollida i integració dels nous alumnes en el grup.
- Es valorarà l'actitud acollidora de l'alumnat.

5. Materiales

No fa falta material específic per a esta unitat.

III Diversitat i pertinença

Una vegada constituït el grup, acceptades la igualtat i la diferència i acollit el nou alumnat estranger, convé avançar en la convivència entre cultures i, per a això, pareix especialment indicat utilitzar com a instrument un referent cultural amb vocació universal, com és el cine. Nombroses pel·lícules presenten el conflicte cultural i la superació d'este des de diferents angles i poden ser utilitzades per a treballar la convivència.

La comunicació, l'expressió d'opinions, la manifestació dels acords i desacords, així com la presa de posició en determinats temes relatius a la relació entre cultures suposa un pas més en la convivència. Cal que el grup establisca canals de comunicació perquè cada un puga expressar la seua opinió i sentir altres diferents a la seua en determinats temes que fins ara no s'havia qüestionat.

L'última unitat del capítol es dedica als mitjans de comunicació de masses i al tractament que donen algunes notícies a aspectes relacionats amb la immigració. Es tracta que l'alumnat analitze una notícia i expresse la seua opinió sobre esta.

UNITAT 7

La convivència, la relació que establim amb les altres persones afavorix la maduresa individual i el desenrotllament de la societat. Actualment, la nostra societat va incorporant nous membres procedents de altres societats amb cultures i llengües diferents, generant-se així processos de convivència que són necessaris consolidar i fomentar. A més, els processos de globalització influïxen cada vegada més en la interacció entre les persones amb independència de la seua ubicació geogràfica.

Convivim

Esta unitat planteja la necessitat que tenen els sers humans de conviure i col·laborar entre ells per a desenrotllar-se com a persones al si d'una societat.

1. Objectius

✓ Conéixer i valorar la convivència com un factor de desenrotllament personal i social.

✓ Analitzar pel·lícules per a descobrir aspectes rellevants sobre la convivència.

2. Continguts

La convivència a partir de l'anàlisi de pel·lícules.

3. Desenrotllament

❊ El tutor o la tutora, dividirà la classe en quatre grups, cada u dels quals haurà de vore una pel·lícula. Una vegada vista, el grup contestarà el qüestionari annex a esta unitat. Cada grup consensuarà les seues pròpies conclusions sobre la pel·lícula i les aportarà als companys. També assenyalarà situacions de la seua vida quotidiana en què resulta necessària establir una adequada convivència. Per a això, designarà un portaveu.

En esta unitat s'inclou una breu descripció de pel·lícules que poden ser utilitzades per a introduir els temes.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per a analitzar pel·lícules.
- Es valoraran els exemples de convivència entre cultures proposats per l'alumnat.

5. Materials

Fitxes tècniques de les pel·lícules i qüestionari d'anàlisi.

Fitxa tècnica de les pel·lícules

❑ **Títol:** Enemic meu.

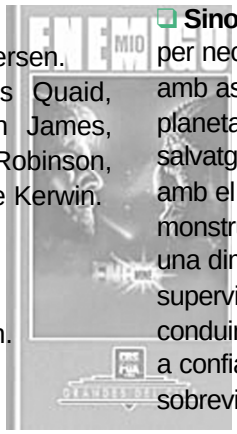

❑ **Any:** 1985.
❑ **Director:** Wolfgang Petersen.
❑ **Repartiment:** Dennis Quaid, Louise Gossett Jr., Brion James, Richard Marcus, Bumper Robinson, Carolyn McCormick, Lance Kerwin.
❑ **Guió:** Edward Khmara
❑ **Música:** Maurice Jarre.
❑ **Fotografia:** Tony Imi.
❑ **Gènere:** Ciencia-Ficción.
❑ **Duració** 103 minuts.

❑ **Sinopsi**: Enemics per instint, amics per necessitat, un humà i un alienígena amb aspecte de rèptil alliberen en un planeta hostil una dura batalla, part de la salvatge guerra que enfronta a la Terra amb el planeta Dracon, habitat per sers monstruosos. Esta guerra aconseguix una dimensió que pot posar en perill la supervivència d'estos dos planetes i pot conduir a l'extermini total. Només forçats a confiar l'un en l'altre aconseguiran sobreviure.

❑ **Títol:** Infern en el Pacífic.

❑ **Any:** 1968.
❑ **Director:** John Boorman.
❑ **Repartiment:** Lee Marvin. Toshiro Mifune
❑ **Guió:** Alexander Jacobs y Eric Bercovici
❑ **Música:** Lalo Schifrin.
❑ **Fotografia:** Conrad Hall.
❑ **Gènere:** Bèl·lica.
❑ **Duració** 103 minuts.

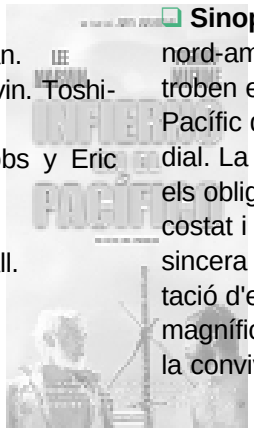

❑ **Sinopsi:** Dos hòmens, un soldat nord-americà i un oficial japonés, es troben en una illa deserta de l'oceà Pacífic durant la Segona Guerra Mundial. La lluita per la seua supervivència els obliga a deixar les hostilitats a un costat i transforma el seu odi inicial en sincera amistat. Una excel·lent interpretació d'estos dos únics actors en una magnífica pel·lícula sobre el poder de la convivència i la naturalesa humana.

❑ **Título:** Endevina qui ve esta nit.

❑ **Any:** 1967.
❑ **Director:** Stanley Kramer.
❑ **Repartiment:** Spencer Tracy, Sidney Poitier, Katherine Hepburn, Katherine Houghton.
❑ **Guió:** William Rose.
❑ **Música:** Frank De Vol.
❑ **Fotografia:** Sam Leavitt.
❑ **Gènere:** Comèdia/Drama.
❑ **Duració:** 108 minuts

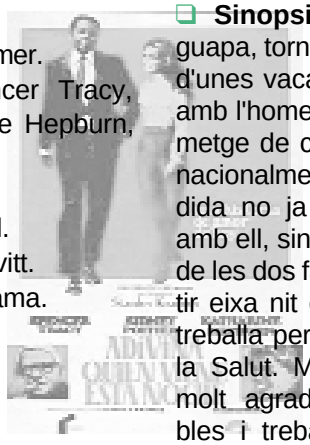

❑ **Sinopsi:** Joey Drayton, una xica guapa, torna a casa després de disfrutar d'unes vacacions de deu dies a Hawaii amb l'home que ama, John Prentice, un metge de color de quaranta anys internacionalment respectat. Joey està decidida no ja a casar-se immediatament amb ell, sinó a aconseguir la benedicció de les dos famílies. La parella ha de partir eixa nit cap a Ginebra, on el doctor treballa per a l'Organització Mundial de la Salut. Matt i Christina Drayton són molt agradables, intel·ligents, saludables i treballadors. La joven ha sigut educada pels seus pares d'una manera liberal i creu que casar-se amb una persona de color no representa cap problema. El seu company, al contrari, sap perfectament que una relació d'este tipus és una font inesgotable de conflictes. La tensió creix quan els pares del nóvio volen des dels Ángeles per a sopar amb els Drayton i es veuen tan sorpresos i consternats com els pares de la xica.

❑ **Títol:** Bwana.

❑ **Any:** 1995.
❑ **Director:** Imanol Uribe.
❑ **Repartiment:** Andrés Pajares, María Barranco, Emilio Buale, Alejandro Martínez, Andrea Granero
❑ **Guió:** Ignacio del Moral, Francisco Pino.
❑ **Música:** José Nieto.
❑ **Fotografia:** Javier Aguirresarobe
❑ **Gènere:** Tragicomedia-Drama crític social.
❑ **Duració:** 120 minuts

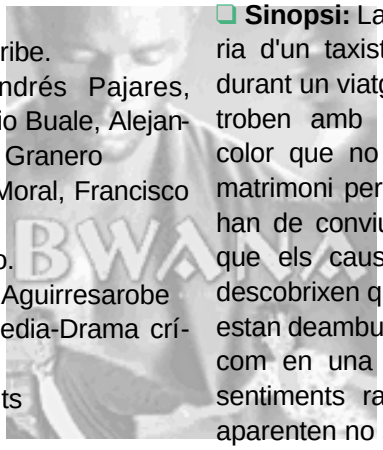

❑ **Sinopsi:** La pel·lícula explica la història d'un taxista i la seua família que, durant un viatge a la costa andalusa, es troben amb un immigrant il·legal de color que no entén castellà. Quan el matrimoni perd les claus del seu cotxe han de conviure amb l'immigrant, algo que els causa prou problemes quan descobrixen que un grup de "skinheads" estan deambulant per la zona. Es recrea com en una situació límit afloren els sentiments racistes en persones que aparenten no ser-ho.

Qüestionari per a l'anàlisi de pel·lícules

1. Resum de l'argument.

2. Moments:
- Tema central.
- Personatges claus.
- Temes que es tracten.

3. Anàlisi dels personatges de la pel·lícula:
- Indicar si els personatges s'assemblen als de la realitat.
- Assenyalar els grups socials representats, etc.

4. Comentari dels fets històrics així com dels seus antecedents i les seues conseqüències.

5. Valoració crítica de la pel·lícula. Per a això, pot servir de guia contestar a preguntes com: creus que reflexa una realitat?; quins valors socials, culturals apareixen?, etc.

6. Conclusions del grup.

UNITAT 8

Estem d'acord?

En tota conversació, emprem paraules per a expressar sentiments, opinions o punts de vista. En la mesura en què els alumnes i les alumnes utilitzen adequadament el llenguatge, podran ser compresos pels altres, arribar a acords, evitar confusions, enfrontaments o malentesos

En esta unitat es pretén fomentar el debat sobre qüestions específiques, així com la possibilitat d'afavorir l'apropament des de posicions diferents. El tutor o la tutora elegirà el tema a debat.

1. Objectius

✓ Fomentar l'ús adequat del llenguatge.

✓ Adquirir estratègies que afavorisquen la comunicació entre persones que manifesten opinions diferents.

2. Continguts

✍ La comunicació interpersonal.

3. Desenrotllament

❊ El tutor o la tutora explica a la classe que en esta activitat s'haurà de definir una sèrie d'afirmacions i opinions relacionades amb el fet multicultural. Pot posar com a exemple alguna de les opinions següents:

- ☞ Europa és una realitat multicultural.
- ☞ Tot el món té prejuís.
- ☞ Cal comprendre i acceptar altres cultures.
- ☞ La història de la humanitat està plena de mescles culturals.
- ☞ ...

Els alumnes i les alumnes es reuniran en grups de sis i durant 6 minuts hauran d'anotar dos afirmacions que se'ls ocórrega sobre el tema a debatre. Passat eixe temps, un representant de cada grup exposarà les seues opinions, que s'anotaran en la pissarra.

Una vegada conclosa l'exposició i anotades totes les afirmacions, cada grup discutirà sobre les afirmacions dels altres i les escriurà en la taula d'acords i desacords annexa a esta unitat, de manera que tots els membres del grup hauran de triar aquell apartat que millor se ajust a la seua posició. Ningú ha de quedar-se en una postura intermèdia o vacil·lar entre dos posicions.

Després de la discussió i posicionament de tots, el tutor o la tutora arreplegarà el grau d'acord i desacord davant de les distintes afirmacions. Insistirà en la necessitat d'expressar-se adequadament.

4. Avaluació

- ✐ S'avaluarà la capacitat de l'alumnat d'expressar adequadament les seues opinions sobre el tema de debat.
- ✐ Es valorarà les actituds de l'alumnat de diàleg i respecte a les opinions del altres.

5. Materials

Taula d'acords i desacords

Taula d'acords i desacords

Totalment d’acord	D’acord
En desacord	Totalmente en desacord

UNITAT 9

Del mateix món

L'accés a la informació en la nostra societat ha sofrit transformacions significatives. Actualment, a més del paper imprés, la informació utilitza les noves tecnologies: audiovisuals, televisió, ràdio i telefonia i, sobretot la informàtica després de l'aparició d'Internet.

Els jóvens, igual que la resta de la societat, reben una ingent multitud d'informació audiovisual, la qual cosa dificulta que puguen realitzar una adequada anàlisi i assimilació d'esta.

En esta unitat es pretén que els alumnes i les alumnes analitzen, comenten i valoren informacions relacionades amb persones procedents d'altres països, regions o cultures i rebudes a través dels diferents mitjans de comunicació.

1. Objectius

✓ Prendre consciència sobre realitats culturals diferents de la pròpia.
✓ Diferenciar els modes de presentació de la informació.
✓ Desenrotllar competències en les tecnologies de la informació i la comunicació.

2. Continguts

✍ Els mitjans de comunicació de masses.

3. Desenrotllament

❊ El tutor o la tutora explica que en esta unitat es treballarà en grup de quatre o cinc alumnes i que les seues conclusions s'exposaran en la següent sessió de tutoria.

Cada u dels grups elegirà una notícia sobre algun aspecte relacionat amb persones procedents d'altres països, regions o cultures, bé en suport paper, audiovisual o informàtic (Internet). El tractament de la notícia podrà fer-se en qualsevol dels suports citats anteriorment. Per a això, s'utilitzarà la fitxa que es proposa.

Junt amb la redacció original de la notícia, els alumnes i les alumnes del grup, després de realitzar la seua tasca, intentaran reescriure-la, utilitzant un llenguatge clar i precís, propi del món de la informació i la comunicació.

Posteriorment, els portaveus exposaran els aspectes més rellevants de la notícia, establint similituds amb situacions pròximes a ells, les seues reaccions davant d'esta, les de la societat i les de persones que s'han vist afectades, etc.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat d'utilitzar els diferents suports de la informació, aplicant en cada cas la tecnologia més adequada.
- Es valorarà l'empatia de l'alumnat en situacions en què s'hagen vist afectades persones procedents d'altres països, regions o cultures.

5. Materials

Fitxa per a l'anàlisi d'una notícia

Fitxa per a l'anàlisi d'una notícia

Títol de l'article:

Autor: **Periòdic/Tv/web:**

Suport: **Núm. de pàgines/temps:**

Qüestions:

1. El títol és:

- ♣ Precís
- ♣ Imprecís
- ♣ Sensacionalista
- ♣ Insòlito
- ♣ Original

2. El títol:

- ♣ Informa
- ♣ Vol provocar emoció
- ♣ Provoca curiositat
- ♣ Vol escandalitzar
- ♣ Genera sensació de rebuig

3. Il·lustracions:

- ♣ Cap
- ♣ Foto general
- ♣ Foto amb detalls
- ♣ Caricatura
- ♣ Muntatge
- ♣ Esquema
- ♣ Gràfico o dibuix

4. Tema de l'article:

- ♣ Esdeveniment internacional
- ♣ Esdeveniment nacional
- ♣ Esdeveniment local
- ♣ Informació general
- ♣ Informació social
- ♣ Informació cultural
- ♣ Informació política
- ♣ Informació esportiva
- ♣ Unix diversos tipus d'informació...

5. Sentiments que predominen en l'article (alegria, desassossec, inquietud, ràbia, repulsió, etc).

6. Sensació i opinió que t'ha produït l'article.

7. Fes un breu resum de l'article.

IV Reptes

En el capítol anterior, l'alumnat es va dedicar a treballar temes d'índole intercultural a través del cine i dels mitjans de comunicació de masses i adoptar una postura personal davant d'ells. Ara es tracta que reflexione sobre els grans reptes mundials, com són els drets humans, els conflictes armats i els refugiats. El respecte dels drets humans ha sigut una gran preocupació des de mitjans del segle XX i es va plasmar en la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU. El segle va concloure amb la carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. És convenient que l'alumnat conega i analitze estos documents, especialment en aquells aspectes de respecte als drets de la cultura pròpia.

Hi ha conflictes bèl·lics enquistats com el de l'Orient Mitjà. La violència generada i els odis entre les parts ens poden fer creure que no té solució. No obstant, unes veus des d'ambdós parts clamen la pau i prenen una iniciativa cultural per a aconseguir-la, utilitzant un instrument universal com és la música. Esta experiència, mereixedora del reconeixement del Premi Príncep d'Astúries 2002 pot servir a l'alumnat per a aprofundir en el respecte cap a les persones d'altres cultures i països.

Finalment, es presenta la realitat de les persones refugiades en altres països a causa dels conflictes bèl·lics i de les persecucions. La seua situació és poc coneguda perquè la majoria de refugiats ho són en condicions precàries en països limítrofs al seu. Algunes persones refugiades arriben al nostre país i són atesos per organismes governamentals i organitzacions no governamentals i aquelles persones refugiades en edat escolar assistixen a les nostres escoles. El capítol conclou amb el coneixement d'esta realitat i de les organitzacions que es dediquen a ajudar estes persones.

UNITAT 10

Els nostres drets

Fa ja més de mig segle que l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar la Declaració Universal de Drets Humans. Esta declaració, sorgida després de la II Guerra Mundial, ha intentant al llarg de tots estos anys que la comunitat internacional siga capaç d'evitar o eliminar diferències entre els sers humans. Després de tant de temps, cal fer-se la següent pregunta i ho ha aconseguit?

La Unió Europea, dins del seu procés d'unificació va proclamar el 7 de desembre de 2000 amb ocasió del Consell Europeu de Niça, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. La Carta suposa el conjunt dels drets civils, polítics, econòmics i socials dels ciutadans europeus i de totes les persones que viuen en el seu àmbit territorial.

Esta unitat té com a finalitat que l'alumnat d'Educació Secundària Obligatòria siga conscient que tot ciutadà del món i de la Unió Europea en particular, disposa d'uns drets que no poden ser oblidats ni menyscabats per ningú, amb independència del seu origen.

1. Objectius

✓ Identificar aquells drets humans reconeguts en la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU, vinculats a la cultura.

✓ Distingir aquells drets de tipus cultural que s'arrepleguen en la Carta dels Drets Fonamentals la Unió Europea.

✓ Valorar la importància tant de la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU com de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea.

2. Continguts

✍ Declaració Universal de Drets Humans.

✍ Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea.

3. Desenrotllament

❋ A continuació, presentarem diverses opcions per al desenrotllament d'esta unitat:

Opció A

El tutor o la tutora explicarà breument en què consistixen la Declaració Universal de Drets Humans i la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, utilitzant si ho considera convenient el text que es troba en esta unitat.

A continuació proposarà als alumnes i les alumnes que formen grups de cuatre i els facilitarà a uns la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU i als altres, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. Els diferents grups buscaran aquells drets arreplegats en estos dos documents en què es realitze especial menció a aspectes culturals.

Posteriorment, un portaveu de cada grup llegirà el resultat del seu treball que s'escriurà en la pissarra.

Al final, es farà un debat sobre com consideren que són aplicats els diferents drets en els seus entorns més pròxims.

Opció B

El tutor o la tutora explica a l'alumnat en què consistixen la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU i la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, utilitzant el text que es troba en esta unitat. Posteriorment, formarà els grups i els facilitarà un text amb els drets relacionats amb la cultura, contemplats en la Declaració de l'ONU i en la Unió Europea.

Cada grup haurà de debatre almenys sobre tres drets diferents, seguint este esquema:

a) Dret.
b) Document on figura.
c) Identifica situacions o activitats de l'entorn on s'exercix.
d) Creus que este dret és vulnerat?
e) De quin mode consideres que este dret contribuïx a millorar la relació amb persones d'altres cultures?
f) Quines accions creus que podries fer per a millorar l'exercici d'este dret en el teu entorn?

Opció C

El tutor o la tutora explica a l'alumnat en què consistixen la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU i la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, utilitzant el text annex a esta unitat.

Posteriorment, forma els grups i els facilita un text amb els drets relacionats amb la cultura, contemplats en la Declaració de l'ONU i de la Unió Europea, sobre els quals hauran de buscar tres notícies de premsa, impreses o en Internet, on es pose de manifest que són vulnerats algun dels drets contemplats en el text facilitat.

Una vegada obtingudes les notícies, cada grup elaborarà un mural en què es mostre la notícia i accions necessàries per a evitar la vulneració del dret.

Opció D.

En aquells grups amb alumnat de procedències i llengües maternes diverses, es pot proposar l'elaboració per grups de murals que arrepleguen els textos de la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU i de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea en diferents idiomes.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per reconéixer alguns drets relacionats amb la cultura que figuren en la Declaració de l'ONU i de la Unió Europea.
- Es valorarà la sensibilitat de l'alumnat per elaborar propostes i accions que ajuden a millorar el compliment dels drets arreplegats en les Cartes.

5. Materials

Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU .
Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea.

Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU

El 10 de desembre de 1948, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar i va proclamar la Declaració Universal de Drets Humans, el text complet de la qual figura en les pàgines següents. Després d'este acte històric, l'Assemblea va demanar a tots els països membres que publicaren el text de la Declaració i disposaren que fora "distribuït, exposat, llegit i comentat en les escoles i altres establiments d'ensenyança, sense distinció fundada en la condició política dels països o dels territoris".

Preàmbul

Considerant que la llibertat, la justícia i la pau en el món tenen per base el reconeixement de la dignitat intrínseca i dels drets iguals i inalienables de tots els membres de la família humana.

Considerant que el desconeixement i el menyspreu dels drets humans han originat actes de barbàrie ultratjants per a la consciència de la humanitat, i que s'ha proclamat, com l'aspiració més elevada de l'home, l'adveniment d'un món en què els sers humans, alliberats del temor i de la misèria, disfruten de la llibertat de paraula i de la llibertat de creences.

Considerant essencial que els drets humans siguen protegits per un règim de Dret, a fi que l'home no es veja compel·lit al suprem recurs de la rebel·lió contra la tirania i l'opressió.

Considerant també essencial promoure el desenrotllament de relacions amistoses entre les nacions.

Considerant que els pobles de les Nacions Unides han reafirmat en la Carta la seua fe en els drets fonamentals de l'home, en la dignitat i el valor de la persona humana i en la igualtat de drets d'hòmens i dones, i s'han declarat resolts a promoure el progrés social i a elevar el nivell de vida dins d'un concepte més ampli de la llibertat.

Considerant que els Estats Membres s'han compromés a assegurar, en cooperació amb l'Organització de les Nacions Unides, el respecte universal i efectiu als drets i llibertats fonamentals de l'home.

I considerant que una concepció comuna d'estos drets i llibertats és de la major importància per al ple compliment del dit compromís;

Text complet: http://www.un.org/spanish/aboutun/hrights.htm

Text en 300 idiomes: http://www.unhchr.ch/udhr/navigate/alpha.htm

Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea

Esta Carta és resultat d'un procediment original i sense precedents en la història de la Unió Europea. El seu desenrotllament pot resumir-se així:

- el Consell Europeu de Colònia (3 i 4 de juny de 1999) va atorgar a una Convenció el mandat de redactar un projecte;
- la Convenció es va constituir al desembre de 1999 i va aprovar el projecte el 2 d'octubre de 2000;
- el Consell Europeu de Biarritz (13 i 14 d'octubre de 2000) va donar el seu acord unànime al projecte i el va transmetre al Parlament Europeu i a la Comissió;
- el Parlament Europeu va donar el seu acord el 14 de novembre de 2000; la Comissió, el 6 de desembre del 2000;
- els presidents del Parlament Europeu, del Consell i de la Comissió, en nom de les seues Institucions, van firmar i van proclamar la Carta el 7 de desembre de 2000 a Niça.

La Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea arreplega en un únic text, per primera vegada en la història de la Unió Europea, el conjunt dels drets civils, polítics, econòmics i socials dels ciutadans europeus i de totes les persones que viuen en el territori de la Unió.

Estos drets s'agrupen en sis grans capítols:

- Dignitat
- Llibertat
- Igualtat
- Solidaritat
- Ciutadania
- Justícia

Es basen essencialment en els drets i llibertats fonamentals reconeguts en el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans, les tradicions constitucionals dels Estats membres de la Unió Europea, la Carta Social Europea del Consell d'Europa i la Carta Comunitària dels Drets Socials Fonamentals dels Treballadors, així com en altres convenis internacionals a què s'han adherit la Unió Europea o els seus Estats membres.

La qüestió de l'estatut jurídic (és a dir, la del caràcter vinculant de la Carta per efecte de la seua incorporació en el Tractat de la Unió Europea) va ser plantejada pel Consell Europeu de Colònia, que va donar començament a l'empresa. La Convenció va redactar el projecte de Carta des de la perspectiva de la possible incorporació d'esta en el Tractat i el Parlament Europeu es va manifestar a favor de la dita incorporació. El Consell Europeu de Niça va decidir examinar la qüestió de l'estatut jurídic de la Carta en el context del debat sobre el futur de la Unió Europea, que es va iniciar l'1 de gener de 2001.

Texte complet : http://www.europarl.eu.int/charter/pdf/text_es.pdf

UNITAT 11

Les Muses eren considerades pels antics grecs com a font d'inspiració i entusiasme creatiu per a les arts i les ciències. Per exemple, Euterpe era la musa de la música.

És possible l'acord

En esta unitat es pretén que els alumnes i les alumnes reflexionen sobre les aportacions de la música a la convivència.

1. Objectius

✓ Apreciar la música com bé cultural i de concòrdia entre els pobles, per ser un llenguatge universal entre les persones.

✓ Fomentar en els alumnes i les alumnes actituds de respecte cap a les persones d'altres cultures o països.

2. Continguts

✍ La música, element cultural comú entre països.

✍ Concòrdia, convivència i pau, elements necessaris d'unió entre els pobles.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora explicarà breument com la música pot convertir-se en un element que afavorisca i facilite la comunicació entre pobles diferents, a vegades enfrontats. Amb esta finalitat, proposa com a exemple l'orquestra West-Eastern-Diwan, un taller de treball per a la formació professional de jóvens músics palestins i israelians d'Orient Pròxim, fundat pel músic Daniel Barenboim (Buenos Aires, 1942) i l'assagista palestí Edward Said (Jerusalem, 1935 - EUA 2003).

Els requisits per a ser admés en l'Orquestra West-Eastern-Diwan són: estar convençut que el conflicte d'Orient Mitjà no té una solució militar i tindre sensibilitat i capacitat artística per a fer música d'alt nivell.

La cooperació i germandat intel·lectual entre el músic jueu i l'escriptor palestí és un dels exemples més clars que contribuïxen a fomentar la recerca de la pau, la concòrdia i la tolerància.

El seu treball va rebre el Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia l'any 2002.

Després d'esta breu explicació, els alumnes i les alumnes es constituïxen en grups de cinc-sis, als que es facilitarà un extracte dels discursos pronunciats per Daniel Barenboim i Edward Said al rebre el citat premi.

Durant 15 minuts llegiran i reflexionaran sobre els dits discursos i extrauran les principals idees. Passat eixe temps, un alumne o alumna, en qualitat de portaveu llegirà les conclusions que seran escrites en la pissarra. El tutor o la tutora resumirà les distintes intervencions.

Com a activitat complementària es podrà efectuar una audició de l'Orquestra West-Eastern-Diwan.

4. Avaluació

✐ S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per a identificar accions o idees poden afavorir la concòrdia i convivència entre els pobles.

✐ Es considerarà si l'alumnat valora la música com un element de comunicació cultural.

5. Materials

Discurs pronunciat per Daniel Barenboim, Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia 2002.

Discurs pronunciat per Edward Said, Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia 2002.

Discurs pronunciat per Daniel Barenboim, Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia 2002

Majestat, Altesa, Excel·lentíssimes Autoritats, Senyores i Senyors,

Volguera expressar, en primer lloc, la meua emoció profunda i més sincer agraïment per la concessió d'este premi "Príncep d'Astúries" de la Concòrdia no a uns hòmens, sinó a una idea, als centenars de jóvens d'Orient Pròxim que han fet amb el seu valent esforç una música que és harmonia, diàleg, que és -en definitiva- perfecta expressió d'eixa concòrdia que Edward Said i jo mateix ens enorgullim a representar esta vesprada. Compartir amb ell és un honor profund per a mi, donada l'admiració que li professe des de fa molts anys.

El nostre projecte possiblement no canviarà el món, però és un pas, i són eixos passos els que tots tenim l'obligació de donar des de la nostra responsabilitat i les nostres possibilitats. Hem sentit el pols de molts cors que ens han acompanyat al llarg d'estos anys i sentim una enorme satisfacció perquè hui la Fundació Príncep d'Astúries, els membres del seu Patronat i les gents del principat s'unisquen a la nostra iniciativa i ens hagen aportat l'esperit del noble projecte que dediquen a la humanitat i a l'humanisme des de 1980.

Edward Said i jo hem concebut el nostre projecte com un diàleg permanent. Este premi suposa una focalització en una manifestació de la concòrdia com ho són el diàleg i l'harmonia. En el West Eastern Divan s'unix un llenguatge universal i metafísic com és la música amb el continu diàleg que mantenim amb els jóvens i ells mantenen entre si.

Averrois i Maimónides, que van propugnar en la seua complicitat filosòfica que ha d'existir equilibri entre la raó i el metafísic, es negaven a ser cridats mestres i escoltaven i dialogaven amb els seus deixebles com nosaltres ho fem amb estos jóvens que, creient deprendre algun modest coneixement o tècnica de nosaltres, moltes vegades ens oferixen grandísimes lliçons.

Edward Said i jo, imitant aquells personatges del diàleg platònic ION, el rapsode i el filòsof que debaten sobre el coneixement racional i la inspiració, mantenim un diàleg permanent. Com en l'obra de Plató, el diàleg és un fi per a reflexionar i arribar a conclusions, i també un mig, una forma de concebre l'existència i l'amistat.

També Espanya és un territori de diàleg. A Astúries comença el període històric de la reconquista que és així mateix una aventura humana de trobades i desencontres. Després de l'ensordidor silenci que suposa l'arribada d'eixe "un altre" mític i desconegut, s'inicia una època d'intercanvi que oferix tan notables exemples en la literatura, en la música, en l'art.

La vida d'Edward Said i la meua representen el drama que els nostres pobles han viscut en l'últim segle. La nostra amistat i la labor que desenrotllen en comú representen també l'esperança, perquè és en eixe territori en què hem decidit viure dos nomades com nosaltres.

També el West Eastern Divan ha viatjat, i ha trobat una casa a Espanya, a Andalusia, a les gents de la qual i a la seua Junta volguérem també agrair el seu inapreciable suport.

La concòrdia s'expressa musicalment com a harmonia. L'orquestra exigix que els músics s'escolten, que cap intente tocar més alt que l'altre, que es respecten i es coneguen. És un cant al respecte, a l'esforç de conéixer i comprendre a l'altre, clau per a poder superar un conflicte que no té solució militar. Hui, tal vegada estiga lluny la solució política, i això m'enfortix en el sentiment que és deure primordial de l'individu reflexionar, actuar d'acord amb els seus propis mitjos. Crec que així podria sorgir un moviment independent entre estos dos pobles que els ajude a comptar amb una contribució per a superar l'odi que els enfronta hui en dia.

La música és impossible de definir amb paraules, perquè, si així ho férem la reduiríem. Ella oferix un llenguatge universal i fora del temps. És aire sonor, com deia Ferruccio Busoni, la seua força és la fusió entre un element físic -el so- i el contingut humà, que no han canviat al llarg de la història i les civilitzacions.

Hi ha una reflexió sobre Sèneca de la gran pensadora espanyola, María Zambrano, que podem recordar hui: La verdadera mesura del ser no pot trobarse en un dogma, sinó en un home concret que percep en la seua harmonia interior l'harmonia del món. És una qüestió d'oïda -ens diu- una virtut musical del savi. És una actitud incessant que percep, i és un continu acord. És, en suma, un art. La moral s'ha resolt en estètica i com tota estètica té alguna cosa d'incomunicable.

És cert que hi ha alguna cosa d'incomunicable, que va més enllà de les paraules, en la música, i potser siga este fenomen el que fa que jóvens israelians i àrabs s'unisquen per a viure junts la transformació del so en una experiència musical.

Vivim en un món de permanents contrastos, entre l'harmonia i la dissonància, entre l'abús i la racionalitat, entre la privació de la paraula i el diàleg, entre la foscor de la violència i la llum de l'humanisme. Tots els dies trobem arguments que ens recorden que la història humana oferix permanents exemples de la part més negativa d'estes equacions.

Fa molts segles, en el Regne d'Astúries el Beat de Liébana va fer una de les més precioses contribucions a la cultura d'occident. En la seua obra va evocar un Jerusalem celestial en el marc d'una visió apocalíptica. Però un altre paradís estava construint-se no lluny d'ací, amb la contribució de musulmans, cristians i jueus.

El fet que dos amics, dos germans, hagem pogut posar en marxa este xicotet projecte, el fet que vostés estiguen hui ací rendint homenatge a este afany, ens fa pensar en la part més positiva del ser, i ens fa desitjar que tal vegada entre tots, vostés i nosaltres, estiguem aportant als pobles palestí i jueu part d'allò sense el que un home no pot viure: l'esperança d'una vida millor, que sens dubte haurà d'expressar-se en un Jerusalem terrenal on els hòmens convisquen mantenint les seues identitats, creant un pont entre occident i orient.

Déu faça que este premi òbriga espais per a eixa esperança i la pau que tanca en el seu si.

Discurs pronunciat per Edward Said,
Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia 2002

És un tremend honor rebre este extraordinari premi i poder compartir-ho amb el meu estimat amic i company Daniel Barenboim. No trobe paraules per a agrair als membres del jurat del Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia l'haver-nos elegit per a rebre este meravellós reconeixement. Volguera felicitar així mateix els altres guardonats els excepcionals èxits dels quals en les Arts i en les Ciències, de la mateixa manera, s'han reconegut hui ací.

El món de hui està ple d'identitats nacionals i nacionalismes confrontats. Ja fa anys que omplin les notícies, i molts són el resultat d'allò que va succeir quan els grans imperis clàssics van començar a desfer-se després de la Segona Guerra Mundial. Amb massa freqüència els programes dels imperis per al repartiment, com els que van tindre lloc a l'índia i Palestina, van agreujar les tensions entre comunitats encara més que abans i no pareixien solucionar res. Els nacionalistes musulmans i hindús seguixen en la seua lluita i els àrabs palestins i jueus israelians encara estan molt lluny de qualsevol perspectiva de pau. El principi i la pràctica de la convivència i la igualtat pareixen tan distants com per a ser utòpics fins al ridícul. Lluny d'aconseguir alguna cosa i fer-se realitat, les nacions enfrontades entre si causen directament la terrible violència de la guerra i del llarg conflicte. Altres lluites latents a favor de la identitat nacional estan a punt d'esclatar, subjauen ferides i una sensació d'injustícia que sovint acaben en confrontació oberta.

No obstant, en tots els casos, les parts en conflicte sobre la identitat nacional consideren que tenen la justícia de la seua part. Però, on està la justícia? Consistix en continuar lluitant encara que el seu poder haja superat amb escreix la

del seu enemic? O consistix en oposar-se a les accions injustes i no cessar de cridar l'atenció sobre els abusos dels drets humans i polítics? O consistix en assumir una posició de superioritat i fingir que la identitat nacional no és de la seua incumbència?.

El problema de fons, en tot açò, és que resulta impossible ser neutral o considerar estes tensions des de la distància. Per molt objectius que intentem ser, d'una manera o una altra, són qüestions de vida i mort per a tots els sers humans. Cada u de nosaltres pertany a una comunitat amb la seua pròpia narrativa nacional, les seues pròpies tradicions, llenguatge i història, idees bàsiques i herois. Estos proporcionen la substància amb què es formen totes les identitats nacionals, encara que no totes es troben en peu de guerra i davall constant pressió. A més, és veritat que cap identitat nacional s'establix per a sempre, ja que la dinàmica de la història i de la cultura garantixen una evolució, canvis i reflexió constants. El pitjor és quan individus o grups fingixen ser els únics representants verdaders d'una identitat, els únics intèrprets legítims de la fe, els únics porta-estendards de la història d'un poble, l'única manifestació real d'una identitat donada, siga islàmica, judaica, àrab, americana o europea. De conviccions tan insensates sorgixen no sols el fanatisme i el fonamentalisme, sinó també la falta total de comprensió i de compassió pel proïsme.

Per a mi un dels traços especialment atractius de la identitat espanyola és que es tracta d'una nació que ha negociat amb èxit el pluralisme i inclús les contradiccions confrontades, en la història de la seua identitat complexa. Les històries islàmiques, judaiques i cristianes d'Espanya proporcionen conjuntament un model de convivència de tradicions i de creences. El que podria haver sigut una guerra civil interminable ha desembocat en el reconeixement d'un passat multicultural i una font d'esperança i inspiració, en comptes d'antagonismes i desacords.

El que en el passat es reprimia o es negava en la llarga història d'Espanya, ha rebut el seu degut reconeixement gràcies als esforços de rescat històric de figures heroiques com Américo Castro i Juan Goytisolo.

Com a palestí nascut a Jerusalem, la meua història nacional i la societat dels meus avantpassats va esclatar en trossos en 1948 quan es va crear l'estat d'Israel. Des d'eixe moment -la major part de la meua vida- he participat en la lluita no sols per a portar la justícia i la restitució al meu poble sinó també per a mantindre viva l'esperança d'autodeterminació. La nostra història moderna com a poble està plena de patiments sense reconeixements i de despulla contínua. Com a americà que porta una vida de privilegi i estudi en la Universitat de Columbia, on he tingut una sort enorme en la meua vida com a professor, vaig arribar a comprendre molt prompte que havia d'elegir entre oblidar-me del meu passat i dels molts familiars que es van convertir en refugiats sense llar en 1948, o dedicar-me a pal·liar els efectes dels traumes produïts pel patiment i la des-

pulla escrivint, parlant i donant testimoni de la tragèdia de Palestina. M'enorgullix dir que vaig triar este últim camí i, amb ell, la causa d'una política nord-americana no militarista i no imperialista. Sempre he cregut en la superioritat de l'argument racional sobre la lluita armada, en la franquesa i en l'honestedat [Substantiu] emprades en pro no de l'exclusió sinó de la inclusió.

¿Com reconciliar la realitat d'un poble oprimit, explotat i al qual se li han negat els seus drets polítics i humans, amb la realitat d'un altre poble, la història de persecució i genocidi, al meu entendre, injustament va anul·lar l'existència d'un altre poble indígena en el seu camí cap a l'autodeterminació? Esta va ser la qüestió. Consistia en tindre la cooperació de moltes persones, molts companys i amics d'idees afins, d'àrabs i jueus, i no àrabs i no jueus, la passió dels quals per la justícia els va unir amb el poble de Palestina, que sofrix davall l'ocupació militar israeliana des de fa trenta-cinc anys. Este patiment, a més del despulla de tota la nació palestina en l'exili, clamava per la justícia i el reconeixement.

Ha sigut una lluita dura i estem lluny d'apropar-nos al seu final. Els sacrificis diaris de valentes palestines i palestins que seguixen amb les seues vides a pesar dels tocs de queda, les demolicions de les seues cases, les matances, les detencions en massa i l'expropiació de les seues terres. Sempre necessitem el suport moral, necessitem la imaginació del món, necessitem demostrar a aquells que creguen que Palestina/Israel és la terra d'un sol poble, que és una terra per a dos pobles que no poden ni exterminar-se ni expulsar-se els uns als altres sinó que, d'alguna manera, han d'acostar-se com iguals, amb drets iguals de viure en pau i seguretat, junts. Per tant, és essencial per a mi reconéixer la força i dedicació d'aquells israelians i jueus que han superat les fronteres de la convenció, de la conformitat i de la identitat autoritària i han reconegut la seua responsabilitat moral cap a una causa que de tantes maneres també és la seua causa. Volguera retre homenatge a Daniel Barenboim que ens ha oferit, als palestins i a altres àrabs, els seus grans dons de músic com a expressió de la forma més alta de solidaritat humana.

Encara que parega estrany, és la cultura en general i la música en particular les que proporcionen un model alternatiu per a identificar el conflicte. Jo només puc parlar ací com a palestí, però sempre m'ha sorprés quant ens ha empobrit i limitat la nostra vida de lluita, simplement perquè com a poble privat del dret de ciutadania, hem tingut la tendència a enfocar totes les nostres energies en la meta immediata d'aconseguir la independència pels mitjans més directes possibles. Per descomptat, açò és comprensible. Però existix el que jo cridaria la política cultural de llarg abast, que proporciona un espai literalment més ampli per a la reflexió i en últim terme per a la concòrdia, i que pot substituir la tensió i el desacord permanents. La literatura i la música obrin este tipus d'espai, perquè bàsicament són arts no d'antagonisme sinó de col·laboració, receptivitat, recre-

ació i interpretació col·lectiva. Ningú escriu ni toca un instrument per a llegir-se o escoltar-se a si mateix; sempre està el lector o l'oient, i amb el temps este públic va creixent. El meu amic Baremboim i jo hem optat per este camí més per motius humanístics que polítics, perquè pensem que la ignorància i l'autoafirmació reiterada no són estratègies de supervivència sostenible. La disciplina i la dedicació ens han proporcionat una força motriu que ens permet unir a les nostres comunitats sense miratges, sense abandonar els nostres principis. Allò encoratjador és vore la quantitat de jóvens que han respost, i la manera en què, inclús en temps tan difícils com estos, jóvens palestins han decidit estudiar música, deprendre a tocar un instrument o practicar el seu art.

Qui sap fins on arribarem i a qui farem canviar d'opinió. La bellesa d'esta pregunta és que no es pot ni respondre ni desestimar fàcilment. El seu reconeixement dels nostres esforços, no obstant això, ens ajuda a donar un gran pas cap a avant.

UNITAT 12

Donar protecció

L'existència d'enfrontaments armats té conseqüències directes per a la població civil. Així, per exemple, es calcula que al finalitzar el segle XX, segons Nacions Unides, uns 150 milions de persones vivien fora del seu país de naixement, cosa que representa un 2,5 % de la població mundial. D'estes, uns 15 milions eren refugiades. En l'última dècada, 1,5 milions de xiquets i xiquetes han mort en conflictes armats, altres 4 milions han quedat amb algun grau de discapacitat permanent i uns 5 milions s'han convertit en refugiats.

Esta unitat pretén aproximar a l'alumnat a una realitat llunyana en la distància a l'origen, però que el pot afectar, per la incorporació a la nostra societat de persones o famílies completes que han deixat el seu país com a conseqüència d'un conflicte armat o per qüestions polítiques.

1. Objectius

✓ Conéixer la realitat personal, familiar i social de les persones refugiades.

✓ Descriure les accions que realitzen les Administracions i diverses Organitzacions No Governamentals (ONG) amb les persones refugiades.

✓ Afavorir la integració personal, escolar, familiar i social de les persones refugiades.

2. Continguts

✍ Els refugiats en el món.

✍ Organismes de les Administracions Públiques i ONG que es dediquen a este tema.

3. Desenrotllament

❋ A continuació presentarem diverses opcions per al desenrotllament d'esta unitat:

Opció A.

El tutor o la tutora proposa la formació de grups amb no més de quatre o cinc persones. Cada grup elaborarà un xicotet dossier sobre la problemàtica de les persones refugiades, buscant informació en:

a) Alt Comissionat per als drets humans de l'ONU: http://www.unhchr.ch/spanish/hchr_un_sp.htm
b) Alt comissionat de les Nacions Unides per als refugiats, ACNUR: http://www.acnur.org.
c) Centres d'acollida a refugiats del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales: http://www.mtas.es
d) Organismes de les Administracions Públiques que presten els seus servicis a les persones refugiades.
e) Organizacions No Gubernamentals dedicades a l'atenció de les persones refugiades.

Opció B.
Utilitzant la tècnica de l'assemblea, el tutor o la tutora invita un alumne o alumna a llegir el cas número 1 i obrirà un debat a continuació. Successivament es presenten els casos segon i tercer.

4. Avaluació

- S'avaluaran les aportacions de l'alumnat sobre situacions semblants a les indicades en l'activitat.
- Es valorarà en l'alumnat el grau de participació en la dinàmica de grups.

5. Materials

Casos 1, 2 y 3

Webs:

-Web de l'ONU sobre refugiats:

http://www.unhchr.ch/spanish/html/menu6/2/fs20_sp.htm

Declaració sobre els drets humans dels individus que no són nacionals del país en què viuen. Adoptada per l'Assemblea General en la seua resolució 40/144, de 13 de desembre de 1985:

http://www.unhchr.ch/spanish/html/menu3/b/o_nonnat_sp.htm

CAS núm. 1

N és un varó de 34 anys que pertany a una família composta pels seus pares i els seus quinze germans, sent ell el primogènit.

Son pare treballava en un càrrec de responsabilitat en les Duanes d'un país africà i militava en un partit polític. Quan arriba al poder el president "X", decidix abandonar el partit.

N comença en 1989 els seus estudis universitaris d'Enginyeria Agrònoma. En 1990 el president va tancar la Universitat fins a 1992 davant de la mobilització dels estudiants i N va haver de deixar d'estudiar. Durant esta època, treballava de dilluns a divendres amb son pare en la construcció d'una casa i els caps de setmana es desplaçava a una altra ciutat per a treballar en una granja.

En 1992 va poder reprendre els seus estudis universitaris, fins a 1996, data en què els va finalitzar.

En 1994 coneix la seua dona, que tenia cinc fills. En 1995 es casa amb ella i adopta els seus cinc fills. El seu fill biològic té actualment 4 anys i és el menor de tots ells.

Va ocupar un alt càrrec administratiu en el partit polític del president "X" que va aconseguir a través d'un amic d'un altre país africà, a canvi d'allotjar en sa casa a quatre nebots d'este.

Quan va començar la guerra en el seu país, els veïns del protagonista van informar la policia que este allotjava en el seu domicili als quatre xics d'un altre país. Alguns dies després la policia va irrompre en sa casa i tant ell com els quatre xics van ser portats a la força a les dependències policials, on van estar arrestats un any i sis mesos. N informa que durant este període va sofrir tot tipus de tortures i maltractaments i va sentir por per ell i la seua família.

Gràcies a l'ajuda d'un militar, va aconseguir escapar de la presó i va anar a una altra regió on vivia el seu iaio i va estar allí amagat fins que abandonà el seu país. Durant este període, no va informar la seua família d'on s'allotjava, ja que

la situació era molt perillosa per a tots. Amb l'ajuda econòmica del seu iaio va aconseguir deixar el seu país.

Situació actual.

N no vol tornar al seu país, ja que ha viscut una situació molt difícil en els últims anys. Actualment, -tem per la seguretat de la seua família i desitjaria reagrupar-se amb ella en quant tinga possibilitats. Està molt afectat per la separació que va haver de viure.

Manté contacte telefònic amb la seua família, que per ara es troba bé.

Té un gran interés per treballar a Espanya i no li preocupa l'àmbit laboral en què haja d'incorporar-se.

CAS núm. 2

Historia Narrada per M:

"Jo vivia en un campament de refugiats amb els meus pares i tres germans.

No crec necessari explicar l'odi visceral que es professen des de sempre el grup ètnic "X" i el grup "Y". Tampoc no crec necessari fer al·lusió al fet que, després de l'inici de les revoltes, l'odi va aconseguir cotes fins ara mai no vistes. Els extremistes del grup Y van començar a realitzar de forma sistemàtica atemptats terroristes contra objectius del grup X. Al contrari les autoritats X van iniciar una brutal represàlia contra el poble Y, sense realitzar cap distinció entre culpables i innocents i amb falses acusacions.

Després d'agreujar-se la situació en el meu país, després de l'inici de les citades revoltes, la presència d'efectius X es va quadruplicar en nombrosos territoris Y. Hi havia controls en tots els cantons i en tots els carrers. Pràcticament a diari, jóvens Y queien abatuts per tirs de X, si al soldat de torn li resultava sospitós. Quelcom molt semblant li va passar a la meua germana, si bé el seu final trist va obeir a un altre motiu molt distint.

El meu germà va ser arrestat i acusat de terrorista en un dels controls que he mencionat. Va ser retingut a la presó quaranta dies i quan va arribar a casa només era una ombra d'allò que havia sigut, ja que el seu cos estava ple de contusions. Ens va comptar les tortures a què va ser sotmés (li colpejaven sovint i li amenaçaven de matar tots els membres de la seua família). És difícil arribar a entendre com va aguantar tots eixos dies. Però el més increïble és que ho va tornar a suportar en cinc ocasions més en què va ser arrestat i torturat.

Supose que el seu destí ja estava escrit, ja que no va tornar a ser el mateix. Va passar a ser un ser viu errant i alié a la crua realitat que tenia al seu voltant. No van tornar a detindre'l, potser perquè els soldats X pensaven que un ser sumit en tan profunda inconsciència no podia suposar una amenaça per al seu poble.

Així van transcórrer els mesos, sentint que vivíem en una opressió a què no

sabíem per què havíem arribat. Finalment va passar el que tots sabíem que era qüestió de temps que passara. En una de les nombrosíssimes incursions de les tropes X en la meua ciutat, la nostra casa va volar pels aires, en un terrorífic atemptat. Mon pare i la meua germana van morir en l'acte. Potser ara estiguen millor. La resta de la família ens n'anarem, tractant de començar de nou les nostres vides.

Sabia ja per endavant que això seria impossible, ja que novament trobem efectius X controlant a tots els jóvens Y, veient com els arrestaven només per a infringir-los dany.

Uns mesos després, soldats X em van parar en el carrer. Mai no vaig sentir tanta por. Em vaig quedar paralitzat pel terror i ells van detectar el meu nerviosisme. Sabia que podia ser torturat pel mer fet d'haver creuat el carrer en el moment més inoportú. Vaig aconseguir arribar de tornada al que quedava de ma casa, amb el ferm propòsit que la meua vida no acabara com la de la meua germana i vaig decidir despedir-me de la família que em quedava…"

Situació actual.

Amb ajuda d'uns amics va aconseguir eixir del seu país, arribant a Espanya després d'haver recorregut diversos països de la Unió Europea, on va tindre problemes d'integració per la dificultat de l'idioma.

CAS núm. 3

En 1990, els rebels van matar al seu espòs i a dos dels seus fills. Els rebels havien intentat emportar-se al seu espòs, ja que tenia una professió que els resultava d'utilitat. Al resistir-se, va ser quan van fer volar pels aires sa casa i quan van morir ell i dos més.

Quan va ocórrer l'atemptat, ella i la resta dels seus fills es trobaven comprant en una ciutat pròxima "G" i van decidir no tornar, davant del temor que els estigueren esperant a tots. Allí tenien família que els va poder acollir.

Els rebels aconseguiren derrocar el govern i comença a matar a tot el món en G. Davant d'aquella situació la gent corria fugint.

La nostra dona pogué arribar a la costa amb els seus sis fills i allí va perdre el contacte amb ells. En un primer moment va creure que estaven tots dins del barco, però quan pujà va vore que no estaven allí; i el pitjor és que ja era massa tard per a abaixar del barco.

Va arribar el barco al país veí, però allí no els van voler acollir legalment. Finalment va arribar a un altre país i va tractar de contactar telefònicament amb els seus fills, però les línies no funcionaven i la recerca dels seus fills va resultar inútil.

Situació actual.

Després de molts problemes, va arribar a Espanya, on rep ajudes d'una ONG, però ella diu que no li presten tota l'ajuda que necessita, sobretot per trobar els seus fills. Actualment i després de cinc anys, seguix sense saber res d'ells, però contínua lluitant desesperadament per aconseguir-ho. Hi ha molts missioners que ho estan intentant.

RELACIÓ DE ONG QUE PRESTEN SERVICIS A ESTRANGERS

1. CEAR (Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat).
C/ Mestre Racional núm. 1, 5a. València. Telèfon: 96.316.24.77
Servicis: Agència de col·locació, assessoria jurídica per a sol·licitants d'asil i asilats. (Treballen excepcionalment amb immigrants)

2. CENTRE DE COMUNICACIÓ I SERVICIS INTERCULTURALS.
Mancomunitat de L'horta Sud.
C/ Mare de Déu de la Soledad 24. Torrent. Telèfon: 96.157.00.31.
Servicis: Centre d'atenció integral a immigrants, servicis jurídics, socials, classes d'espanyol, orientació laboral,….

3. CARITAS DIOCESANA.
Plaça de Cisneros núm. 5 València. Telèfon: 96.391.92.05
Servicis: Assessorament jurídic i social. Atenció primària.

4. Creu Roja València.
C/ Mossén Fenollar núm. 9, davall. València 46007. Telèfon: 96.380.22.44
Servicis: Borsa de treball, informació i orientació a l'ocupació, intermediació labo ral, assessorament jurídic, atenció social, classes de castellà.

5. SOS RACISME
C/ Vinatea 16, davall. València 46001 València. Telèfon: 96.392.09.96
Servicis: Informació i Atenció jurídica en casos de discriminació per origen, sexe, llengua, cultura....

6. AVAR (Associació valenciana d'ajuda al refugiat).
C/ Avinguda del Cid 22, 1 B.Telèfon: 96.359.68.46
Servicis: Borsa de treball, assessorament jurídic i sociolaboral, tramitacions, for mació. (menors no acompanyats).

7. València Acoge.
C/ Sant Joan Bosco 10. 46019 València. Telèfon: 96.366.01.68
Servicis: borsa de treball, bossa de vivenda, assessorament jurídic, tramitacions, classes de castellà.

V Món solidari

Els reptes que planteja este món cada vegada més globalitzat requerixen una resposta solidària, també a nivell global. Presentarem tres aspectes.

En la primera unitat, l'alumnat treballa sobre una situació d'una persona descendent d'emigrants espanyols que torna i vol regularitzar la seua documentació. Es tracta d'ajudar-li a obtindre informació sobre les gestions que precisa i on cal fer-les.

També hi ha solidaritat entre nacions. El nostre país ha rebut quantiosos fons solidaris procedents d'altres països més desenrotllats que han finançat nombrosos projectes. S'aprofundix en la reciprocitat de l'actitud solidària, perquè unes vegades som els que ajudem i altres, els ajudats.

Una altra forma de presentar la solidaritat consistix a ajudar als països del tercer món en situacions de crisi, cosa que suposa el contingut de l'última unitat.

UNITAT 13

El retorn

Els ciutadans i les ciutadanes, en el seu moment, realitzen gestions per a obtindre el Document Nacional d'Identitat. En determinades ocasions, per canvi de població de residència, han d'empadronar-se, o, per necessitats econòmiques, sol·licitar una vivenda de promoció pública. Quan es vol efectuar estes gestions, normalment s'acudix a un familiar, veí o conegut que facilita la informació oportuna per a realitzar-les amb el mínim de temps i esforç. Ara bé, quan la persona interessada prové d'un país estranger, els tràmits s'acumulen, són més nombrosos i han d'efectuar-se en un menor temps.

Esta unitat pretén aproximar l'alumnat a una realitat en la nostra societat que incidix tangencialment en la seua vida quotidiana, com és la tramitació dels documents necessaris per a viure i treballar a Espanya, especialment referits a les persones provinientes de l'estranger.

1. Objectius

✓ Desenrotllar situacions en què l'alumnat es pose en el lloc d'una altra persona que ve de l'estranger.

✓ Informar-se sobre on es formalitza determinada documentació necessària per a viure i treballar a Espanya.

2. Continguts

✍ El retorn d'un familiar descendent d'espanyols emigrants que torna a la Comunitat Valenciana.

✍ Assessorament per a l'obtenció de documents.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora, en una primera sessió, comença l'exposició indicant que la història ens conta que els moviments migratoris existixen des que el món és món.

A continuació dóna un xicotet repàs sobre els moviments migratoris espanyols en els s. XIX i XX.

Hui, Espanya és un país receptor de mà d'obra, però durant els segles XIX i XX milions d'espanyols van eixir del país. L'emigració a Amèrica s'estén des de 1846 fins a 1932. Després de la guerra civil milions d'espanyols es van anar a França i Mèxic.

A partir dels anys 60, el flux migratori es va dirigir bàsicament a Europa, sobretot França, Alemanya i Suïssa. Van ser molts els espanyols que van emigrar per a guanyar diners, treballant uns mesos o uns anys, per a després tornar a Espanya, amb una permanència mitjana d'un milió d'espanyols en l'estranger, encara que els desplaçats van ser més.

A continuació, proposa la següent activitat: "Imagineu-vos que un germà del vostre iaio va emigrar a Mèxic després de la guerra civil espanyola. Un nét d'este, de 18 anys, ve a visitar-vos, i comenta que vol recuperar la nacionalitat espanyola i quedar-se a viure ací. Vos demana ajuda per a formalitzar la documentació necessària.

Per a ajudar-lo, heu de contestar el qüestionari. Per a això, pot servir la Guia Bàsica annexa, preguntar als vostres pares o consultar per telèfon o internet."

Els qüestionaris, una vegada complimentats, seran arreplegats i comentats en una sessió posterior. Després del comentari l'alumnat escriurà una carta a este familiar imaginari indicant quins tràmits i on els ha de fer, aportant la informació complementària que consideren d'utilitat.

4. Avaluació

- S'avaluarà l'eficàcia en l'ompliment del qüestionari.
- Es valorarà la qualitat de la carta individual.

5. Materials

Qüestionari
Guia Bàsica

Qüestionari

1er Per a recuperar la nacionalitat espanyola, on està el Registre Civil corresponent al teu municipi?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

2n Per a obtindre el Document Nacional d'Identitat, on està la Comissaria de Policia corresponent al teu domicili?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

3er Per a poder regularitzar el seu règim de Seguretat Social, on està la delegació de l'Institut Nacional de Seguretat Social corresponent al teu carrer o municipi?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

4t Per a poder importar els seus béns amb franquícia, on està la Duana més pròxima al teu domicili?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

5é Per a poder canviar el seu permís de conduir expedit en l'estranger per un espanyol, on està la Direcció Provincial de Trànsit?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

6é Per a poder convalidar els seus estudis realitzats en l'estranger, on està la Delegació o Subdelegació del Govern?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

7é Per a poder sol·licitar una vivenda de promoció pública, on està el Servici Territorial de la Direcció General d'Arquitectura i Vivenda?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

8é Per a empadronar-se, on està l'Ajuntament?

Població ..... Carrer..... C.P. .....
Telèfon .....
Dades d'interés:

Guia Bàsica

COM ES RECUPERA LA NACIONALITAT ESPANYOLA?

Podran recuperar la nacionalitat espanyola aquelles persones que l'han tingut en algun moment, però que per una o una altra raó l'han perdut, per mitjà del compliment d'estos requisits:

- Ser resident legal a Espanya, excepte els emigrants i fills d'emigrants.
- Declarar davant de l'Encarregat del Registre Civil la seua voluntat de recuperar la nacionalitat espanyola i la seua renúncia a la nacionalitat anterior, llevat que esta siga la dels països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal (en este cas no serà necessària la dita renúncia).
- Inscriure la recuperació en el Registre Civil, i si és en l'exterior la dita inscripció es portarà a efecte en el Registre del Consolat o de l'Ambaixada.

COM S'OBTÉ EL DOCUMENT NACIONAL D'IDENTITAT?

Els espanyols des del seu naixement tenen el dret a obtindre el DNI, i a partir dels 14 anys l'obligació de posseir-ho i conservar-ho, sense que ningú puga privar-lo d'este.

El DNI, en el nostre país, se sol·licita en les comissaries de policia, o bé en els distints Consolats si se sol·licita en l'estranger com a mecanisme previ al retorn.

QUINS PAÏSOS TENEN COVENI DE SEGURETAT SOCIAL SUBSCRIT AMB ESPANYA?

Andorra, Argentina, Austràlia, Brasil, Canadà, Xile, Equador, Estats Units, Filipines, el Marroc, Mèxic, Panamà, Paraguai, Perú, Suïssa, Uruguai, Veneçuela, Rússia i Ucrïna.

QUINES AJUDES TENEN ELS EMIGRANTS QUE RETORNEN I NECESSITEN PORTAR A ESPANYA MOBILIARI I EFECTES PERSONALS?

Els espanyols residents en l'estranger, en països no pertanyents a la Unió Europea o a l'Espai Econòmic Europeu, que traslladen la seua residència definitivament al territori peninsular o les Illes Balears gaudiran d'un règim de franquícies per a portar els seus béns personals al nostre país. Béns personals són els mobles, aixovars, ferramentes de treball, etc.

La franquícia se sol·licita en qualsevol duana.

ES POT CANVIAR EL PERMÍS DE CONDUIR ESTRANGER PER L'ESPANYOL?

Per als permisos expedits en estats membres de la Unió Europea, es podrà canviar en qualsevol moment en les Direccions Provincials de Trànsit.

En altres casos es podrà sol·licitar i obtindre el canvi, sempre que estiga autoritzat pel corresponent conveni firmat per Espanya i en les condicions que allí s'establixen.

ES PODEN HOMOLOGAR TÍTOLS I CONVALIDAR ESTUDIS OBTINGUTS I REALITZATS EN L'ESTRANGER?

La normativa espanyola vigent preveu el reconeixement oficial de títols i la revalidació d'estudis obtinguts o realitzats en l'estranger. Se sol·licita en els Servicis Centrals del Ministeri d'Educació i Cultura, així com en la corresponent Subdelegació Provincial del Govern.

Els espanyols residents en l'estranger també podran presentar la seua sol·licitud en l'Oficina Consular corresponent al seu lloc de residència.

No es necessita revalidació per a incorporar-se a Espanya a l'Educació Primària i a l'Educació Secundària Obligatòria.

L'ACCÉS A LA VIVENDA

En la Comunitat Valenciana es pot sol·licitar informació en els Servicis Territorials de la Direcció General d'Arquitectura i Vivenda, dependent de la Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports, on informaran, entre altres, de com es pot accedir a vivendes de promoció pública.

L'EMPADRONAMENT

L'emigrant retornat haurà d'estar empadronat en el municipi on residisca habitualment. Per a empadronar-se, haurà d'aportar el certificat de baixa consular i els documents que acrediten la seua residència en el dit municipi.

UNITAT 14

La solidaritat no sols es dóna entre les persones o entre els grups, sinó també es dóna entre les nacions.

Ens ajuden

El nostre país no sols és solidari amb altres menys avançats, sinó que al seu torn és receptor de fons solidaris procedents de la Unió Europea, que ha deixat de ser l'Europa dels mercaders per a ser l'Europa dels pobles, on uns contribuïxen generosament al desenrotllament d'altres.

Esta unitat es proposa dirigir la mirada de l'alumnat cap a situacions polí-tiques on prima la solidaritat

1. Objectius

✓ Entendre que les organitzacions i les institucions poden intensificar el desenrotllament solidari dels menys afavorits.

✓ Valorar el paper del Fons Social Europeu com un instrument de solidaritat entre països membres.

2. Continguts

✍ La Unió Europea: els Fons Estructurals i el Fons Social Europeu.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora exposa que la solidaritat és un valor que no sols es refe-rix a la relació entre les persones, sinó també entre les nacions. Un exemple de la solidaritat al si de la Unió Europea és la institució del Fons Social Europeu.

A continuació, forma grups de quatre, repartix el text sobre el Fons Social Europeu i demana que el lligen detingudament i contesten les qüestions.

Cada grup llig els seus comentaris sobre este text. A continuació, s'establix un debat.

4. Avaluació

- S'avaluarà l'eficàcia en la contestació del qüestionari.
- Es valorarà la disposició de l'alumnat cap a l'activitat i la riquesa d'intervencions en el debat.

5. Materials

Text sobre El Fons Social Europeu.
Qüestionari.

El Fons Social Europeu

La política regional de la Unió Europea es basa en la solidaritat financera. Una part de les contribucions dels Estats membres al pressupost comunitari es transferix cap a les regions i categories socials menys afavorides. En el període de 2000-2006, estes transferències representen una tercera part del pressupost comunitari, a través dels quatre Fons Estructurals (el Fons Europeu de Desenrotllament Regional, el Fons Social Europeu, l'Instrument Financer d'Orientació de la Pesca i la secció d'Orientació del Fons Europeu d'Orientació i de Garantia Agrícola). L'endèmica desocupació que afecta profundament als països europeus va induir a la Unió a crear un programa de promoció d'ocupació de molt ampli abast amb el títol genèric Fons Social Europeu.

Dels més de 180.000 milions d'euros que constituïxen els pressupostos dels quatre Fons Estructurals per al període 2000-2006, corresponen a Espanya més de 42.000, la qual cosa suposa un 23,5%. Igual que ocorreguera en el període anterior, és de nou el nostre país el que més ajudes percep de la Unió Europea.

El 70% dels crèdits Fons Estructurals (en els que s'inclou el Fons Social Europeu) està destinat a la recuperació de les regions menys desenrotllades, que representen el 22% de la població de la Unió (Objectiu núm. 1). Les zones d'Objectiu 1, en el periode 2000-2006 són en el nostre país: Galícia, Astúries, Castella i Lleó, Castella la Manxa, Comunitat Valenciana, Múrcia, Extremadura, Andalusia, Canàries, Ceuta i Melilla. La dotació del FSE per a les regions d'Objectiu 1 és de més de 8.840 milions d'euros, la qual cosa suposa un 74,2% del

total d'ajudes.

Els seus fins, en general, són:

❖ ajudar a trobar un treball a les persones en desocupació exposada al desocupació de llarga duració,

❖ facilitar la inserció professional dels jóvens que busquen una ocupació,

❖ promoure la integració de les persones amenaçades de l'exclusió del mercat laboral,

❖ promoure la igualtat d'oportunitats entre hòmens i dones en el mercat de treball,

❖ facilitar l'adaptació dels treballadors a les mutacions industrials i a l'evolució dels sistemes de producció.

Els seus fins, en les regions menys desenrotllades, a més, són:

❖ afavorir l'estabilitat i el creixement de l'ocupació,

❖ reforçar el potencial humà en matèria d'investigació, ciència i tecnologia,

❖ reforçar i millorar els sistemes d'ensenyança i de formació,

❖ contribuir al desenrotllament per mitjà de la formació de funcionaris en relació amb l'aplicació de polítiques de desenrotllament i ajust estructural.

Qüestionari

1. Per al període 2000-2006, la Unió Europea ha destinat més 180.000 milions d'euros a través dels quatre Fons Estructurals. D'ells, el 70%, per a la recuperació de les regions Objectiu 1. Quants euros s'han destinat a les regions Objectiu 1 en el dit període? Què opines sobre açò?

2. Què són les zones d'Objectiu 1?

3. Què va motivar la creació del Fons Social Europeu? És un fons solidari? Per què?

4. Indica tres col·lectius de persones als quals ajuda el Fons Social Europeu.

5. Espanya ha rebut quasi la quarta part dels Fons Estructurals durant el període 2000-2006. Això ha suposat un fort esforç solidari per part d'altres països europeus cap a Espanya. Com ho valores?

6. Amb la incorporació de nous països a la Unió Europea la situació relativa d'Espanya canvia, deixant de ser un dels països receptors d'ajudes solidàries. Com valores açò?

7. Part de la població de les regions menys afavorides es veu forçada a emigrar a regions més riques. Valora la importància que tenen les mesures que afavorixen l'estabilitat i el creixement de l'ocupació en estes regions menys afavorides sobre la immigració.

UNITAT 15

Ajudem

Amb relativa freqüència, rebem notícies de nombroses víctimes provocades per desastres naturals: terratrémols, huracans, erupcions volcàniques, sequeres i inundacions. Encara que cap país escapa a estos fenòmens, són els països en vies de desenrotllament i els que requerixen major ajuda externa per a la recomposició de les seues malparades infraestructures.

Els governs i les organitzacions internacionals, com les Nacions Unides i la Unió Europea, destinen fons solidaris i personal especialitzat per a ajudar els governs dels països afectats.

En esta unitat es planteja la solidaritat davant d'un desastre natural en un país en vies de desenrotllament com a element de reflexió individual i discussió en grup sobre les infraestructures que fan falta per a cobrir les necessitats bàsiques.

1. Objectius

✓ Fomentar la reflexió sobre la importància de la solidaritat amb els més afectats.

✓ ONGs solidàries amb el tercer món.

2. Continguts

✍ Accions solidàries per a reconstruir les infraestructures danyades per un desastre natural en una regió d'un país en vies de desenrotllament.

3. Desarrollo

❋ El tutor o la tutora inicia la sessió amb una xicoteta exposició sobre els desastres ocasionats per fenòmens naturals.

Explica que els terratrémols i els lliscaments de terra, les inundacions i la sequera, els incendis i les tempestats, les erupcions volcàniques i les allaus periòdicament han assolat a la població en diferents regions del nostre planeta. Són fenòmens incontrolats de la naturalesa i poc o res no podem fer els habitants del planeta contra ells. No obstant, sí que estem influint que la terra es calfe i es produïsquen canvis climàtics, a causa de la deforestació de grans zones del planeta i a la utilització d'agents que contaminen l'atmosfera i provoquen l'efecte hivernacle. I això sí que ho podem controlar entre tots.

A continuació, introduïx la idea que un fenomen natural no té perquè transformar-se en un desastre humà i econòmic. Si bé podem dir que el món en la seua totalitat està més en perill, hi ha zones del planeta més vulnerables.

Les causes principals de la vulnerabilitat de determinades regions estan associades a la urbanització ràpida i no regulada; la persistència de la pobresa urbana i rural generalitzada; la degradació del medi ambient causada per l'inadequat maneig dels recursos naturals; a la política pública ineficient i a les males inversions en infraestructura. Dos terratrémols de la mateixa intensitat produïts en una ciutat d'un país desenrotllat i en una altra d'un país subdesenrotllat no produïxen els mateixos efectes. Allò que en la primera no sol passar d'un molest contratemps, en la segona es convertix moltes vegades en un desastre amb pèrdues humanes i econòmiques.

Els països més desenrotllats ajuden solidàriament els menys desenrotllats perquè puguen reconstruir o millorar les seues infraestructures i així ser menys vulnerables davant dels desastres naturals.

Finalment, es referix a la resposta a situacions d'emergència, la necessitat de rehabilitació i reconstrucció després dels desastres per a facilitar la recuperació eficaç i crear salvaguardes contra desastres futurs. Explica que les Organitzacions No Governamentals tenen una gran importància en l'ajuda i atenció als afectats, ja que, a més dels governs, intervenen quan es produixen els desastres naturals. Per exemple, després de la catàstrofe de Bongol (Turquia) en 2004, van intervindre allí eficaçment seixanta organitzacions de búsqueda i rescat.

A continuació, els diu que componguen tres grups. Cada grup haurà d'arreplegar informacions d'interés sobre el tema i compondre un mural que sintetitze les accions a mamprendre a nivell global (grup 1), la solidaritat dels països més rics amb una zona pobra i vulnerable (grup 2) i el paper de les ONGs després d'un desastre natural (grup 3).

Finalment, cada grup exposa els resultats i les seues opinions. El tutor o la tutora estimularà el treball dels grups amb preguntes com: Què és l'efecte hivernacle? (grup 1), a què es referix el 0,7% ? (grup 2), què ONG coneixeu o heu sentit anomenar? (grup 3).

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat en buscar informació i materials, així com en l'execució dels murals.
- Es valoraran les actituds positives de l'alumnat cap a la solidaritat i el seu grau de reflexió en les aportacions.

5. Materials

No s'inclou material específic per a esta unitat, si bé convé que busquen en internet, en revistes o altres publicacions informació específica sobre el canvi climàtic i les mesures per a evitar-ho, la cooperació oficial espanyola amb els països en vies de desenrotllament i sobre les ONGs d'intervenció després de les catàstrofes.

Com a centre d'interés per a la unitat, s'arreplegarà una notícia de premsa recent dels efectes d'un desastre natural en una regió desfavorida.

VI Festes i commemoracions

Este capítol conté unitats de tutoria amb referents curriculars de Geografia i Història. S'utilitzen diferents calendaris, festes i celebracions.

En primer lloc, es proposa a l'alumnat el canvi de perspectiva que suposa l'elaboració d'un calendari escolar, prenent com a referència el calendari islàmic i el xinés.

La segona proposa assenyalar les festes nacionals dels països del món, fent especial insistència en els països de procedència de l'alumnat immigrant.

Les celebracions mundials o internacionals, en la tercera unitat, aporten una dimensió intercultural. Abunden en temes, actituds i valors universals susceptibles de ser compartits per tots.

UNITAT 16

Calendari escolar

En l'àmbit de la cultura occidental, tot el món donaria la mateixa resposta si se li demana que identifique un dia, mes i any determinat. No obstant, la resposta seria divergent si formulàrem la pregunta en Xina, el Marroc o Israel.

En esta unitat, es proposa que els alumnes i les alumnes adapten el calendari escolar a altres calendaris, com per exemple a l'islàmic i al xinés. Per les seues característiques, es proposa la seua realització a començament del curs.

1. Objectius

✓ Dissenyar i elaborar un calendari escolar intercultural.
✓ Conéixer els criteris que utilitzen els calendaris d'altres cultures.

2. Continguts

✍ Calendari escolar i altres calendaris.

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora inicia l'activitat comentant que totes les cultures han tingut almanacs o calendaris i els proposa que busquen l'origen d'estes paraules. Indica que els calendaris han servit de guia per a diferents activitats, com l'inici de les collites, la celebració de festes, etc. No obstant, el mode d'organitzar el temps ha sigut diferent en les cultures. Així, unes han utilitzat com a referència el moviment del sol i altres les fases de la lluna o el moviment dels astres.

En l'actualitat el calendari gregorià, proposat en 1582 pel papa Gregori XIII, constituïx el referent internacional. No obstant, són moltes les nacions que utilitzen altres calendaris per a les seues activitats quotidianes, com el calendari musulmà, el calendari xinés o el calendari hebreu.

Després de l'exposició, es constituïxen sis grups diferents, un per cada dos mesos de l'any. A cada grup, per sorteig se li assigna dos mesos del nostre calendari. A més, hauran d'obtindre un calendari islàmic i un calendari xinés corresponent al període del curs escolar.

Cada grup confeccionarà en una cartolina el calendari corresponent als dos mesos assignats i les seues correspondències amb el calendari xinés i l'islàmic. La cartolina inclourà dibuixos o fotografies, relacionades amb els mesos representats. Junt amb el nom en valencià i castellà del mes i dia, escriuran els dels calendaris islàmic i xinés.

Finalitzada l'activitat, els grups exposaran el significat dels noms dels mesos que els han correspost.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per a identificar les correspondències entre els diferents calendaris.
- Es valorarà la disposició de l'alumnat en la composició dels calendaris.

5. Materials

a) Calendari Escolar de la Comunitat Valenciana. Per a elaborar el calendari intercultural es tindrà en compte les dates següents:

- Inici i final de curs per a l'ESO.
- Períodes de vacacions en Nadal i Pasqua.
- Dies festius.

b) Calendari islàmic (a aportar per l'alumnat).

c) Calendari xinés (a aportar per l'alumnat).

UNITAT 17

Les festes nacionals

Quan un país celebra la seua festa nacional, engalana els seus carrers i mostra la seua millor cara als seus ciutadans i visitants. La festa nacional sol celebrar-se amb molt de fervor entre els immigrants en l'estranger; perquè la nostàlgia i l'alegria se trasmet dels uns als altres eixe dia.

Les festes nacionals es van distribuint en el calendari i poden servir per a poder iniciar una conversació sobre el país de referència.

Esta unitat pretén donar l'oportunitat a tot l'alumnat de parlar del seu país de procedència, de les seues festes i dels seus principals senyals d'identitat.

1. Objectius

✓ Presentació equitativa de distints països.

✓ Conéixer alguns senyals d'identitat dels països de procedència de l'alumnat i de les seues famílies.

2. Continguts

✍ Construir un almanac amb les festes nacionals.

3. Desenrotllament

❋ Es constituïxen dotze grupets de dos o tres. A cada un, se li dóna la taula de festes nacionals i li encarrega l'elaboració d'un mural amb un mes del calendari. En eixe calendari reflectiran en el dia corresponent la festa nacional d'un país, segons la llista que es troba annexa a esta unitat. Al costat del nom del país corresponent inclouran un dibuix al·lusiu, com la bandera, la silueta del

país, un personatge famós, un membre d'una ètnia, un producte típic, etc. Així per exemple, el dia 1 de gener el poden dedicar a Cuba, dibuixant la bandera, l'illa, un cigarro puro, etc.

Una vegada conclosos els murals, exposen a tota la classe unes breus dades de cada país. S'invita tot l'alumnat de la classe a ampliar la informació d'aquells països amb què tinguen especial vinculació, bé per naixement propi, dels seus pares o iaios, bé per haver viscut allí o conéixer la seua llengua, etc.

4. Avaluació

- S'avaluarà la qualitat dels treballs presentats.
- Es valorarà la dedicació de l'alumnat per al compliment del treball encomanat.

5. Materials

Llistat de festes nacionals
Enciclopèdies en paper i virtuals.

Festes nacionals

GENER

01	Cuba
01	Haití
01	Sudan
04	Myanmar
26	Índia
26	Austràlia

FEBRER

04	Sri Lanka
06	Nova Zelanda
07	Granada
11	Iran
16	Lituània
18	Gàmbia
22	Santa Llúcia
23	Brunei
24	Estónia
25	Kuwait
27	Rep. Dominicana

MARÇ

03	Bulgària
06	Ghana
12	Mauricio
17	Irlanda
20	Tunis
21	Namíbia
23	Paquistan
25	Grècia
26	Bangla Desh

ABRIL

04	Senegal
16	Dinamarca
17	Siria
18	Zimbabwe
21	Regne Unit
26	Tanzània
26	Israel
27	Sierra Leone
27	Togo
27	Sud-àfrica
27	Iugoslàvia
30	Països Baixos

MAIG

01	Illes Marshall
03	Polònia
14	Paraguai
17	Noruega
20	Camerun
22	Iemen
24	Eritrea
25	Argentina, Jordània
26	Geòrgia
26	Guyana
28	Azerbaitjan
28	Etiòpia
30	Croàcia

JUNY

02	Itàlia
05	Seychelles
06	Suècia
10	Portugal
12	Filipines
12	Federació de Rússia
17	Islàndia
23	Luxemburg
25	Eslovènia
25	Moçambic
26	Madagascar
27	Djibouti
30	Rep. Dem. del Congo

JULIOL

01	Burundi
01	Canadà
01	Rwanda
03	Bielorússia
04	Estats Units d'Amèrica
05	Cap Verd
05	Veneçuela
10	Bahames
11	Mongòlia
12	Sâo Tomé i Principe
14	França
17	Iraq
20	Colòmbia
21	Bèlgica
23	Egipte
26	Libèria
26	Maldives
28	Perú
30	Marroc

AGOST

01	Benín
01	Suïssa
06	Bolívia
06	Jamaica
07	Costa d'Ivori
09	Singapur
10	Equador
11	Txad
15	Congo
15	Liechtenstein
15	Corea del Sud
17	Gabon
17	Indonèsia
19	Afganistan
20	Hongria
24	Ucraïna

25 Uruguai
27 Moldàvia
31 Kirguistan
31 Malàisia
31 Trinitat i Tobag

SETEMBRE

01 Líbia
01 Eslovàquia
01 Uzbekistan
02 Vietnam
03 Qatar
06 Swazilàndia
07 Brasil
09 Corea del Nord
09 Tadjikistan
15 Costa Rica
15 El Salvador
15 Guatemala
15 Hondures
15 Nicaragua
16 Papua Nova Guinea
18 Xile
19 Saint Christopher i Nevis
21 Armènia
21 Belize
21 Malta
22 Mali
23 Aràbia Saudita
24 Guinea-Bissau
30 Botswana

OCTUBRE

01 Xina
01 Xipre
01 Nigèria
02 Guinea
03 Alemanya
04 Lesotho
09 Uganda
10 Fiji
12 Espanya
12 Guinea Ecuatorial
16 Ciutat del Vaticà
21 Somàlia
24 Zàmbia
25 Kazakhstan
26 Àustria
27 St Vincent i Les Grenadines
27 Turkmenistan
28 República Txeca
29 Turquia

NOVEMBRE

01 Antigua i Barbuda
01 Argèlia
03 Dominica
03 Panamà
09 Cambotja
11 Angola
18 Letònia
18 Oman
19 Mònaco
22 Líban
25 Surinam
28 Mauritània
29 Albània
30 Barbados

DESEMBRE

01 Romania
02 Emirats Àrabs Units
02 Laos
05 Tailàndia
06 Finlàndia
11 Burkina Faso
12 Kenya
16 Bahrain
18 Níger
23 Japó
28 Nepal

UNITAT 18

La humanitat celebra

Amb freqüència, en els mitjans de comunicació llegim o veiem que se celebra un dia mundial o internacional sobre una determinada matèria o circumstància. Estes celebracions, promogudes generalment per organismes internacionals, sobretot per l'ONU, tenen com a funció primordial despertar, promoure o incentivar accions conjuntes en els diferents països. A estos dies se sumen també altres que històricament han suposat una fita important per a la humanitat, com el dia 1 de maig Festa del Treball.

Esta unitat pretén mostrar l'alumnat que els pobles, cultura i societats diverses del planeta, tenen els mateixos interessos, problemes i dificultats. Celebrant els diferents dies internacionals o mundials podrem ajudar a millorar, en la mesura de les nostres possibilitats, la convivència entre els sers humans.

1. Objectius

✓ Identificar els principals esdeveniments mundials.

✓ Valorar la celebració dels dits esdeveniments, com un element de cohesió entre cultures.

2. Continguts

✍ Dies internacionals i mundials.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora realitza inicialment una breu exposició sobre la celebració de determinats dies en què les persones, amb independència del seu origen, cultura o país, poden prendre consciència de problemes o necessitats comunes. Per a això, es proposa el text de l'apartat de materials.

A continuació, s'exposen algunes opcions metodòlogiques per al desenrotllament de la unitat:

a) Cada alumne o alumna elegirà un dels dies assenyalats, escrivint una breu descripció d'este en un full DIN A4, i pot acompanyar-la amb un dibuix o fotografia. Amb el total de treballs, es confeccionarà un dossier susceptible de ser repartit pel centre.

b) A l'inici de cada trimestre, els alumnes i les alumnes es distribuïxen en grups de sis i el tutor o la tutora els assigna tres esdeveniments, un per mes, sobre els quals hauran d'obtindre informació. Per a això, poden intentar donar resposta a preguntes com: què se celebra?, a qui li afecta directament?, fa falta més informació?, etc. Una vegada realitzada esta fase, cada grup haurà de concretar proposades en què es contemple la possibilitat de realitzar distintes activitats.

c) Una vegada al mes, els alumnes i les alumnes confeccionen per grups una sèrie de murals referits als dies mundials i internacionals que se celebren en el mes. En els murals es col·locaran fotografies, dibuixos i comentaris dels dits dies, amb la intenció de promoure actituds constructives i positives relatives a l'esdeveniment a celebrar.

4. Avaluació

- S'avaluarà la qualitat en la realització.
- Es valorarà la concreció i viabilitat de les propostes d'acció.

5. Materials

Text i dades de dies a celebrar

Text

Encara que en línies generals els termes "Dia Internacional" i "Dia Mundial" fan referència a una mateixa idea, pot fer-se una distinció entre ells. "Dia Mundial" implica una mobilització de tota la societat (administració, escoles, mitjans, artistes, associacions públiques i privades, etc) a favor d'una causa universal (el medi ambient, l'alimentació, l'hàbitat, la salut, etc.). "Dia Internacional" remet a una decisió oficial de la comunitat internacional a través d'una resolució de l'Assemblea General de les Nacions Unides. També s'usen altres expressions, com "Dia d'Acció", "Dia Universal" o simplement "Dia".

Relació de dies. S'indica la URL on obtindre més informació. (les pàgines web varien al llarg del temps i algunes d'elles poden estar deshabilitades quan s'efectue la consulta).

Dates

Febrer

21 de febrer Dia Internacional de l'Idioma Matern
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/language/index.html

Març

8 de març Dia Internacional de la Dona
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/womenday/index.html

Abril

23 de abril Dia Internacional de l'Idioma Matern
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/book/index.html

Maig

1 de maig Fiesta del Trabajo

Juny

5 de juny Dia Mundial del Medi Ambient
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/environment/

Juliol

11 de juliol Dia Mundial de la Població
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/population/

Agost

31 de agost Dia Internacional de la Solidaritat
http://www.onu.org/Agenda/dias/a55238.pdf

Setembre

21 de setembre Dia Internacional de la Pau
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/peace/index.html

Octubre

17 de octubre Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/poverty/index.html

Novembre

20 de novembre Dia Universal del Xiquet
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/children_day/index.html

Desembre

10 de diciembre Dia dels Drets Humans
http://www.un.org/depts/dhl/spanish/humanrights/index.html

Per a més informació poden consultar-se les següents webs:

- http://www.onu.org/Agenda/dias1.htm
- http://www.un.org/spanish/conferences/days.htm
- http://www.unesco.org/general/spa/

VII Cuina multicultural

La cuina és una manifestació de la riquesa cultural de les regions. Els hàbits alimentaris, els ingredients i el propi valor de l'alimentació tenen les seues particularitats en la menjar tradicional de cada cultura: equilibri alimentari, els seus ingredients, el mode de cuinar-los i condimentar-los. Cada cultura es caracteritza per unes maneres pròpies de presentar el menjar i de reunir-se al seu voltant. Els continguts d'este capítol tenen a vore amb la Biologia, la Geografia i l'Educació per a la Salut i permeten ser presentats des de diversos angles.

A l'inici d'este capítol es dóna l'oportunitat a l'alumnat de diferents cultures de presentar els seus menjars típics i a la totalitat del grup de conéixer diferents tipus de menjars, d'apreciar el seu valor i d'interrelacionar menjars d'altres cultures.

Sens dubte, les fruites són un dels aliments més importants per a una dieta equilibrada. La segona unitat permet conéixer les fruites tropicals i exòtiques i entendre la riquesa que reunix la gastronomia d'altres cultures.

Este capítol conclou amb la unitat específica sobre el menjar xinés. La seua rica i mil·lenària gastronomia, reconeguda pels experts en nutrició i dietètica, a vegades xoca amb els prejuís d'alguns.

UNITAT 19

El menú

L'alimentació és un dels elements més significatius d'una cultura. El lloc geogràfic on vivim, els recursos disponibles, els modes de vida o les activitats laborals han anat condicionant l'alimentació. Una aproximació transversal al tema, pot consistir en que els alumnes i les alumnes dissenyen menús de diferents cultures per a una setmana.

En esta unitat es pretén que l'alumnat valore altres formes d'alimentació, així com els modes de condimentació o les normes de convivència que tenen lloc en el temps de la menjar. Per a la realització de l'activitat és interessant que en la classe convisquen alumnes i alumnes de diverses cultures, perquè les seues aportacions enriquiran el desenrotllament d'esta unitat.

1. Objectius

✓ Valorar la importància d'una alimentació variada per a un adequat desenrotllament de les persones.

✓ Apreciar el valor de l'alimentació com a una senyal d'identitat de les cultures.

2. Continguts

✍ Menús de diferents cultures.

✍ Elaborar un menú setmanal, per a tres menjars diàries, que tinga en compte els hàbits alimentaris dels alumnes i les alumnes de la classe.

3. Desenrotllament

✻Per a esta activitat es constituiran set grups, un per a cada dia de la setmana, entre els quals haurà d'existir varietat en la representació de les cultures. Cada grup haurà de dissenyar un menú diari, amb tres menjars, on s'incloguen aliments característics de les cultures representades, junt amb plats típics de la Comunitat. Es procurarà que existisca un equilibri entre els menús que plantegen.

Els grups ompliren la fitxa de menú per a cada dia de la setmana. El tutor o la tutora incidirà en el valor cultural de l'alimentació com a lloc de trobada i convivència entre cultures, països i regions, així com en els aliments a utilitzar en funció de la cultura i els modes de cuinar.

Segons la disponibilitat del centre i la implicació de les famílies, es pot plantejar que s'elabore part d'algún menú per a la seua degustació per la comunitat educativa en algun espai que el centre dedique a l'educació intercultural.

4. Avaluació

✐ S'avaluarà la capacitat dels alumnes i les alumnes per a dissenyar menús on es combinen aliments de diverses cultures, països o regions.

✐ Es valorarà la implicació de l'alumnat en el desenrotllament de la unitat i en les seues activitats complementàries.

5. Materials

Plantilles per a confeccionar el menú diari durant una setmana.

a) Menú diari grup _____ dia _____

Desdejuni:

1.

2.

3.

Menjar:

1.

2.

3.

Sopar:

1.

2.

3.

b) Proposta per a la setmana

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
Desdejuni							
Menjar							
Sopar							

UNITAT 20

Què tenim de postres?

La gastronomia caracteritza una determinada regió o país de la mateixa manera que la música, la pintura o qualsevol altra manifestació cultural. Els aliments i el mode de cuinar-los distingix uns pobles d'altres.

En esta unitat es pretén donar a conéixer els alumnes i les alumnes fruites que no s'utilitzen en la nostra Comunitat d'una manera habitual, però sí les coneixen alumnes i alumnes procedents d'altres països. És interessant que en la classe hi haja alumnat procedent de regions tropicals, que els permetrà parlar sobre la biodiversitat.

1. Objectius

✓ Identificar fruites exòtiques.
✓ Valorar la importància per a la salut del cosum de fruita.
✓ Fomentar que el consum de fruita forme part de la dieta de l'alumnat adolescent.

2. Continguts

✍ Fruites tropicals i exòtiques.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora presenta l'activitat explicant breument la importància d'una alimentació variada incidint en la necessitat de consumir fruita com a un hàbit saludable, així com en la gran varietat de fruits en altres latituds. S'inclou un text orientatiu que pot ser utilitzat per a esta introducció.

Finalitzada l'exposició, els alumnes i les alumnes formen grups de quatre o cinc, als quals el tutor o la tutora facilitarà les fitxes de les característiques de les fruites que es troben annexes a esta unitat.

El tutor o la tutora pot proposar alguna de les següents activitats:

a) D'acord amb les fitxes, cada grup estudiarà les característiques de les fruites corresponents i establirà una relació entre les fruites exòtiques i els menjars típics de la nostra Comunitat. Posteriorment cada grup comentarà els seus resultats.

b) Cada grup elaborarà un mural en què completarà la informació de les seues fitxes. Dit mural inclourà textos, imatges, etc.

c) Si és possible, fer una degustació de fruites. Cada grup aporta i prepara les fruites objecte del seu treball per a ser degustades per els altres. Posteriorment, pot realitzar-se un debat en què s'exposen les seues impressions.

4. Avaluació

✐ S'avaluarà el reconeixement de les fruites tropicals i exòtiques.

✐ Es valorarà la relació establida entre les fruites tropicals i exòtiques, amb aliments tradicionals de la Comunitat Valenciana.

5. Materials

Text i fitxes sobre fruites tropicals.

Fruites tropicals

Les característiques comunes de les fruites tropicals i exòtiques són: la seua estranya aparença, un sabor únic i peculiar, el seu particular toc acidulat que pot estar més o menys accentuat i les propietats medicinals i terapèutiques de moltes d'elles.

En general, pel seu alt contingut en aigua són diürètiques. El seu alt contingut en fibra té efectes laxants i molt digestius. La seua aportació en vitamines és elevada i l'aportació en greixos no sol excedir l'1,2%. L'aportació en colesterol és nul. Tenen ferro, calci i potassi fonamentalment, però estes aportacions en minerals varien segons l'espècie i varietat de fruita.

Entre les més conegudes es troben: pinya, manga, mango, alvocat, coco, papaia, pinya baby, bananito, llima o litxies. I entre les menys conegudes estan: kumquat, guaiaba, tamarillo, tamarinde, granadilla, physalis, rambutan, mangostan, maracuyá, fruita de la passió, carambola, zapote, kiwano, pitahaya groga i roja, curuba, canya de sucre o longan.

Fitxes sobre fruites tropicals

Nom	Orige	Característiques	Usos culinaris
Alvocat	Amèrica Central	Es pot consumir tot l'any. Hi ha diverses varietats, destacant l'alvocat Hass, de pell fosca i rugosa i l'alvocat llis, de pell verda. És apte per a consumir quan al tacte estiga lleugerament bla. És ric en sals minerals i vitamines. L'alvocat conté fins a un 30% de greixos insaturats que influïxen beneficiosament, abaixant el nivell de colesterol	És ideal per a acompanyar plats de verdures i complementar ensalades
Alquejenje	Perú	El fruit es troba tancat en una càpsula, verd al principi que va prenent color de palla a mesura que madura. Les càpsules protegixen i alberguen en el seu interior una baia xicoteta i esfèrica, llisa i de color lleugerament ataronjat. En l'interior de la baia es troben gran quantitat de llavors. El seu sabor és lleugerament àcid i refrescant. L'alquequenje és ric en vitamines A, B1, B2, B3, C i E. També és ric en ferro.	S'utilitza en pastisseria
Babaco	Equador	És de forma allargada, d'uns 20 centímetres de llarg per 5 o 6 centímetres d'ample. La seua pell és de color verd, tornant-se grogrosa al madurar. La textura és blana quan està madur. La polpa, sense llavors,	La polpa del fruit és quelcom àcida i refrescant i es consumix en fresc normalment, però

Nom	Orige	Característiques	Usos culinaris
Babaco	Ecuador	és de color blanquinosa-grogrosa quan està verd i ros-taronja quan està madur. El babaco té un alt contingut en vitamina C i en minerals.	també es consumix en sucs, compotes i pasta de fruites.
Carambola	Malàisia	Forma d'estrela, de color groc translúcid, sabor dolç o àcid. És rica en vitamina C.	Tallada en làmines fines s'usa per a decoracions i macedònies.
Fruita de l'passió	Amèrica Central	La seua forma és quasi redona i la seua pell varia entre el morat i el marró púrpura. L'interior de la fruita té gran quantitat de llavors cobertes de carn ataronjada i verdosa molt saborosa i aromàtica.	Es consumix al natural amb una cullera. És molt recomanada per a preparar sucs, sorbets o cremes. Se conserva molt de temps i és bona per a combatre l'estrés, també per a aromatitzar.
Granadilla	Sud-amèrica	La seua forma és arredonida, amb un llarg peduncle. La seua pell és prima, dura, groga terrosa amb pintes i no és comestible. En l'interior hi ha sucoses vesícules grises. El seu sabor és agredolç.	Es menja al natural, acompanyant ensalades de fruites i permet realitzar nombrosos sucs. És molt refrescant. És capaç de resistir diversos dies sense alterar-se. S'usa igual que la fruita de la passió.
Guava	Brasil	Molt perfumada, sabor àcid i textura farinosa.	S'usa la seua polpa per a perfumar plats. S'afig a salses per la seua acidesa.

Nom	Orige	Característiques	Usos culinaris
Guaiaba	Amèrica Central	La seua forma és arredonida, la seua pell groc o verd sense brillantor, la polpa és blanca amb tons cremes i gelatinosa, les llavors es mengen. El seu pes ronda els 200 g. El seu sabor és dolç i aromàtic, és molt rica en vitamina C.	Ideal per a tartes, confitures i melmelades.
Jackfruit	Àsia	És una fruita enorme, està composta per una espècie de bosses hexagonals a manera de xicotets fruits protegits per una membrana gelatinosa, a la qual cobrix una corfa dura i rugosa. Té un sabor suau i afruitat que recorda vagament a mel o crema.	S'utiliza en postres.
Kiwano	Nova Zelanda	Madura durant tot l'any. La seua forma és ovalada, la seua pell és groc-taronja, amb puntes. La polpa és de color verd vidriós. El seu pes és d'uns 300 g. El seu sabor és agre i refrescant al mateix temps, s'assembla al cogombre.	Es menja al natural i és vàlid per a mesclar en ensalades i còctels i també per a acompanyament de plats de carn o peix. Se li pot afegir suc de llima o nata.
Kumquat	Xina	Pareix una taronja xicoteta com un raïm. La sorpresa és que la pell és dolça i la carn àcida. Ric en vitamina C. Pot ser redó o ovalat, d'uns 20 g. de pes.	Usar crues, confitades, cristal·litzades, en melmelades, per a pastisseria , per a salses i almívars. Es recomana consumir-lo al natural, sense pelar, perquè es mescla l'àcid de la seua pell i la dolçor de la seua carn.

Nom	Orige	Característiques	Usos culinaris
Litxi	Xina	Xicotet redó i cobert d'una pell rugosa de color marró. Dins es troba una fruita semblant al raïm, encara que més blanca i dolça.	Servir frescos, pelats o afegir a salses en l'últim moment.
Longan	Àsia sud-oriental	És molt difícil trobar fresques estes fruites. El longan no és tan vistós com el litxi, és la mitat de gran que este. La seua prima pell, de color taronja, es posa marró una vegada collit, en un sol dia. Però el seu sabor no té res a envejar al del litchi; la polpa, d'un blanc translúcid, és igual d'aromàtica, encara que una miqueta més àcida.	A les regions productores solen consumir-se com si foren cireres.
Manga	Índia	Es diferencia del mango en el color de la seua pell, del verd intens passa a un verd pàl·lid quan la fruita madura. La seua forma és més arrenyonada i més plana que la del mànec. La seua polpa és carnosa, sense brins, semblant a la del bresquilla. L'os és més pla que el del mango. El seu sabor és pronunciat i dolç.	Se sol consumir al natural.
Mango-Tommy	Índia	Hi ha més de 500 tipus de mango i tots tenen formes i grandàries distintes. Les fulles són allargades i de color verd brillant; les fruites són ovalades, de color verd - groc, quan estan madurant. La fruita posseïx una corfa semidura que la protegix. La carn és fibrosa i es troba lligada a una grossa llavor.	Es pot consumir com a fruita madura en trossos al natural, en vinagre i en salses.
Mangostan	Indonèsia	Madura tot l'any, el seu color és roig vi. La seua polpa és blanca i molt sucosa, dividida en segments. El seu sabor és dolç amb un toc acidulat. Recorda al raïm i guindes.	Una de les fruites més suculentes. Usar en macedònies, postres. Servir gallons amb maduixa o móra roja. Servir la

Nom	Orige	Característiques	Usos culinaris
			polpa molt freda amb gelat o nata, o ingerir directament amb llavor.
Maracuya	Sud-amèrica	És una planta enfiladora. El seu fruit és d'uns 7 cm de llarg i 100 g. de pes. La seua pell és groga, llustrosa i aspra i polpa groga. Els fruits madurs es tornen de color terrós. El seu sabor és agre però molt aromàtic, recorda a la taronja.	Ideal per a sucs, dolços i batuts. És molt refrescant.
Physalis	Sud-amèrica i Amèrica Central	La baia varia de color groc a l'ocre, la seua pell és prima i llustrosa i està recoberta amb un calze. El seu sabor varia des d'àcid fins molt agre. És un fruit molt ric en vitamines.	Es consumix al natural, en ensalades, gelats i tartes.
Piña baby	África del sud	Aspecte igual que la pinya normal però la mitat de grandària. La seua carn és dolça i sucosa.	Decoració, usar com a recipient en ensalades de ració.
Pitahaya groga	Colòmbia	La planta és un cactus enfilador de llargues tiges triangulars. La seua flor posseïx una espectacular bellesa. La fruita és ovoide, de color verd al començament i groga en la maduresa, la seua polpa és blanca amb múltiples i xicotetes llavors. La pitahaya és quasi una porció d'aigua deliciosament ensucrada. Posseïx fòsfor, calci i vitamina C.	El seu sabor és exquisit i amb un tènue gust dolç. Se sol consumir al natural.
Plàtan baby	Sud-oest asiàtic.	És més xicotet que el plàtan i la banana, el fruit és de color marfil i la pell pot ser groga o roja. És molt nutritiu. El seu sabor és més intens, fi i perfumat que el plàtan.	Es consumix al natural, en postres i en batuts de llet.

Nom	Orige	Característiques	Usos culinaris
Rambutan	Indonèsia	Madura tot l'any. És ovalat, d'uns 40 g. de pes, de color roig i està rodejat de pèl. La polpa és de color blanc lletós. El seu sabor és semblant al litchi, però més dolç i sucós. És ric en vitamina C, potassi i calci.	Ús igual que el lytchee, encara que un poc menys aromàtic. Es consumix al natural i es conserva diversos dies en el frigorífic. És perfecte per a acompanyar carns blanques.
Tamaril·lo tomata d'arbre	Sud-amèrica	Grandària d'un ou. De color roig amb pell setinada. Amb llavors negres i carn ataronjada. Sabor agredolç. Té molt poques calories i molta vitamina E.	Cuinar afegint dolç i àcid per a extraure el seu sabor.
Ugli	Jamaica	L'ugli és un encreuament entre la mandarina i el pomelo. S'assembla més al pomelo però la corfa és dura, nugosa i de color verd groc.	La polpa fresca i rosada es pot menjar crua o s'usa en conserves i també es cou al forn. Es prepara i s'usa igual que el pomelo.
Zapote Roig	Amèrica Central	El nom més estés internacionalment és el de mamey. La pell, fina, dura i corretjósa, cobrix una polpa de color escarlata encés. Té un sabor molt dolç i saborós, de molt baixa acidesa, que recorda a una mescla d'albercoc i pruna pansa.	Es consumix preferentment fresc, però també es poden elaborar amb ell delicioses melmelades, cremes, gelats i batuts.

UNITAT 21

La unitat tracta sobre les actituds de l'alumnat respecte a determinats aspectes culturals d'altres pobles. S'insistirà que gran part dels prejuís en este àmbit es deuen al propi desconeixement.

Un menjar molt sa

En esta unitat es pretén donar a conéixer el menjar xinés que es troba introduït en les cultures occidentals. Així mateix, es vol presentar les seues propietats nutritives i dietètiques.

1. Objectius

✓ Superar els prejuís confrontant-los amb informacions reals i vàlides.

2. Continguts

✍ El menjar xinés com una forma de mantindre una dieta equilibrada.

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora exposa breument que algunes vegades donem més crèdit a comentaris sense cap valor objectiu i generem actituds sobre uns fonaments erronis. Per exemple, sobre el menjar xinés poden circular rumors com la seua baixa qualitat, quan en realitat és un menjar amb un valor nutricional equilibrat.

A continuació repartix el text i demana que el lligen detingudament i contesten a les qüestions.Després dels comentaris de text sobre el menjar xinés demana que algú el llija en veu alta i que els altres aporten les seues opinions.

4. Avaluació

- S'avaluarà la qualitat de les respostes.
- Es valorarà l'actitud de l'alumnat i el clima positiu aconseguit en la classe-per a esta unitat

5. Materials

Text sobre el menjar xinés.

El menjar xinés

La cuina xinesa està considerada com un art que forma part de la cultura mil·lenària d'eixe país, que considera que la salut i l'alimentació estan íntimament relacionades.

En un país tan immens, cada província o regió ha desenrotllat d'acord als seus recursos un tipus de cuina. L'arròs, les tallarines, la soja, el bambú i el te verd són aliments imprescindibles en tot menjar xinés.

La dieta oriental està basada en uns productes bàsics molt saludables: llegums, arròs, moltes verdures, marisc i carns blanques, reduint al mínim la utilització de la carn roja i dels dolços. Per a condimentar s'utilitzen les salses, que a més de donar sabor, donen color i imatge. No solen ser molt forts ni molt espesses, per a no trastocar el sabor original dels plats.

És una cuina saludable perquè conté menys hidrats de carboni refinats i sucres que la dieta occidental, així com menys greixos. La soja es consumix molt, és un bon substitutiu de la llet per a qui no puga assimilar la lactosa per no sintetitzar l'enzim corresponent i aporta proteïna d'origen vegetal molt beneficiosa per a la salut; amb ella fan mató (tofu). L'alt consum de peix afavorix la circulació, cuida el cor i el desenrotllament del procés digestiu. Es consumixen fruites i vegetals frescos de cada temporada. El te verd és molt bo per a la salut.

Dos instruments caracteritzen la cuina xinesa: els furgadents i el wok. El wok és un utensili metàl·lic semiesfèric que servix de casserola i de paella; en ell es pot coure aliments al vapor, estofar-los, preparar plats a foc lent, fer-los al grill i fregir-los.

En la cuina xinesa es cuiden els sentits. El gust, a partir dels cinc sabors primaris (dolç, salat, agre, amarg i coent). El tacte, en la boca, a través de les textures (gelatinosa, cruixent, aspra, esponjosa, viscosa i sòlida). La vista, en la presentació del plat, cuidant l'estètica i els colors.

Qüestions

1. Anomena dos dels instruments bàsics en la cuina xinesa. Quins són els seus equivalents en la cuina occidental?

2. Anomena tres dels ingredients bàsics de la cuina xinesa. Què aporten?

3. Coneixes alguna de les salses xineses? T'agrada?

4. Els metges recomanen a les persones al·lèrgiques a la llet de vaca que prenguen soja i els seus derivats. Per què?

5. Els experts en nutrició diuen que el té verd és més sa que el té fermentat o que el café. Saps per què?

6. Diuen que es menja tant pels ulls com per la boca. És per a tu important l'estètica en la presentació de les menjars?

7. És més sa el peix que la carn? Raona la resposta.

8. Has provat el menjar xinés? Què és el que més t'ha agradat?

9. Si hagueres de preparar un plat de menjar xinesa, quins ingredients utilitzaries?

10. Prepara una xicoteta carta per a un possible restaurant xinés.

VIII Esport Intercultural

Les unitats d'este capítol estan dissenyades per a les sessions de tutoria, però també poden ser útils en les classes d'Educació Física.

Des que es van inventar les Olimpíades, l'esport ha suposat una ocasió per a la convivència entre persones de diferents cultures. La refundació de les Olimpíades i el seu esperit de representar a totes les nacions i tots els continents és un bon referent per a la interculturalitat.

El futbol arrossega multituds i l'admiració cap als ídols està per damunt de les seues faccions o de la seua procedència. En la segona unitat d'este capítol podem comprovar com en la lliga de futbol espanyola es manifesta la diversitat de la procedència dels jugadors.

Conéixer els jocs tradicionals de diferents cultures permet, en l'última unitat d'este capítol, una aproximació lúdica de l'alumnat a la interrelació entre les cultures.

UNITAT 22

Anem d'Olimpíada

Els jocs olímpics constituïts inicialment en l'antiga Grècia, van ser restaurats en la seua versió moderna, per Pierre de Coubertin en el segle XIX. La bandera olímpica va ser concebuda per Pierre de Coubertin en 1913, ondejant per primera vegada en un estadi olímpic en Anvers en 1920.

En esta unitat, a partir d'este símbol olímpic, es pretén mostrar que si en l'esport és possible la convivència i la tolerància entre dones i hòmens de distintes nacionalitats, també poden donar-se les dos en qualsevol altre orde de la nostra vida.

1. Objectius

✓ Indagar de quina nacionalitat eren els primers classificats en l'última Olimpíada en les proves d'atletisme, en dones i en hòmens.

✓ Reconéixer el valor de l'esport com a nexe d'unió entre cultures i països.

2. Continguts

✍ Esports olímpics.

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora realitzarà una breu introducció sobre el moviment olímpic, utilitzant com a referència el text annex de Pierre de Coubertin on explica el significat de la bandera olímpica. Insistirà en la idea que en les olimpíades participen esportistes de tots els continents amb independència de la seua cultura i nacionalitat.

Després, els alumnes i les alumnes es distribuiran en grups de sis i durant 10 minuts i buscaran el llistat complet d'esportistes i de diferents proves d'atletisme de l'última olimpíada per a complimentar les targetes annexes a esta unitat.

Els grups hauran d'associar les diferents proves amb els guanyadors i guanyadores d'estes. Una vegada establida la relació entre proves, cada grup respondrà al qüestionari que es troba annex a esta unitat.

4. Avaluació

- S'avaluarà si l'alumnat establix les oportunes correspondències entre guanyadors i guanyadores de les proves d'atletisme i consideren l'esport com a element que aglutina a persones de diverses nacionalitats amb un objectiu comú.
- Es valorarà si l'acceptació de la diversitat cultural i ètnica en l'esport ha influït en l'acceptació de la dita diversitat en la vida quotidiana.

5. Materials

Text de Pierre de Coubertin.
Targetes de proves d'atletisme.
Qüestions sobre els últims Jocs Olímpics.

Annex I

Text de Pierre de Coubertin

"Estos cinc anells, blau, groc, verd, roig i negre, representen les cinc parts del món unides d'ara en avant a l'olimpisme i prestes a acceptar fecundes rivalitats. A més, algun dels sis colors (comprés el fons blanc) combinats, estan presents en les banderes de totes les nacionalitats, sense excepció."

Annex II

Targetes de proves d'atletisme

Grup 1

Prova	Guanyador/a	Nacionalitat	Continent
1. 10.000 m Hòmens			
2. 10.000 m Dones			
3. 100 m Dones			
4. 100 m Hòmens			
5. 100 m tanques Dones			
6. 110 m tanques Hòmens			
7. 1.500 m Hòmens			
8. 1.500 m Dones			
9. 200 m Dones			

Grup 2

Prova	Guanyador/a	Nacionalitat	Continent
10. 200 m Hòmens			
11. 20 km Marxa Hòmens			
12. 20 km Marxa Dones			
13. 3.000 m Dones			
14. 3.000 m Obstacles Hòmens			
15. 400 m Hòmens			
16. 400 m Dones			
17. 400 m Tanques Dones			
18. 400 m Tanques Hòmens			

Grup 3

Prova	Guanyador/a	Nacionalitat	Continent
19. 5.000 m Hòmens			
20. 5.000 m Dones			
21. 50 km Marxa Hòmens			
22. 800 m Hòmens			
23. 800 m Dones			
24. Décathlon Hòmens			
25. Disc Dones			
26. Disc Hòmens			
27. Heptathlon Dones			

Grup 4

Prova	Guanyador/a	Nacionalitat	Continent
28. Javelina Hòmens			
29. Javelina Dones			
30. Marathon Hòmens			
31. Marathon Dones			
32. Martell Hòmens			
33. Martell Dones			
34. Pes Dones			
35. Pes Hòmens			
36. Relleus 4x100 m Hòmens			

Grup 5

Prova	Guanyador/a	Nacionalitat	Continent
37. Relleus 4x100 m Dones			
38. Relleus 4x400 m Dones			
39. Relleus 4x400 m Hòmens			
40. Perxa Hòmens			
41. Perxa Dones			
42. Altura Hòmens			
43. Altura Dones			
44. Longitud Dones			
45. Longitud Hòmens			
46. Triple salt Hòmens			
47. Triple salt Dones			

Annex III

Qüestions sobre els últims Jocs Olímpics

1. Quins països van obtindre més medalles?

2. Les atletes guanyadores de quin continent corresponen.

3. En les proves de salt, d'on procedixen els atletes guanyadors?, a què creus que pot ser degut?

4. En les proves de carreres, d'on procedixen les atletes guanyadores?, a què creus que pot ser degut?

5. Consideres que l'atletisme i l'esport en general és un element afavoridor de l'encontre entre nacions i cultures distintes?

UNITAT 23

L'equip de futbol de la diversitat

A fi que l'alumnat puga apreciar els valors de la multiculturalitat, es pot partir dels centres d'interés. El futbol com a esport i com a espectacle està present contínuament en els mitjans de comunicació i en les conversacions de molts alumnes i alumnes. Els ídols d'este esport procedixen de diferents llocs del món amb les seues pròpies cultures.

En esta unitat es pretén facilitar als tutors i tutores una estratègia perquè l'alumnat reflexione sobre els avantatges que té el poder comptar amb persones procedents de diferents cultures o països. La unitat pot ser adaptada i aplicada pel professorat d'Educació Física en les seues classes.

1. Objectius

✓ Cultivar actituds positives d'obertura i empatia cap a la diversitat de cultures.

✓ Prendre com a models persones procedents d'altres parts del món que són objecte d'admiració.

2. Continguts

✍ Alinear un equip de futbol multicultural amb jugadors de la lliga espanyola.

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora comença la sessió comentant que l'equip de futbol guanyador del Mundial de França 1998, va ser la selecció francesa i va guanyar a la selecció de Brasil per 3-0. Este equip, evidentment estava compost exclusivament per jugadors francesos, però de diferents ètnies i cultures. Per exemple,

M. Desailly nascut a Ghana (Àfrica) o L. Thuram a Guadalupe (Amèrica); Z. Zidane nascut a Marsella al si d'una família d'origen algerià; la família de C. Karembeu procedix d'Oceania, el cognom de I. Djorkaeff ens indica el seu origen eslau i el de B. Lizarazu bascofrancés. La complementació de tots estos jugadors li va donar a l'equip una potència i tècnica irresistible.

A continuació, es formen dos grups, procurant que en cada u d'ells hi haja heterogeneïtat de sexes i de procedència de l'alumnat o de les seues famílies.

A cada grup li assigna la tasca de crear un equip de futbol multicultural amb futbolistes que juguen o hagen jugat en la lliga espanyola, amb les condicions següents:

1r. No cal alinear cap jugador nascut a Espanya, encara que pot tindre la nacionalitat espanyola.
2n. No cal alinear més de dos jugadors de la mateixa nacionalitat ni més de cinc de la mateixa part del món.

L'alumnat utilitzarà materials diversos, com a cromos de jugadors, revistes o periòdics esportius. Per a això, el tutor o la tutora els haurà anunciat l'activitat amb antelació. També podran obtindre informació en Internet en les pàgines de la Federació Espanyola de Futbol, de la Lliga Professional, en les dels clubs, jugadors, etc. Després de recopilar la informació, cada grup muntarà la seua selecció en una cartolina sobre un esquema de camp de futbol, indicant el país de naixement. Es poden incorporar imatges dels jugadors si es disposa d'elles.

Al final de la sessió el grup farà una ressenya de cada jugador i explicarà els motius de la seua inclusió en la llista.

El tutor o la tutora prendrà nota dels comentaris rellevants sobre jugadors d'altres ètnies i cultures, ressaltant els aspectes positius.

4. Avaluació

- S'avaluarà la disposició de l'alumnat per a realitzar el treball encomanat i el seu grau d'execució.
- Es valorarà especialment les actituds interculturals de l'alumnat.

5. Materials

El tutor o la tutora disposarà d'una llista de jugadors de futbol de diferents procedències, annexa a esta unitat per a ajudar els grups de treball a completar la seua alineació.

Taula de Jugadors de Fútbol de diverses procedencies

JUGADOR	EQUIP	LLOC NAIXIMENT
Edgar Patricio de Carvalho	Málaga	Angola
Pablo César Aimar	Valencia CF	Argentina
Luiz Nazario de Lima	R. Madrid	Brasil
Carlos Idriss Kameni	Espanyol	Camerun
Daniel Armand Kome	Getafe	Camerun
Pierre Achille Webó Kouamo	Osasuna	Camerun
Samuel Eto'o Fils	FC Barcelona	Camerun
Lee Chun Soo	Real Sociedad	Corea del Sud
Felix Dja Ettien	Levante UD	Costa d'Ivori
V. Karpin	Real Sociedad	Estónia
Dudu Aouate	Racing Santander	Israel
Yossi Benayoun	Racing Santander	Israel
Mohammed El Yaagoubi	Osasuna	Marroc
Nourredine Naybet	Deportivo Coruña	Marroc
Armando M. Correia de Sá	Villareal C.F	Moçambic
Abas Myuba Lawal	Albacete	Nigèria
Kizito Musampa	Atlético de Madrid	Rep. Dem. Congo
Ariza Makukula	Sevilla	Rep. Dem. Congo
Alexander Mostovoi	Celta	Fed. de Rússia
Nihat Kahveci	Real Sociedad	Turquia

UNITAT 24

Jocs tradicionals

Ningú no sap en quin moment de la història de la humanitat el ser humà va començar a jugar. Però sabem amb certesa que molts dels jocs que encara s'efectuen, quasi sense transformacions, tenen milers d'anys. El joc té diversos orígens: rituals religiosos, d'iniciació, com a aprenentatge i especialització de determinats treballs i labors, etc.

El joc és el primer i més eficaç dels educadors. De fet, els xiquets i les xiquetes deprenen uns d'altres jugant; és més, necessiten jugar per a deprendre i deprendre jugant. El joc i els joguets tenen com a objectiu connectar el xiquet i la xiqueta amb la societat per mitjà d'objectes i accions que imiten la vida quotidiana dels adults, al mateix temps que li faciliten un millor desenrotllament físic.

En esta unitat es pretén que l'alumnat aprecie la riquesa cultural dels pobles a partir dels seus jocs tradicionals. També es vol mostrar les interrelacions entre les diferents cultures en els jocs tradicionals.

1. Objectius

✓ Conéixer alguns jocs tradicionals d'altres països o regions.
✓ Identificar semblances i diferències entre eixos jocs tradicionals.
✓ Utilitzar adequadament fonts d'informació.
✓ Valorar el joc com a element d'identitat cultural, així com a recurs afavoridor de la convivència entre cultures.

2. Continguts

✍ Jocs tradicionals.
✍ Identitat cultural i convivència.

3. Desenrotllament

❋ Es formen quatre o cinc grups, procurant que estiguen compostos per alumnat de diverses procedències. A cada grup se li facilitaran tres fitxes que es troben annexes a esta unitat, per a omplir amb tres jocs de diferents països o regions.

Els grups hauran de buscar i aportar informació amb què complimentaran les fitxes, podent utilitzar tant la biblioteca del centre com altres recursos multimèdia.

Una vegada completades les fitxes, establiran diferències i semblances entre els jocs. Cada grup exposarà les seues conclusions.

Un alumne o alumna haurà d'anar escrivint en la pissarra tant els noms dels jocs, com les semblances i diferències entre ells. El tutor o la tutora com a conclusió incidirà en aquells elements comuns dels jocs, amb independència del seu lloc d'origen, així com en aquells valors que es troben immersos en ells.

A manera d'activitat complementària i depenent de la disponibilitat del grup i de la informació recopilada, els grups dissenyaran nous jocs a partir dels estudiats, per exemple: Així, per exemple, es podrà inventar un joc nou, utilitzant la pilota d'un joc, el camp d'un altre i les regles d'un tercer.

4. Avaluació

✐ S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per a identificar les característiques principals de jocs procedents de distints països o regions.

✐ Es valorarà que l'alumnat aprecie el joc com a element que afavorix la convivència entre persones.

5. Materials

Fitxa de jocs

Model de fitxa de joc

1. Nom del joc:

2. Lloc de l'origen del joc:

3. Descripció del joc:

4. Juguen xiquets ❑ xiquetes ❑ mixt ❑

5. On es juga (Dibuix o fotografia del lloc del joc).

6. Principals regles del joc.

7. Modalitats del joc.

8. Materials o objectes que s'utilitzen en el joc (Dibuixos o fotografies dels materials).

9. Ressenya històrica (Des de quan es juga, si és autòcton o còpia d'altres jocs, etc.).

10. Semblances i diferències entre els jocs.

IX Viatges i costums

Viatjar, visitar altres països, fer turisme és una de les activitats més agradables. La cosa canvia quan es viatja per necessitat i cal deixar el país i emigrar per motius econòmics o polítics. En este capítol s'abunda més en una visió generalista d'altres països, en conéixer els seus aspectes més característics i, a partir d'ací intentar que l'alumnat comprenga un poc més la cultura dels seus companys i companyes estrangeres. Els continguts tenen relació amb les Ciències Socials, la Geografia i Història.

S'inicia amb una activitat de localització d'uns països i d'identificació de les seues característiques geogràfiques més comunes, establint una succinta comparació entre ells.

A continuació, s'insistix més en les comparacions per a construir un perfil de determinats països des de les seues semblances i diferències.

Finalment, s'invita l'alumnat a fer els preparatius per a visitar algun d'estos països, obtenint informació rellevant sobre les seues característiques i les condicions d'accés.

UNITAT 25

Altres llocs

Hui en dia els jóvens disposen de molta informació sobre el que els rodeja, però cal preguntar-se fins a quin punt és significativa. No els resulta fàcil ubicar en un mapa del món algun dels països d'origen de companys o companyes.

En esta unitat es pretén que l'alumnat localitze determinats països i prenga consciència de la distància física i cultural que existix entre el propi país i el d'algun dels seus companys o companyes. Es pretén afavorir l'adquisició de continguts curriculars de Ciències Socials, Geografia i Història, des d'una perspectiva intercultural.

1. Objectius

✓ Localitzar sobre un mapamundi els països o regions de procedència dels alumnes i alumnes de la classe.

✓ Identificar les principals característiques geogràfiques dels dits països.

✓ Establir semblances i diferències entre estos països.

2. Continguts

✍ Geografia de diferents països del món.

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora explicarà breument que l'objectiu de la unitat és aproximar-se a uns països o regions, guiats per algú que ha nascut i viscut allí. Es tracta d'adquirir una visió que podríem denominar de "viatger", sobre zones del món que no coneix la majoria de l'alumnat.

Elegirà per a això, països o regions de procedència d'algú de la classe i demanarà que aporten fotografies o un altre material gràfic sobre estos països o regions.

Posteriorment, es formaran grups per a construir murals amb els materials gràfics aportats, destacant els elements geogràfics més interessants.

Una vegada elaborats els diferents murals, els alumnes o alumnes procedents d'estos països i regions donaran a conéixer les característiques bàsiques geogràfiques del seu país o zona de naixement.

A continuació, cada grup complimentarà la taula que es troba en l'apartat de materials amb els elements que s'indiquen, per a establir semblances i diferències entre els distints llocs.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per a identificar els principals elements geogràfics d'una zona diferent a aquella on ha nascut.
- Es valorarà l'actitud de l'alumnat per a comprendre i apreciar altres zones geogràfiques.

5. Materials

Taula de semblances i diferències

Taula de semblances i diferències			
	País	País	País
Elements geogràfics			
Hemisferi			
Continent			
Superfície			
Clima			
Temperatura màxima			
Temperatura mínima			
Precipitacions			
Rius			
Llacs			
Mars			
Muntanyes			
Habitants			

UNITAT 26

En què s'assembla?

La població estrangera que en els últims anys s'ha anat incorporant a la societat espanyola prové de diverses parts del món. No obstant, tenim la tendència a considerar-los com a grups homogenis, quan hi ha enormes diferències entre ells.

En esta unitat es pretén facilitar als tutors i les tutores estratègies perquè l'alumnat reflexione sobre com és de fàcil generalitzar quan parlem de població estrangera i fins a quin punt ens confonem quan generalitzem. Esta unitat podrà ser adaptada pel professorat de Ciències Socials, Geografia i Història, per a la seua utilització en l'aula.

1. Objectius

✓ La comprensió de la diversitat cultural de la nostra societat.
✓ Valorar la diferència com a element de la identitat cultural.

2. Continguts

✍ Les necessitats comunes de les persones estrangeres que viuen a Espanya.
✍ Els elements culturals diferenciadors.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora introduïx el tema indicant que moltes vegades tenim prejuís que ens conduïxen a una distorsió de la realitat. Amb esta finalitat, pregunta en veu alta: en què s'assembla una persona equatoriana a una ecuato-guineana?

A continuació explica que els dos han eixit del seu país i han vingut a Espanya; que estos dos països estan situats en l'Equador del globus terraqui, han

estat vinculats històricament amb Espanya i que el seu idioma oficial és l'espanyol. La religió de la majoria de la població és la catòlica.

Després d'exposar les similituds, insistix en aspectes ètnics i culturals diferenciadors. Per a això, pot utilitzar informació com la següent:

En Equador hi ha una majoria de població indígena. Els quítxues, van formar el regne de Quito i mantenen les seues tradicions musicals i instruments natius. Influïx en la seua configuració actual, a més, el mestissatge amb els espanyols i l'aportació dels esclaus africans. Hi ha nou pobles indígenes, com els iquitos, els jívaros i els xoxós.

Guinea Equatorial és un dels països més humits i plujosos del planeta, la qual cosa limita la varietat de cultius possibles. L'habiten diferents ètnies amb llengües i tradicions pròpies. Tres de cada quatre habitants són fang, que van emigrar cap al sud-oest des del sud del Sudan espentats per la pressió musulmana cap a la zona compresa entre Congo i Nigèria. Són fonamentalment agricultors, encara que en un altre temps la caça va tindre també molta importància. Cada poble té un líder que ha heretat la seua posició per la seua relació amb la família o clan fundador de la població. Com a líder polític, ell servix moltes vegades com a àrbitre i és reconegut com a líder espiritual que dirigix els rituals de la comunitat. Altres ètnies indígenes són els bubi, els combe, els bengas, els krio i els kriolu.

A continuació, forma grups de sis i els proporciona una targeta amb les comparacions com:

- marroquí - libanés
- argentí - cubà
- rus - ucraïnés

Cada grup podrà obtindre informació en llibres de consulta, en internet i de les aportacions de l'alumnat estranger de la classe. Si el tutor o la tutora veu que troben dificultats en determinades nacionalitats, podrà ajudar-los aportant-los la informació com la que es proposa com annex a esta unitat.

4. Avaluació

- S'avaluarà el grau de compliment del treball assignat.
- Es valorarà l'interés de l'alumnat en la realització de l'activitat i la implicació de l'alumnat estranger en esta.

5. Materials

Targetes amb les parelles de nacionalitats.
Fitxes de dades rellevants.
Llibres i enciclopèdies de consulta.
Internet.

Dades rellevants d'alguns països (per a ús del professorat)

Equador

- Localització: Amèrica del Sud. Limita amb Colòmbia, Perú i l'Oceà Pacífic.
- Població: la gent de l'Equador està composta per un 52% d'indígenes (principalment, quítxues) i un 40% de mestissos; el 8% restant el componen principalment descendents d'espanyols i d'africans. Aproximadament el 62% viu en centres urbans i el 38% en el medi rural.
- Religió: cristianisme 93%, altres 7%.
- Idiomes: espanyol (oficial), quítxua, llengües regionals.

Guinea Equatorial

- Localització: Àfrica. Limita amb Gabon, Camerun i el Golf de Guinea.
- Població: els guineans són majoritàriament fangs (80%) i bubis (15%) i procedents de migracions de Nigèria (ètnies ibo i efik).
- Religió: cap religió oficial, però la immensa majoria és catòlic, amb una minoria animista.
- Idiomes: espanyol, anglés, pidging, fang, bubi i ibo.

Marroc

- Localització: Àfrica. Limita amb Algèria, Mauritània, Oceà Atlàntic i Mar Mediterrani.
- Població: àrabs-barbaresc (99%).
- Religió: musulmans (99%), cristians, jueus.
- Idiomes: àrab, dialectes barbarescos, francés i derija (àrab- marroquí).

Líban

- Localització: Àsia. Limita amb Siria, Israel i el Mar Mediterrani.
- Població: els libanesos són un poble àrab. Hi ha minories armènies i europees i un considerable contingent de refugiats palestins.
- Religió: musulmans (75%), cristians (maronites, catòlics i ortodoxos).
- Idiomes: àrab (oficial i predominant); el francés (també oficial) és àmpliament utilitzat; armeni i anglés.

Argentina

- Localització: Amèrica del Sud. Limita amb Bolívia, Paraguai, Brasil, Uruguai, Xile i l'Oceà Atlàntic.
- Població: els argentins són descendents principalment d'espanyols i italians. El mestissatge amb indígenes ha sigut mínim. La població indígena pura

mapuxes, collas, tobas, matacos i xiriguanos representen el 0,5 per cent dels habitants.

- Religió: cristianisme, altres
- Idioma: espanyol (oficial)

Cuba

- Localització: Amèrica, Carib. Limita amb l'Estret de la Florida, el Canal de Yucatán, l'Oceà Atlàntic i el mar de les Antilles.
- Població: la població cubana està conformada principalment pels grups següents: un 51% és mulata, un 37% és bàsicament descendent d'espanyols, un 11% és negra i un 1% és d'origen xinés. No hi ha població immigrant considerable, perquè quasi la totalitat dels seus habitants ha nascut en el país.
- Religió: cristians 41,9%
- Idioma: espanyol (oficial).

Rússia

- Localització: és el país més extens del món i es dividix en cinc grans regions. La regió europea, entre la frontera occidental i les muntanyes Urals (frontera convencional entre Europa i Àsia). Les muntanyes Urals, que s'estenen de nord a sud. La Sibèria, entre els Urals i la costa del Pacífic. La regió del Caucas és una enorme estepa que s'estén al nord de les muntanyes del mateix nom, entre el Mar Negre i el Caspi. Part d'Àsia Central, una gran depressió que comprén deserts, estepes i muntanyes.
- Població: russos, 82,6%; tàrtars, 3,5%; ucraïnesos, 3%; altres nacionalitats (més de cent). Població urbana: 75%
- Religió: cristiana ortodoxa majoritària, amb minories islàmica, protestant i jueua.
- Idioma: rus (oficial).

Ucrania

- Localització: Limita amb Polònia, República Txeca, Hongria, Romania, Moldàvia, Bielorússia, Rússia, Mar Negre i el Mar d'Azov.
- Població: ucraïnesos, 72,7%; russos, 22,1%; belarusos, 0,9%; moldaus, 0,6%, polonesos, 0,4%. Població urbana: 69%
- Religió: cristiana ortodoxa majoritària
- Idioma: ucraïnés

UNITAT 27

De vacacions

Organitzar un viatge a un país estranger suposa una sèrie de preparatius per a arreplegar informació, documentació, adaptació dels nostres esquemes mentals a noves situacions, etc. Això que d'alguna manera ens induïx a prendre una perspectiva semblant a la d'un estranger que visita el nostre país. Com més llunyà o exòtic és eixe país, majors són les diferències culturals i les necessitats d'adaptació.

En esta unitat es pretén que l'alumnat obtinga la informació bàsica del país d'origen d'algun company o companya i realitze una visita imaginària a este.

1. Objectius

✓ Iniciar-se en la complexitat que suposa visitar un país estrany.
✓ Comprendre el xoc cultural que comporta canviar de país.
✓ Posar-se en el lloc de l'estranger a qui li vénen de noves moltes situacions.

2. Continguts

✍ Elements representatius d'un país d'origen d'algun company o companya. Preparatius que es necessiten per a visitar-lo.

3. Desenrotllament

❋ Es tracta que l'alumnat prepare unes hipotètiques vacacions d'un mes en un país de destí elegit entre aquells països d'origen de l'alumnat estranger de la seua classe.

Per a això, el tutor o la tutora dividirà la classe en grups de quatre a sis alumnes perquè preparen l'activitat. A cada grup li atribuïx un alumne o alumna d'origen estranger com el seu assessor o assessora.

Cada grup ha de tindre preparades les activitats conforme al guió que s'inclou annex a esta unitat.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat per a posar-se en el lloc del seu company/ estranger o estrangera.
- Es valorarà la implicació en la preparació del viatge a l'estranger.

5. Materials

Guió per a la visita a un altre país.
Llibres i enciclopèdies de consulta.
Fullets i guies de viatge.
Internet.
Documentals (alguns els poden facilitar les ambaixades).

Guió per a la visita a un altre país

1. On està eixe país?

Informació geogràfica bàsica

Mapa del país de destí, fullets i llibres disponibles:

2. Quins llocs penses visitar?

Ciutats i llocs de destí.

Característiques d'estos llocs.

3. Quin idioma es parla?

Vocabulari bàsic.

Frases més importants i girs més comuns.

4. Quins requisits et demanen per a poder entrar?

Normativa del país que es vol visitar sobre condicions d'entrada, vacunes i divises:

5. Quins papers precises per a entrar?

Documentació necessària. Passaport (Visat), DNI.
Certificat d'assistència sanitària en l'estranger.

6. Com anar?

Mitjans de transport, periodicitat i preus.

7. Quina roba emportar-te?

Roba adequada segons el clima i l'estació.

8. Quina és la moneda utilitzada?

Valor de canvi en €.

9. Quins són els plats típics?

Alimentació usual en eixe país.

10. Quines són les seues festes i tradicions?

Dates de les celebracions i una xicoteta descripció.

Aspectes més destacats del seu sistema social i de relacions.

X Referents històrics

La relació entre les cultures adquirix profunditat des d'una perspectiva històrica. La nostra cultura, el nostre pais, els nostres conciutadans, s'han beneficiat històricament de les aportacions d'altres cultures, d'altres països, de persones d'altres nacionalitats.

Els invents i descobriments s'han anat estenent al llarg del món i en molts casos és poc coneguda la seua procedència. La primera activitat d'este capítol es planteja des d'esta perspectiva i consistix a catalogar una sèrie d'invents aconseguits per la humanitat al llarg de la història.

La segona unitat proposa com a exemple la influència de la cultura àrab a Espanya, i en concret a la Comunitat Valenciana. Esta es manifesta en diverses vessants artístiques, científiques i culturals. Ací s'incidix en les aportacions en el desenrotllament de l'agricultura.

Finalment, s'insistix que hui som receptors d'immigrants, però que en un passat no tan llunyà el nostre país ha sigut emissor d'emigrants. Invitar l'alumnat a realitzar una xicoteta investigació sobre el tema els permetrà comprendre un poc més un fenomen tan complex com és el de la immigració.

UNITAT 28

Invents de països llunyans

Fa 4.000 anys xinesos i egipcis usaven el rellotge de sol. Van ser els àrabs espanyols els que a l'inclinar la "agulla" van aconseguir que marcara directament l'hora. En la nostra vida quotidiana realitzem moltes activitats, algunes relacionades amb l'ús d'objectes i altres amb l'aplicació de procediments. I, en general, no ens parem a pensar d'on han vingut o com van sorgir. Ací es presenten alguns exemples d'objectes habituals procedents de cultures diverses.

Esta unitat pretén que l'alumnat assimile la idea que disposa de moltes coses que tenen el seu origen en països molt llunyans. Pot servir per a realitzar un tractament intercultural dels continguts curriculars de l'etapa, afavorint d'esta manera l'aproximació a altres cultures.

1. Objectius

✓ Identificar objectes d'ús quotidià procedents d'altres països o cultures.
✓ Valorar la seua aportació a la nostra cultura.

2. Continguts

✍ Invents aconseguits per la humanitat al llarg de la història.

3. Desenrotllament

❋En una sessió anterior, el tutor o la tutora proposarà a la classe que en grups de sis investiguen i elaboren un xicotet mural, seguint el model de fitxa de l'invent o descobriment, annexa, on arreplegaran les aportacions a la cultura actual dels països d'origen de l'alumnat de la classe.

En la sessió de tutoria corresponent, cada grup exposarà a la resta de la classe quins invents han trobat i la seua aportació al nostre món actual.

Finalitzada l'exposició de cada u dels grups, el tutor o la tutora resumirà les seues aportacions, incidint en els aspectes positius que sobre la nostra cultura han suposat èxits i descobriments realitzats en altres països i llocs, alguns d'ells molt allunyats del nostre.

4. Avaluació

- S'avaluarà el procés de búsqueda d'informació, els invents trobats per l'alumnat, així com l'ús que estos tenen en la nostra societat.
- Es valorarà la creativitat de l'alumnat en la localització d'invents o descobriments.

5. Materials

Fitxa de l'invent o descobriment

Fitxa de l'invent o descobriment:

- Nom:
- Inventor o descobridor:
- Data de l'invent o descobriment:
- Lloc:
- Descripció:
- Ús actual:
- Foto o dibuix:
- Valoració del grup:

UNITAT 29

Agricultura amb arrels àrabs

Les arrels multiculturals espanyoles es reflectixen en les aportacions dels distints pobles que ací han viscut. La influència de la cultura àrab té la seua manifestació en els sistemes de regadiu, en la construcció d'edificis civils i religiosos, en els sistemes de numeració utilitzats en les matemàtiques, en obres clàssiques de la literatura, en aportacions a la gastronomia, la medicina o a la filosofia.

La palmera datilera, l'albergina, la morera, la taronja, la xufa i l'arròs són considerats com a cultius tradicionals valencians i en alguns casos estan íntimament relacionats amb algunes poblacions. Així, Elx s'associa amb la palmera datilera, Alboraya amb la xufa, Bétera amb l'alfàbega, Nules amb la taronja, etc. No obstant, no és molt coneguda la primordial influència que van tindre els àrabs en la introducció o desenrotllament d'estos cultius.

En esta unitat es pretén facilitar als tutors informació per a que l'alumnat puga descriure la influència de la cultura àrab a la Comunitat Valenciana.

1. Objectius

✓ Conéixer la influència àrab en la nostra agricult.

✓ Desenrotllar actituds interculturals positives a través de l'apreci i la valoració d'un aspecte d'una altra cultura rellevant i beneficiós per a nosaltres.

2. Continguts

✍ Cultius tradicionals valencians l'origen dels quals, implantació o desenrotllament és d'influència àrab: la palmera datilera, l'albergina, la morera, la taronja, la xufa i l'arròs.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora explica que molts dels cultius tradicionals en els nostres camps van ser introduïts pels àrabs o desenrotllats per ells. Així, explica que els àrabs van perfeccionar i van augmentar els sistemes de regadiu d'origen romà existents en el sòl peninsular, millorant les tècniques d'extracció i de conducció de l'aigua. Utilitzaven séquies i sénies.

Van seleccionar els tipus de cultiu segons les característiques del terreny, la composició de la terra i la climatologia del lloc. Van practicar els empelts, van desenrotllar els adobs i van aclimatar i van introduir noves espècies vegetals. En general es va produir un sensible augment de varietats de verdures, hortalisses, i arbres fruiters. Algunes d'elles ja eren conegudes pels xinesos, perses o indis, però van ser els àrabs els que van aconseguir la seua difusió a Occident.

Els cultius de vinya servien els àrabs per a l'obtenció de raïm i panses; la producció de vi estava en mans de jueus i mossàrabs. Van desenrotllar la producció de l'oliverar, i l'oli era molt apreciat i s'exportava al Mahgreb i a Orient. Tenia fama l'espart d'Alacant i el safrà de València. Els productes de l'horta eren abundants i variats. Els àrabs van ser portant la xufa, la canya de sucre, la magrana, la meló d'alger, el meló, el cotó, l'albergina, el taronger, la morera, l'ametler, el codony, la figuera, la palmera datilera, l'albercoc, el tramús, el gesmil i les carxofes. Utilitzaven la ceba, la canella, el safrà, el poliol, el cilantre, l'alfàbega, l'orenga, el comí, el gingebre, l'espígol, l'herba-sana i les flors de clau.

A continuació, dividix la classe en grups de sis i els repartix uns textos sobre la palmera datilera, l'albergina, la morera, la taronja, la xufa i l'arròs. Procurarà distribuir l'alumnat d'origen àrab entre els grups i l'invitarà a adoptar el paper de portaveu.

Cada grup llig els textos i ompli una taula amb les dades sobre els cultius. El portaveu de cada grup exposa els resultats.

4. Avaluació

✐ S'avaluarà tant el grau d'implicació de l'alumnat com l'encert en la resolució de l'exercici que es proposa.

✐ Es valorarà el coneixement i apreci de les aportacions de la cultura àrab.

5. Materials

Textos sobre la palmera datilera, l'albergina, la morera, la taronja, la xufa i l'arròs.

Taula de dades sobre estos cultius.

Textos sobre la palmera datilera, l'albergina, la morera, la taronja, la xufa i l'arròs.

La palmera datilera

La palmera datilera procedix d'Aràbia i el seu cultiu ha sigut molt important per a les primitives civilitzacions habitants de zones desèrtiques. Resistix a la sequera i la salinitat cosa per la qual és molt apropiada per a les terres d'Elx, on hi ha més de 180.000 palmeres. Les van plantar al voltant de les hortes per a conservar la humitat necessària per als cultius. Així van poder cultivar arbres fruiters, hortalisses i també herba per al ramat. El resultat és allò que a Elx s'anomena palmerar i en la resta del món, oasi.

L'albergina

L'horta valenciana és un oasi, rodejat de terres àrides, que s'aconseguix gràcies al sistema de rec iniciat ja pels romans i perfeccionat més tard pels àrabs.

Els musulmans van introduir nous productes, molt populars hui, no sols a la Península, sinó a tota Europa, com és l'albergina (badinÿana), originària de l'Índia i difosa pel Mediterrani a través d'Iran. Tan apreciada va arribar a ser esta en al-Ándalus, que els esmorzars de molt de sarau i gentada, s'anomenava «berengenales».

Entre les verdures i hortalisses també van portar les carxofes (jarshuf) i els espàrrecs, la carabassa, els cogombres, els fesols verds, els alls, la ceba, la carlota, el nap, els jaramagos, les bledes (as-silqa), els espinacs (isfanaj) i moltes altres.

La morera

Els xinesos han cultivat la morera des de temps immemorials. Els àrabs la van portar a Espanya. El cultiu de la morera anava implícit a la fabricació de la seda, ja que els cucs se sustenten principalment de les fulles d'este arbre. A més és una plantació que no necessita molta aigua i evita arrossegaments de terra. Els àrabs les solien plantar en els límits dels camps de cultiu.

El cultiu industrial de la seda a la Comunitat Valenciana és posterior a l'època àrab. Es desenrotlla en els segles XVI i XVII. Fins a finals del segle XIX, la cria del cuc de la seda va tindre la màxima importància, però després de la plaga del cuc de seda (la pebrina) la morera va ser substituïda massivament pel taronger. Els cucs de seda que tots hem tingut alguna vegada no provenen d'aquells, sinó que van ser introduïts en una Fira de Mostres a València en els anys cinquanta.

La taronja

La taronja amarga, la llima i l'aranja procedixen del sud-est d'Àsia. Els àrabs utilitzaven els fruits per a elaborar sucs i per a conservar aliments i les flors per a elaborar perfumes. Van desenrotllar empelts, produint varietats de cítrics.

La llima (laymun) va ser introduïda pels àrabs en el segle XI. La llima s'usa en l'elaboració de sucs i forma part de molts plats tradicionals. És freqüent en hortes i jardins, des de l'època àrab.

El taronger amarg (närany) va ser introduït pels àrabs en els segles X i XI. Sembraven llavors, que eren transplantades a testos i, més tard, al seu lloc definitiu. Eren més bé decoratius, perquè el seu fruit amarg només permetia confeccionar compostos medicinals i melmelades. La varietat dolça la van difondre els comerciants genovesos en el segle XV. L'esplendor del cultiu de la taronja a la Comunitat Valenciana comença a fins als del segle XVIII i seguix en els nostres dies.

La taronja és el símbol de la Comunitat Valenciana. Es cultiva en zones pròximes al mar i ocupa el número u de la seua producció agrícola, seguit de les hortalisses i l'arròs.

La xufa

La xufa té el seu origen en l'antic Egipte i d'ella s'obté l'orxata. És un dels primers cultius i s'han trobat pitxers de xufa en les tombes dels faraons. Els àrabs van introduir este tubercle vegetal a Espanya i el seu cultiu es va desenrotllar a València.

L'orxata és molt energètica i diürètica, té molt de potassi i nada de sodi i és rica en vitamines i minerals.

L'arròs

L'arròs comú asiàtic és l'espècie més cultivada a Espanya. Els primers cultius apareixen en Xina 5.000 anys abans de Crist.

En el segle VI comencen a cultivar a Espanya l'arròs els bizantins que van dominar el sud-oest de la Península. Però van ser els experts hortolans musulmans els que el van introduir massivament i van desenrotllar el seu cultiu. L'arròs continua sent un cultiu primordial en la marjal, base de la nostra alimentació més tradicional, i producte d'exportació. És el cereal més consumit en el món després del blat.

QÜESTIONARI

La palmera datilera

El seu lloc d'origen és:

La introduïxen a Espanya els àrabs?

Com la usaven els àrabs?

Com s'usa ara?

L'albergina

El seu lloc d'origen és:

La introduïxen a Espanya els àrabs?

Com la usaven els àrabs?

Com s'usa ara?

La morera

El seu lloc d'origen és:

La introduïxen a Espanya els àrabs?

Com la usaven els àrabs?

Com s'usa ara?

La taronja

El seu lloc d'origen és:

La introduïxen a Espanya els àrabs?

Com la usaven els àrabs?

Com s'usa ara?

La xufa

El seu lloc d'origen és:

La introduïxen a Espanya els àrabs?

Com la usaven els àrabs?

Com s'usa ara?

L'arròs

El seu lloc d'origen és:

La introduïxen a Espanya els àrabs?

Com la usaven els àrabs?

Com s'usa ara?

SOLUCIONS

La palmera datilera

El seu lloc d'origen és:
Aràbia.

La introduïxen a Espanya els àrabs?
Sí.

Com la usaven els àrabs?
Els dàtils per a menjar, les palmes per a l'artesania i les palmeres per a protegir els camps.

Com s'usa ara?
Sobretot, té un ús ornamental, encara que s'utilitzen els dàtils i les palmes.

L'albergina

El seu lloc d'origen és:
L'Índia.

La introduïxen a Espanya els àrabs?
Sí.

Com la usaven els àrabs?

Era molt apreciat i corrent en la seua dieta.
Com s'usa ara?

Es cultiva i consumix en abundància.

La morera

El seu lloc d'origen és:
Xina.

La introduïxen a Espanya els àrabs?
Sí.

Com la usaven els àrabs?
Les fulles per al cultiu del cuc de seda. Els arbres, per a fixar les terres.

Com s'usa ara?
El seu ús és fonamentalment ornamental.

La taronja

El seu lloc d'origen és:
Sud-est d'Àsia.

La introduïxen a Espanya els àrabs?
Sí.

Com la usaven els àrabs?
Els arbres, per a adornar els horts. Els fruits, per a fer melmelades i medicines. Les flors, per a perfums.

Com s'usa ara?
La taronja dolça, per al consum com a fruita de taula i també per a l'elaboració de sucs i melmelades. L'amarga té un ús ornamen tal i també s'usa per a l'elaboració de melmelades.

La xufa

El seu lloc d'origen és:
Egipte.

La introduïxen a Espanya els àrabs?
Sí.

Com la usaven els àrabs?
Com a fruit sec i per a elaborar l'orxata.

Com s'usa ara?
Sobretot per a elaborar l'orxata i també com a fruit sec.

L'arròs

El seu lloc d'origen és:
Xina.

L'introduïxen a Espanya els àrabs?
No, ja l'havien introduït abans els bizantins, però s'intensifica el seu cultiu amb els àrabs.

Com l'usaven els àrabs?
Com a aliment de primer orde.

Com s'usa ara?
Es cultiva intensivament com a aliment de primer orde.

UNITAT 30

Records

L'emigració és una constant en la història de la humanitat. En el nostre país i en la nostra Comunitat els fluxos migratoris són un fenomen la presència del qual està en constant increment i a què ens habituem a poc a poc. No obstant, este fenomen té dos cares, la del país de procedència i la del d'arribada. En l'actualitat, el nostre país és receptor d'immigrants. No obstant, en un període no molt llunyà nombrosos espanyols van haver d'emigrar a altres països per qüestions econòmiques.

En esta unitat es pretén que l'alumnat, a través d'allò què li compten altres persones sobre la seua experiència com a emigrants, intente comprendre la situació en què es troben els immigrants a Espanya.

1. Objectius

✓ Fomentar l'actitud analítica de l'alumnat per mitjà del contacte amb altres persones que transmeten la seua pròpia experiència.

✓ Augmentar la capacitat de comprensió de les persones immigrants des de les vivències d'una altra persona.

2. Continguts

✍ Relat de les experiències d'una persona que va emigrar a Alemanya, França o Suïssa en els anys 60.

3. Desenrotllament

✳ El tutor o la tutora distribuïx l'alumnat en parelles o trios, que han d'entrevistar una persona que va emigrar a Alemanya, França o Suïssa en els anys 60 i que va estar allí, com a mínim, un any. Poden entrevistar un familiar o conegut, o be acudir a un lloc on es reunisquen jubilats o a un centre de la tercera edat. Interessa conéixer de l'entrevistat, a banda de les seues dades biogràfiques, les

seues experiències i sentiments, la seua percepció de les gents del país i la seua actitud envers els espanyols. Se li podrà preguntar sobre les amistats que allí va fer, el coneixement de l'idioma i la cultura del país i altres aspectes que permeten l'alumnat comprendre la situació d'un emigrant fora del seu país.

S'utilitzarà l'entrevista semidirigida, és a dir, que no parega un interrogatori amb un qüestionari tancat, però evitant que es desvie considerablement del tema. Per a això disposaran d'un llistat de temes o preguntes que servirà de guió per a realitzar l'entrevista, però que no han de seguir de manera completa, ni tan sols en l'orde que estan establides les preguntes. Es tracta que l'entrevistat parle lliurement en l'orde que desitge i que l'entrevistador vaja centrant l'entrevista de tant en tant. L'entrevista podrà també gravar-se en format audiovisual. El llistat de temes annex a esta unitat podrà servir per a elaborar el seu propi. Es complimentarà una fitxa de l'entrevistat que continga les seues dades bàsiques i un resum de l'entrevista.

En una sessió de tutoria posterior, els grups relataran les biografia de l'entrevistat, referida especialment als seus anys com a emigrant en l'estranger i la seua interrelació amb la gent d'eixe país. Es basaran en les dades de la fitxa.

4. Avaluació

- S'avaluarà la rellevància del contingut de la fitxa.
- Es valorarà la capacitat de l'alumnat en l'anàlisi i comprensió de la situació de la persona entrevistada, així com l'actitud d'empatia desenrotllada.

5. Materials

Fitxa d'entrevista

Fitxa d'entrevista

1. Edat, lloc de naixement i possibles llocs de residència a Espanya abans d'emigrar.

2. Dades rellevants de la seua vida a Espanya abans d'emigrar.

3. Raons o motius que li induïxen a emigrar i factors. Opinions i ajudes d'altres persones.

4. Arribada i acollida en el país de destí. Llocs de residència.

5. Història laboral. Treballs exercits.

6. Amistats i relacions amb la gent.

7. Situacions de rebuig o discriminació.

8. Successos i experiències en eixe país.

9. Tornada i adaptació. Percepció d'Espanya i els espanyols al retorn.

10. Relació actual amb eixe país: pensió, amistats, propietats, viatges realitzats, etc.

11. Valoració de l'experiència.

12. Comparació de la seua situació viscuda amb la dels immigrants que vénen ara a Espanya.

XI Comunicació

Este capítol, dedicat a la comunicació, te relació amb el valencià i el castellà en el seu contacte amb altres llengües, altres cultures i altres modes de parlar.

La primera unitat es referix a la utilització de les diferents llengües de l'alumnat per a retolar les dependències del centre, cosa que permet vore les similituds i diferències entre les llengües i fomentar les aportacions de l'alumnat de llengües minoritàries.

La segona unitat es dedica a la influència de l'àrab sobre el valencià i el castellà. Es pretén que l'alumnat puga apreciar l'origen de determinades paraules d'una manera divertida.

Finalment, es presenten americanismes reconeguts en la llengua espanyola amb la intenció que es valoren que és una llengua viva en contínua evolució ací i a Amèrica.

UNITAT 31

Escrivim el altres idiomes

A la Comunitat Valenciana ens hem acostumat a la retolació en valencià i castellà de les dependències. Així mateix, és una pràctica cada vegada més estesa que es retolen en altres idiomes les dependències dels centres, per a significar que estan oberts a tot l'alumnat i a les seues famílies.

En esta unitat es pretén que l'alumnat conega i aprecie la diversitat idiomàtica dels seus companys i companyes d'una manera lúdica, en què fa falta la participació de l'alumnat de llengües minoritàries.

1. Objectius

✓ Apreciar la diversitat dels idiomes de l'alumnat.

✓ Familiaritzar l'alumnat amb la grafia de l'escriptura en altres idiomes d'origen de l'alumnat del centre.

2. Continguts

✍ Retolar les dependències del col·legi en tots els idiomes de l'alumnat.

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora exposa que les dependències del centre estan retolades en els idiomes oficials de la Comunitat Valenciana. Atés que és un centre multicultural pretén retolar els noms de les dependències en les llengües d'origen de l'alumnat del centre. Per a això, demana la col·laboració de tots.

Prèviament haurà sol·licitat autorització a la direcció del centre i haurà revisat la llista de dependències del centre, annexa a esta unitat, incloent, modificant o eliminant aquells que estime oportú.

La classe es dividix en grups de tres o quatre alumnes. Un grup es dedica a retolar i els restants a obtindre la informació de com s'escriu el nom de les dependències en els diferents idiomes. El millor és obtindre la informació directament de l'alumnat o de les seues famílies. També es pot demanar ajuda al professorat o consultar diccionaris o traductors d'internet.

L'activitat conclou amb la col·locació dels rètols i amb les fotos de record de l'activitat.

4. Avaluació

- S'avaluarà la realització plena de l'activitat i la participació de l'alumnat.
- Es valorarà la disposició a utilitzar algunes paraules dels altres idiomes dels seus companys.

5. Materials

Cartolina i retoladors. Pot utilitzar-se qualsevol material que s'estime convenient per a l'elaboració dels rètols.
Relació de dependències del centre.

DEPENDÈNCIES DEL CENTRE:

- Magatzem
- Avantlaboratori
- Lavabos xics
- Lavabos xiques
- Lavabos professorat
- Aula de Dibuix
- Aula d'Informàtica
- Aula de Música
- Aules de Xicotet Grup
- Aula-taller
- Aula-taller de Tecnologia
- Batxillerat
- Biblioteca
- Cafeteria
- Cuina
- Menjador
- Consergeria
- Departament
- Departament d'Orientació
- Direcció
- Educació Infantil
- Educació Primària
- Educació Secundària Obligatòria
- Formació Centres Treball
- Formació Professional
- Gimnàs
- Direcció d'Estudis
- Laboratori
- Sala AA
- Sala AMPA
- Sala d'Equips Docents
- Sala de Professors
- Sala d'Usos Múltiples
- Sala de Visites
- Secretaria
- Seminari
- Servici d'Orientació
- Tutories

UNITAT 32

Escola de traductors

La societat multicultural no és nova. Si mirem un determinat període de la nostra història, podem apreciar la convivència de tres cultures tradicionals: musulmana, cristiana i jueva en bona harmonia amb el seu desenrotllament propi i una interrelació enriquidora per a les tres.

En esta unitat es pretén que l'alumnat puga comprendre la diversitat cultural de la societat actual observant el passat. És una unitat que, a més d'utilitzar-se en una sessió de tutoria, pot servir en València, en Castellà, i en Història.

1. Objectius

✓ Cultivar actituds interculturals de respecte i tolerància cap a les diferents formes d'entendre la vida, de les diferents creences morals i religioses.

2. Continguts

✍ Toledo en el segle XII.
✍ Paraules àrabs que han influït en el valencià i en el castellà.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora presenta l'activitat recordant que a Toledo se la coneix com la ciutat de les Tres Cultures, perquè allí van conviure cristians, musulmans, i jueus.

La relació de les tres cultures es manifesta en l'estil mudèjar. A Toledo hi ha una sèrie d'edificis d'este estil com: Santiago del Arrabal, les esglésies de San Andrés i San Vicente, la torre de l'església de Santo Tomé, el palau de Fuensalida, el Taller del Moro, la Casa de Mesa, el palau de Galiana i la Puerta del Sol.

Tots es construïxen amb rajola o maçoneria encintada, coberts amb bells teginats de fusta i decorats amb algepseries i taulellets.

Els explica que l'Escola de Traductors de Toledo es va crear en el segle XII, com a lloc de trobada de jueus, musulmans i cristians. Allí es traduïa essencialment de l'àrab al romanç i d'este al llatí. Va aconseguir el seu màxim esplendor un segle després per iniciativa del rei Alfons X, el savi, que va potenciar les traduccions al castellà. En l'Escola de Traductors van participar savis com a Domingo Gundisalvo, Juan Hispano, Hermán el Dàlmata, Gerardo de Cremona, Hernán el Alemán, Miguel Scoto i Daniel de Morlay. Van traduir obres d'Al-Farabi, Algazel, el *Planisferi* de Ptolemeu, *De Tactu Pulsus* i *Corpus* de Galé i *De Plantis* d'Aristòtil.

A continuació, presenta una llista de paraules àrabs que s'han incorporat al valencià. Hi ha dos columnes, la primera de paraules àrabs i la segona en blanc. L'activitat consistix a escriure en la columna en blanc aquelles paraules valencianes que es corresponen amb les paraules àrabs i que es troben en la part superior del full.

La mateixa activitat es repetix amb les paraules àrabs que s'han incorporat al castellà.

4. Avaluació

- S'avaluarà l'eficàcia en l'acompliment del treball.
- Es valorarà l'actitud positiva en l'exercici proposat.

5. Materials

Columnes a enllaçar
Diccionaris per a buscar les paraules que no entenguen.

Paraules Valencianes:
aixovar, alambí, albarà, albufera, alcaloide, alcavot, alcohol, alfals, àlgebra, algoritme, alicates, almúnia, alquímia, aranzel, arròs, assutzena, atzabeja, atzar, bata, café, cala, elixir, fideu, gerra, jupa, laca, màscara, moixama, sanefa, tarifa

	Fonètica àrab	Grafia àrab	Paraula Valenciana
1.	*Batt*	بَطّ (بطّة)	
2.	*musamma*	مُسَمّى	
3.	*masara*	مَسَرة	
4.	*lakk*	لَك	
5.	*al-faufasa*	الفُفْسة	
6.	*halla*	هَلّة	
7.	*qahwa*	قَهوة	
8.	*fidewa< fad*	فِدوة / فِدى	
9.	*sanfa*	صَنفة	
10.	*yarra*	جَرّة	
11.	*yuba*	جُبّة	
12.	*tarifa*	تَعريفة	
13.	*al-murra*	المُرّة	
14.	*al-liqat*	اللِّقاط	
15.	*al-kimiya*	الكيمياء	
16.	*al-kuhl*	الكُحل	
17.	*al-qawwad*	القوّاد	
18.	*al-qadi*	القاضي	
19.	*al-zuwar*	الزُوار	
20.	*as-susana*	السوسنة	
21.	*as-sabay*	السبج	
22.	*al-zahr*	الزهر	
23.	*ar-ruzz*	الرز	
24.	*al-Jwarizmi*	الخوارزمي	
25.	*al-yabra*	الجبر	
26.	*al-bara*	البارة	
27.	*al-buhaira*	البحيرة	
28.	*al-nbiq*	النبيق	
29.	*iksir*	الإكسير	
30.	*`anbel*	أنبل	

Paraula Castellana: aceite, acelga, adelfa, adoquín, alcanfor, alcoba, aldaba, alféizar, alfombra, almacén, almohada, alpargata, alubia, añico, azafata, azafrán, azúcar, bellota, chaleco, cifra, dado, fonda, gabán, jazmín, jirafa, mandil, matraca, noria, res, tabique

Fonètica àrab		Grafia àrab	Paraula Castellana
1.	*yasimin*	ياسمين	
2.	*nafra*	نافرة	
3.	*mandil*	منديل	
4.	*mitraqa*	مطرقة	
5.	*qaba'*	قباء	
6.	*fundaq*	فندق	
7.	*sifr*	صفر	
8.	*zurafa*	زرافة	
9.	*ras*	رأس	
10.	*dâd*	داد	
11.	*yalika*	جليكة	
12.	*tasbik*	تسبيك	
13.	*balluta*	بلوطة	
14.	*an-niqd*	النقد	
15.	*al-majzan*	المخزن	
16.	*al-muqadda*	المقدة	
17.	*al-lubiya*	اللوبياء	
18.	*al-kafur*	الكافور	
19.	*al-qubba*	القبة	
20.	*al-fasha*	الفسحة	
21.	*al-dabba*	الضبة	
22.	*as-silqa*	السلقة	
23.	*as-sukkar*	السكر	
24.	*al-safat*	السفاط	
25.	*az-zait*	الزيت	
26.	*az-zafaran*	الزعفران	
27.	*ad-duldan*	الدلدن	
28.	*ad-difla*	الدفلى	
29.	*al-jumbra*	الجمبرة	
30.	*al-pargat*	البرغاث	

Solucions

Fonètica àrab	Grafia àrab	Paraula Valenciana
1. *batt*	بَطّ (بطّ)	bata
2. *masamma*	مَسَمّ	moixama
3. *masjara*	مَسْجَرة	màstara
4. *lakk*	لَكّ	laca
5. *al-fasfasa*	الفَسْفَسة	alfals
6. *kalla*	كَلّة	cala
7. *qahwa*	قَهْوة	café
8. *fidawa<fîd*	فِدَاوة/فِيد	fideu
9. *sanifa*	صَنِيفة	sanefa
10. *garra*	قَرّة	garra
11. *jguba*	جُبّة	jupa
12. *ta'rifa*	تَعْرِيفة	tarifa
13. *al-munya*	المُنْية	almúnia
14. *al-liqat*	اللِّقَاط	alicates
15. *al-kimya*	الكِيمْيَاء	alquímia
16. *al-kuhl*	الكُحْل	alcohol
17. *al-qawwad*	القَوّاد	alcavot
18. *al-qali*	القَلِي	alcaloide
19. *al-zawar*	الزَّوَار	aixovar
20. *as-susana*	السُّوسَنة	assutzena
21. *as-sabag*	السَّبَج	alzabeja
22. *al-zhair*	الزَّهْر	atrar
23. *ar-ruzz*	الرُّز	arròs
24. *al-Jwarizmi*	الخوارزمي	algoritme
25. *al-jabra*	الجَبْر	álgebra
26. *al-bara*	البَارَة	albarà
27. *al-buhaira*	البُحَيْرة	albufera
28. *al-inbiq*	الإنْبِيق	alambi
29. *iksir*	الإكْسِير	elixir
30. *`anzal*	أنْزَال	arrazel

Solucions

Fonètica àrab	Grafia àrab	Paraula Castellana
1. *yasimin*	ياسمين	jazmín
2. *nafura*	ناعورة	noria
3. *mandil*	منديل	mandil
4. *mitraqa*	مطرقة	matraca
5. *qaba'*	قباء	gabán
6. *fundaq*	فندق	fonda
7. *sifr*	صفر	cifra
8. *zurafa*	زرافة	jirafa
9. *ras*	رأس	res
10. *dâd*	داد	dado
11. *yalika*	جليكة	chaleco
12. *tasbik*	تشبيك	tabique
13. *balluta*	بلوطة	bellota
14. *an-niqd*	النقد	añico
15. *al-majzan*	المخزن	almacén
16. *al-mujadda*	المخدة	almohada
17. *al-lubiya*	اللوبياء	alubia
18. *al-kafur*	الكافور	alcanfor
19. *al-qubba*	القبة	alcoba
20. *al-fasha*	الفشة	alféizar
21. *al-dabba*	الضبة	aldaba
22. *as-silqa*	السلقة	acelga
23. *as-sukkar*	السكر	azúcar
24. *al-safat*	الصفاط	azafata
25. *az-zait*	الزيت	aceite
26. *az-zafaran*	الزعفران	azafrán
27. *ad-dukkan*	الدكان	adoquín
28. *ad-difla*	الدفلى	adelfa
29. *al-jumbra*	الجمرة	alfombra
30. *al-pargat*	البرغاث	alpargata

UNITAT 33

Ens entenem

Des de l'arribada dels primers descobridors al continent americà en el segle XV el castellà ha anat evolucionant i canviant de manera diferent de com es desenrotllava a Espanya. No obstant, a pesar de diferències significatives en el vocabulari, podem entendre'ns amb persones procedents de països d'Amèrica del Sud i que utilitzen el castellà com a llengua materna.

En esta unitat presentem algunes paraules acceptades per la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola, que són reconegudes com a americanismes i, per tant, utilitzables en qualsevol procés de comunicació.

1. Objectius

✓ Reconéixer la varietat lingüística que aporten aquelles persones originàries de països d'Amèrica del Sud.

✓ Valorar la diversitat lingüística com a factor enriquidor de la nostra cultura.

2. Continguts

✍ Americanismes

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora distribuïx als alumnes i les alumnes en grups de cinc. Els facilita unes fitxes d'americanismes, extretes del llistat que es troba annex amb els significats dels dits americanismes. El grup haurà d'associar les paraules que s'ha repartit amb els significats corresponents. El tutor o la tutora pot orientar la faena, indicant que es fixen en el prefix o el sufix, o si creuen que és un verb, un nom, etc.

Una vegada relacionades les paraules i els seus significats, hauran d'establir

algunes conclusions com: quins termes consideren més pròxims al seu entorn, quins utilitzarien en les seues conversacions, etc.

Per a la realització del treball, els grups disposaran d'uns 30 minuts; passat este temps cada grup comentarà quines relacions ha establit i les seues impressions sobre diferents termes.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat de l'alumnat d'establir algun criteri per a relacionar paraules amb els seus significats.
- Es valorarà si l'alumnat aprecia les aportacions dels americanismes a la comunicació.

5. Materials

Llistat d'americanismes acceptats per la Real Academia de la Lengua Española. Es troben agrupats per orde alfabètic, si bé el tutor o la tutora pot optar per un altre criteri d'agrupació, com el de descripció o nació per a elaborar les fitxes.

Llistat d'americanismes acceptats per la Real Academia de la Lengua

	Paraula	Descripció	Nació
1.	abuelazón.	Condició anímica dels iaios que repapie repapiegen pel seu nét.	Panamà
2.	abulencia.	Falsedat, especulació.	Rep. Dominicana
3.	achivarse.	Arreglar-se, vestir-se elegant.	El Salvador
4.	achusemado, da.	Boig, extravagant.	Guatemala
5.	acuerpar.	Recolzar (afavorir).	Panamà
6.	acupear.	Defendre.	Costa Rica
7.	adredista.	Que per costum actua a posta	Equador
8.	agallarse.	Molestar-se en extrem.	Puerto Rico
9.	agallú, a.	De caràcter bel·ligerant, agressiu.	Puerto Rico
10.	agualotoso, sa.	Que té excés d'aigua.	Nicaragua
11.	agüite.	Decaïment, abatiment.	El Salvador
12.	ahuizotada.	Acció molesta.	Mèxic
13.	alcanzativo, va.	Suspicaç.	El Salvador
14.	alfabetear.	Ordenar alfabèticament.	Cuba
15.	amanesquera.	Festa o reunió que es prolonga fins a l'alba.	Nicaragua

	Paraula	Descripció	Nació
16.	amasandería.	Forn.	Xile
17.	ambulantaje.	Activitat del venedor ambulant.	Mèxic
18.	atrecho.	Senda.	Puerto Rico
19.	averigüetas.	Manifasser.	Colòmbia
20.	ayudista.	Còmplice.	Xile
21.	babosería.	Parleria sense substància.	Puerto Rico
22.	balurde.	De mala qualitat.	Nicaragua
23.	bencinero, ra.	Pertanyent o relatiu a la benzina (gasolina).	Xile
24.	bibí.	Biberó.	Puerto Ricoo
25.	binazo.	Xafarderia.	Costa Rica
26.	borrachómetro.	Alcoholímetre.	Colòmbia
27.	brujez.	Falta o escassetat de diners.	Mèxic
28.	caima. (Del quechua qayma, insípid, insuls).	Dit d'una persona o d'una cosa: Sosa, sense gràcia.	Bolívia
29.	calancas. (Potser del quítxua kallanca, fortalesa).	Cames llargues i flaques.	Perú
30.	campeonar.	Guanyar un campionat.	Perú
31.	carilimpio, pia.	Descarat.	Panamà
32.	cesteril.	Pertanyent o relatiu al basquetbol.	Xile
33.	chacalele.	Rellotge de polsera. Cor d'una persona.	El Salvador
34.	chacho.	Persona hàbil, que sap moure's en certes situacions.	Colòmbia
35.	chacuatol.	Revoltim, conjunt de coses sense orde.	Nicaragua
36.	chamo, ma.	Xiquet o adolescent.	Veneçuela
37.	chatel.	Xiquet	Nicaragua
38.	chavar.	Molestar.	Puerto Rico
39.	chido, da.	Molt bo. Bonic, bonic.	Mèxic
40.	chimbolero.	Infern.	El Salvador
41.	chimón.	Excoriació formada en la pell pel fregament amb alguna cosa.	Nicaragua
42.	cholear..	Tractar a algú despectivament.	Perú
43.	choreta.	Trompeta. D'improvís, de casualitat, de mala sort.	Hondures
44.	chulillo.	Cobrador d'un autobús.	Perú
45.	chulón, na.	Nu.	El Salvador
46.	chusema.	Boig, extravagant.	Guatemala
47.	cilindradora.	Piconadora.	Colòmbia
48.	cluequera.	Afecte intens d'una persona cap a una altra, especialment cap als xiquets.	Veneçuela
49.	comiquita.	Còmic. Pel·lícula de dibuixos animats del cine o la televisió.	Veneçuela
50.	confligir.	Entrar en conflicte.	Puerto Rico
51.	copuchar.	Propalar notícies alarmants, exagerant	

	Paraula	Descripció	Nació
		els fets.	Xile
52.	cuerdear.	Adular.	Costa Rica
53.	desguabilado, da.	Desarreglat, mal vestit.	Hondures
54.	desguambilado, da.	Desarreglat, mal vestit.	Colòmbia
55.	duchero.	En el bany, compartiment on està la dutxa. Carxofa, peça foradada de la dutxa.	Uruguai
56.	efectivar.	Fer efectiva alguna cosa.	Equador
57.	embostadero.	Lloc fet especialment per a posar la roba mullada al sol.	Veneçuela
58.	enfermada.	Acció i efecte d'emmalaltir.	Mèxic
59.	entumido, da.	Tímid.	Mèxic
60.	entundar.	Enxisar.	Equador
61.	enturcado, da.	Enfurit.	Nicaragua
62.	equipero, ra.	Jugador d'un equip esportiu.	Guatemala
63.	estofón, na.	Estudiós.	Puerto Rico
64.	faracho.	Desmai.	Panamà
65.	fierrada.	Conjunt d'amics de confiança o de la mateixa professió.	El Salvador
66.	filático, ca.	Que empra paraules rebuscades i rares per a exhibir erudició.	Equador
67.	fisiquear.	Lluir el físic; anar ben vestit.	El Salvador
68.	fregatina.	Situació o fet incòmode o tediós.	Xile.
69.	fridera.	Paella (recipient de cuina).	Hondures
70.	gallogallina.	Indecís, covard, pusil·lànime.	Nicaragua
71.	gambusino.	Buscador d'or.	Mèxic
72.	gañotudo, da.	Que crida molt.	Nicaragua
73.	golero.	Porter, jugador que defén la porteria.	Uruguai
74.	guambra. (Del quítxua huambra).	Xicot, xiquet, adolescent.	Equador
75.	guares.	Germans bessons.	Puerto Rico
76.	informativista.	En la ràdio i la televisió, persona encarregada de llegir les notícies.	Uruguai
77.	inmancable.	Infal·lible, segur.	Veneçuela
78.	interpretariado.	Traducció simultània.	Xile
79.	jetonear.	Dir mentides o falsedats.	Costa Rica
80.	lángara.	Persona que no és digna de confiança.	Mèxic
81.	latisueldo.	Sou de considerable quantia.	Equador
82.	lavatrastos.	Pila de fregar, safareig.	Hondures
83.	leuco.	Esparadrap.	Uruguai
84.	levantavidrios.	Alçavidres.	Argentina
85.	llevaitrae.	Portanoves, persona que porta i porta xafarderies.	Cuba
86.	lolo, la.	Adolescent.	Xile
87.	macaquear.	Fer monades.	Uruguai
88.	magiar.	En el futbol, fer bon joc amb la pilota, no deixant que la furte el jugador contrari.	El Salvador

	Paraula	Descripció	Nació
89.	maluquencia.	Malestar general.	Nicaragua
90.	maruga.	Sonall.	Cuba
91.	matero.	Test, recipient de fang per a criar plantes.	Veneçuela
92.	matizón, na.	Bromista.	Nicaragua
93.	mecato.	Xicotet refrigeri que es pren entre menjades.	Colòmbia
94.	mechonear.	Estirar el cabell d'algú. Sotmetre a quintades als nous estudiants.	Xile.
95.	mejengue.	Embolic.	Hondures
96.	miche.	Baralla	Costa Rica
97.	mochilear.	Eixir d'excursió portant els pertrets en una motxilla.	Xile
98.	molonquear.	Sacsar, colpejar.	El Salvador
99.	monga.	Refredat fort, grip.	Puerto Rico
100.	musepo.	Enyorança, tristesa.	Hondures
101.	naipear.	Remenar, mesclar els naips. Enganyar, induir a un altre a tindre per cert el que no ho és.	Bolívia
102.	ñampeado, da.	Boig.	Panamà
103.	pachorrear.	Gandulejar.	Nicaragua
104.	paramar.	Plovisquejar.	Equador
105.	pasadiscos.	Tocadiscos.	Uruguai
106.	patango, ga.	Grosset.	Nicaragua
107.	pedalero, ra.	Pertanyent o relatiu al ciclisme. Ciclista.	Xile
108.	pesero, ra.	Carnisser.	Hondures
109.	pestañazo.	Son breu.	Cuba.
110.	pipencia.	Amistat molt estreta.	Nicaragua
111.	repechaje.	En el futbol, última oportunitat que es dóna a un equip perquè continue en una competició.	El Salvador
112.	ruñir.	Foradar.	Mèxic
113.	semillazo.	Colp.	Costa Rica
114.	tanjarina.	Taronja mandarina.	Uruguai
115.	teclo, cla.	Ancià, persona de molta edat.	Perú.
116.	temar.	Tindre una obsessió.	Bolívia
117.	tipache.	Dit d'una persona de baixa estatura.	Guatemala
118.	togarse.	Endiumenjar-se.	Panamà
119.	trancadera.	Embossament.	Bolívia
120.	trancón.	Embossament.	Colòmbia
121.	uñudo.	Diable	Nicaragua
122.	usamericano, na.	Nord-americà.	Equador
123.	vasado.	Contingut d'un got.	Costa Rica
124.	vidajenear.	Dotorejar.	Panamà
125.	videograbar.	Gravar en vídeo	Mèxic
126.	violía.	Taula plegable per a planxar.	Hondures
127.	yaya.	Dona que es dedica a cuidar xiquets.	Filipines

XII Narració

La part d'este llibre dedicada a creences i tradicions s'inicia amb un capítol sobre contes tradicionals i llibres procedents de diferents cultures. Estes unitats poden relacionar-se amb valencià i castellà.

Els contes tradicionals són una mostra de la cultura arrelada en els pobles que es transmet de generació en generació i també, entre els pobles, adaptant-los a les seues pròpies característiques. Les tradicions de diferents pobles convergixen en un moment donat. Descobrir estes similituds des del més arrelat entre cultures diverses és una activitat lúdica que fomenta l'establiment de llaços afectius.

En la seua majoria, els contes tradicionals tenen la seua ensenyança moral, transmeten uns valors susceptibles de ser coneguts i apreciats per l'alumnat.

Finalment, els llibres de contes, de text, amb il·lustracions, etc. mostren les manifestacions pròpies de cada cultura i permeten una aproximació ràpida a estes.

UNITAT 34

Contes tradicionals

Els contes tradicionals són oberts i variables, anònims, ficticis i se trasmiteixen per via oral. Són col·loquials i senzills. La inconcreció temporal i geogràfica és una de les seues característiques. Un mateix conte té les seues versions pròpies en pobles diferents a causa del contacte i intercanvi cultural des de temps immemorials.

En esta unitat es pretén que l'alumnat aprecie la relació entre cultures des de temps antics, que la transmissió dels contes es realitza de generació a generació i també de cultura a cultura.

1. Objectius

✓ Desenrotllar les habilitats de comunicació.
✓ Facilitar la integració socioafectiva de l'alumnat.

2. Continguts

✍ Conte tradicional rus, *El xiquet-menut*, la versió russa del conte de *Polzet*.

3. Desenrotllament

❋El tutor o la tutora explica que els contes populars tendixen a la uniformitat, com si procediren de la mateixa font amb independència del seu lloc d'origen. Tenen un patró de records comuns més enllà de les cultures. Estos patrons, entroncats en les nostres arrels primordials han passat de la tradició oral a l'escrita i actualment, a la multimèdia.

A continuació, els llig el conte rus d'*El Xiquet-menut*. Els anima que comenten les semblances i diferències entre este conte i el de *Polzet* de Perrault.

Més endavant els demana a diversos alumnes i alumnes que compten en veu alta la seua pròpia versió del conte d'*Aladí i la llàntia meravellosa*. Per a finalitzar, el grup ressaltarà els aspectes comuns entre les diferents versions.

4. Avaluació

- S'avaluarà l'aportació de versions del conte proposat pel tutor o la tutora per l'alumnat i les seues habilitats narratives.
- Es valorarà la integració afectiva del grup i el clima de comunicació que s'establisca en la classe.

5. Materials

El xiquet-menut.

El xiquet-menut.

Això era una vegada un matrimoni de llauradors que vivien sols en una aldea remota. Un dia la dona estava tallant carn per a fer un guisat i es va tallar un dit. Va agarrar el dit i el va tirar al foc del llar que utilitzaven per a calfar la casa.

De sobte, es va caure en compte que del foc va botar una cosa i va anar a parar darrere d'un armari, algú parlava amb veu humana i li demanava per favor ajuda per a eixir.

La dona va preguntar qui era i la veu li va contestar que era el seu fill, nascut del seu dit. La dona el va agarrar i va vore que era un xiquet molt diminut, que a penes s'alçava del sòl. I li va posar de nom Xiquet-menut, perquè eixe era el dit que s'havia tallat.

El xiquet-menut va ser al camp a vore son pare que estava treballant les terres.

- Bon dia pare, va saludar.

El llaurador es va estranyar de sentir una veu humana sense vore a ningú i va preguntar qui parlava.

El xiquet-menut li va dir que era el seu fill acabat de nàixer, que estava sa mare tallant carn per al guisat i es va tallar un dit, el menut. El va tirar al foc i va aparéixer ell, el xiquet-menut. Li va dir a son pare que estava allí per a ajudar-li i li va demanar que s'asseguera i descansara mentre ell llaurava la terra.

Molt curiós, el llaurador es va tombar al costat d'un arbre mentre Xiquet-menut intentava llaurar la terra i el va fer pujant-se al cap del cavall i murmurant-li les ordes a l'orella d'este per a guiar-lo. Abans, li havia suggerit a son pare que si algú diu que vol comprar els seus servicis, el venguera, demanant-li que no sofrira i assegurant-li que tornaria.

Estaven així les coses quan va passar per allí un ric terratinent i es va quedar sorprés al vore que el cavall tirava només del forcat i així s'anaven obrint els

solcs en la terra, i no va vore a ningú per allí.

El terratinent es va meravellar de vore un cavall que treballava sol. El llaurador li va contestar que estava llaurant el seu fill. Llavors el terratinent va voler comprar el xiquet-menut. Després de lloar les virtuts del xiquet i regatejar un moment, el xiquet va ser venut per dos mil rubles.

El terratinent va pagar els dos mil rubles, va agarrar Xiquet-menut, es va ficar en una cartera que portava i es va dirigir cap a la seua hisenda. Però Xiquet-menut va saber com obrir la cartera i escapar-se sense que s'adonara el seu nou amo.

Va començar a caminar i al final el va sorprendre la nit. Es va amagar davall d'unes plantes, just al costat del camí principal, i es va disposar a passar la nit. Estava dormint i un soroll el va despertar. Era el caminar de diversos homes.

Estos hòmes li van comptar que anaven a robar-li uns cavalls al terratinent perquè no els pagava un deute contret con ells.

El xiquet-menut es va oferir a ajudar-los, els va dir que es podria ficar per davall de la porta i obrir-la des de dins.

Van arribar fins a la casa del ric terratinent. Es va ficar el xic en l'estable i es van sentir uns sorolls, Al cap d'uns minuts Xiquet-menut va traure els millors cavalls del terratinent i més tard els van conduir al bosc i es van posar immediatament a repartir-se el botí.

El xiquet-menut es va quedar amb un gran mascle negre i els altres es van quedar amb altres sis exemplars i es van anar a tota velocitat cap a les seues cases per a no ser descoberts.

El xiquet-menut es va dedicar a galopar amb el seu garanyó negre pel bosc disfrutant d'una llibertat que mai no hi havia tingut. Va estar així vivint prou temps fins que es va recordar dels seus pares i una nostàlgia profunda s'apoderà d'ell. Va pensar que havia de tornar amb ells. Així que un dia va dirigir el seu preciós cavall fins a les terres de son pare, que es trobava llaurant al costat del seu vell cavall.

Xiquet-menut va cridar son pare, dient-li que havia tornat. Son pare es va girar sense vore més que a un bonic cavall al costat d'ell, però fixant-se, va vore que Xiquet-menut estava assegut en les crins de l'animal. Va començar a plorar d'emoció i visqueren tots junts, tan feliços.

UNITAT 35

Ensanyça moral

La societat en què vivim ha anat transformant-se a un ritme vertiginós. Usos i costums que eren habituals no fa molt de temps, o ben han desaparegut o pràcticament ja no s'utilitzen. Un exemple el constituïxen els contes.

Són nombrosos els pobles d'altres latituds del planeta que encara mantenen la transmissió de valors, normes, etc. a les noves generacions a través del llenguatge oral. En estes societats, la paraula representa l'instrument utilitzat preferentment. En eixe mode de transmissió cultural, podem emmarcar els antics trobadors, joglars i conta-comptes que recorrien els pobles i ciutats.

En esta unitat es pretén que els alumnes i les alumnes s'apropen cap aquells valors que, de forma explícita o implícita, es troben en els contes, sobretot en els arreplegats en la tradició oral de determinades cultures.

1. Objectius

✓ Establir analogies entre diferents cultures.
✓ Apreciar la transmissió dels contes, com a valor cultural i social.
✓ Desenrotllar la creativitat literària a partir d'elements narratius diversos.

2. Continguts

✍ Els contes en les seues diverses manifestacions.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora explica breument que els contes han servit d'ajuda en la transmissió de valors culturals, completats amb altres opcions literàries. Les famílies continuen utilitzant els contes amb les noves generacions. Per això, la seua importància en qualsevol cultura.

Es proposa que els alumnes formen grups amb un nombre variable de components, però amb la condició que en el grup existisquen almenys alumnes procedents de dos països, regions o cultures diferents.

Els grups efectuaran succesivament:

a) Buscar un conte tradicional comú a dos països, d'entre els representats en el grup.

b) Llegir els contes, indicant els valors representats, coincidències i diferències entre l'argument, els personatges, el final, etc.

c) Cada grup exposarà les seues conclusions. El tutor o la tutora les anirà anotant en la pissarra, a fi de disposar d'elements de comparació ens contes de procedències diverses.

d) El tutor o la tutora proposarà que cada grup escriga un conte, on es combinen els diferents elements narratius dels contes anteriors.

4. Avaluació

- S'avaluarà l'activitat de construir un breu conte que integre elements culturals diferents
- Es valorarà la capacitat d'establir semblances i diferències entre contes de procedències diverses.

5. Materials

Seran els propis alumnes els que aporten els materials per al desenrotllament de la unitat.

UNITAT 36

Dia multicultural del llibre

Determinades activitats interculturals poden ser més efectives si es desenrotllen en un marc més ampli que la tutoria. Així, per exemple, organitzar activitats d'ocupació de temps lliure com la del dia multicultural del llibre pot ajudar a contribuir a transformar l'escola en un centre d'interés, on el saber siga sentit com una necessitat.

En esta unitat es pretén que l'alumnat deprenga aspectes interessants d'altres cultures que ens transmeten els llibres.

1. Objectius

✓ Contribuir a la convivència harmoniosa de totes les cultures presents en el centre, a través d'un coneixement mutu més profund i d'una educació per al respecte a la individualitat cultural dels diversos grups existents.

✓ Desenrotllar activitats curriculars i extraescolars que puguen promoure les relacions interculturals.

2. Continguts

✍ Exposició de llibres, il·lustrats i de text, que porte l'alumnat de diferents països escolaritzats en el centro. També s'exposaran postals, fotos i diversos objectes típics.

3. Desenrotllament

❋ Les activitats es preparen amb la deguda antelació, i s'encarregaran a diversos grups. És important que a més del tutor o la tutora s'impliquen el professorat de valencià i castellà, el secretari o secretària del centre, les associacions de mares i pares d'alumnes i aquell personal que col·labore assíduament en la Biblioteca.

Un grup del centre organitzarà el dia multicultural del llibre el 23 d'abril. Eixe dia s'exposarà en el pati una mostra de llibres de diferents països o cultures.

Una altra activitat consistirà en buscar llibres de text, llegendes i contes per a mostrar-los emmarcats en cartó, reproduint finestres o motius típics de cada país.

Es pot demanar a algun familiar d'un alumne d'altres països que llija en veu alta un conte en la llengua original i una altra persona que el traduïsca simultàniament.

4. Avaluació

- S'avaluarà l'aportació de llibres per part de l'alumnat.
- Es valorarà l'interés, la convivència i el grau de participació.

5. Materials

Expositor de llibres.
Cartons per a emmarcar llibres de text, contes o llegendes.

XIII Empatia

En este capítol es plantegen activitats per a reflexionar sobre dilemes morals, llegendes i proverbis, que permeten descobrir els valors que puguen contindre de manera implícita o latent.

Els dilemes morals formulats en els contextos de tutoria fomenten i desenrotllen el discurs i el juí de l'alumnat. Permeten una discussió rica sobre temes que transcendixen allò quotidià.

Al final de curs, quan l'alumnat ja haja debatut sobre valors interculturals, es poden introduir temes relatius a llegendes profundes de diferents cultures, que permeten elevar el nivell de la discussió, utilitzant pensaments més abstractes.

Un dels valors a tindre en compte en l'educació intercultural és la superació de l'etnocentrisme. Ja no es tracta de considerar com veiem des d'ací a les persones estrangeres o com ens veuen els estrangers que ací vénen, sinó de valorar a partir de proverbis com ens veuen pobles d'altres cultures quan els visitem. Este és l'objecte de l'última unitat del llibre d'educació Intercultural.

UNITAT 37

Què faries?

Enfrontar-se a situacions en què s'han de prendre decisions entre diferents opcions o possibilitats no resulta fàcil. Des de les primeres etapes del seu desenrotllament, el xiquet o la xiqueta no sap quin joguet triar per a jugar. Els joves han d'elegir entre jugar un partit amb els seus amics o anar al cine, entre continuar estudis o buscar un ocupació. Els adults han de decidir si continuen en la mateixa empresa o opten per una altra. No obstant, algunes eleccions es produïxen en situacions en què entren en joc valors, principis o actituds.

Esta unitat pretén de manera senzilla que l'alumnat practique la reflexió que ha de fer-se abans de qualsevol elecció. Així mateix, pretén que prenga decisions responsables, d'acord amb valors i principis acceptats i assumits per la societat en què viu i, en la mesura que es puga, decisions creatives.

Per les característiques de la unitat, pot ser utilitzada en qualsevol dels cursos de la ESO, si bé és més apropiada per a l'últim trimestre de quart curs.

1. Objectius

✓ L'alumnat haurà de ser capaç de donar una resposta justificada al dilema moral plantejat.

✓ Respectar i valorar decisions diferents de la pròpia.

2. Continguts

✍ Dilema moral.

3. Desenrotllament

✳ El tutor o la tutora explica al grup que es plantejarà una discussió sobre una determinada situació, establida com a dilema moral (en l'apartat de materials es trobarà un exemple de dilema moral).

Esta unitat es treballarà individualment i, a la vista del text, cada alumne o alumna reflexionarà i donarà una resposta al dilema. Posteriorment, se celebrarà un debat en gran grup, utilitzant les corresponents tècniques de dinàmica de grups.

El supòsit sobre el qual es discutirà és el següent:

"Estàs conduint el teu cotxe en una nit de tempestat terrible. Pases per una parada d'autobús on es troben tres persones esperant:

- Una anciana greument malalta.
- Una persona procedent d'un altre país que et va salvar la vida quan vas estar a punt d'ofegar-te en la mar.
- Una persona amb què sempre has somiat relacionar-te.

La pregunta que es planteja és:

En esta situació, *a qui d'ells portaries en el cotxe, tenint en compte que només tens lloc per a un passatger?* Pensa abans de continuar llegint i escriu la teua resposta, justificant-la.

Com a activitat complementària, segons la resposta de l'alumnat, es pot demanar que, per grups, discutisquen dilemes morals.

4. Avaluació

- S'avaluarà la capacitat d'establir respostes clares i precises, d'acord amb els valors de la nostra societat.
- Es valorarà la participació en el debat, així com la quantitat i la qualitat de les aportacions.

5. Materials

Resposta al dilema moral

Este dilema es va utilitzar en una entrevista de treball. Podries portar l'anciana, perquè està morint-se i per tant hauries de salvar-la en primer lloc. Podries portar a l'amic, ja que ell et va salvar la vida una vegada i estàs en deute amb ell. No obstant, tal vegada mai no tornes a trobar l'amant perfecte dels teus somnis.

L'aspirant que va ser contractat (d'entre 200 aspirants) no va dubtar al donar la seua resposta.

Què va dir?:

Simplement va contestar: "Li donaria les claus del cotxe a la persona procedent d'un altre país, i li demanaria que portara l'anciana a l'hospital, mentre jo em quedaria esperant l'autobús amb la persona dels meus somnis."

Conclusió: Hem de superar les aparents limitacions que ens plantegen els problemes, i deprendre a pensar creativament.

Text de suport al dilema

Dilema moral: Suposa l'elecció entre dos alternatives de comportament, quan les dos contradiuen els propis principis morals, i no hi ha una tercera alternativa.

Dilema moral semi-real (hipotètic): La disjuntiva (situació sense eixida) d'una persona fictícia, que ha d'elegir entre dos alternatives contràries als seus propis principis.

Dilema moral educatiu: Un dilema (semi-real o real) que porta els integrants d'una discussió de dilemes a tal grau de raonament sobre la solució de problemes morals, que les seues capacitats de discurs i juí són fomentats, desenrotllats. El dilema hauria de ser formulat de la forma més realista possible, perquè desperte curiositat i suspens (intriga) però no emocions que puguen bloquejar l'aprenentatge (com per exemple.: por, odi) .

UNITAT 38

Relats

Les cultures antigues han utilitzat diversos relats per a respondre a preocupacions importants del ser humà i explicar els grans interrogants de la humanitat. Són relats memorables i tradicionals que moltes vegades narren l'actuació de personatges extraordinaris en temps llunyans i misteriosos.

En esta unitat es pretén facilitar als tutors estratègies perquè l'alumnat es familiaritze amb versions de diverses cultures sobre interrogants comuns de la humanitat.

1. Objectius

✓ Cultivar actituds positives cap a altres cultures a través de l'empatia.

2. Continguts

✍ Relats del Diluvi universal segons cultures de diverses parts del món.
✍ Relats sobre els orígens del món.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora explica que el relat d'un Diluvi Universal forma part de diverses cultures de tot el món. La seua explicació es pot basar en el resum annex a esta unitat.

A continuació, invita l'alumnat a elaborar una xicoteta composició sobre els orígens del món, segons relats que hagen sentit. Transcorreguts uns 15 minuts anima a llegir la composició a alguns alumnes, procedents de diverses cultures.

Acabada l'exposició, s'obrirà un debat.

4. Avaluació

- S'avaluarà la participació de l'alumnat en el desenrotllament de la unitat aportant els seus relats.
- Es valorarà l'actitud d'empatia cap als relats procedents d'altres cultures.

5. Materials

No fa falta material específic per a esta unitat, si bé es pot utilitzar llibres de consulta i també Internet.

Relats sobre el Diluvi

El diluvi i la figura de Noé s'arreplega en la Bíblia

"Fes-te un arca de fustes resinoses, dividix-la en compartiments i la calafates amb brea per dins i per fora. Fes-la així, tres-cents colzes de llarg, cinquanta d'ample i trenta d'alt; faràs en ella una claraboia, i a un colze sobre ella acabaràs l'arca per dalt; la porta la fas a un costat; faràs en ella un primer, un segon i un tercer pis. Tiraré sobre la terra un diluvi d'aigües que exterminarà tota carn que davall el cel té un alé de vida. Quant hi ha en la terra perirà. Però amb tu faré jo la meua aliança; i entraràs en l'arca tu i els teus fills, la teua dona i les dones dels teus fills. De tot vivent i de tota carn ficaràs en l'arca parelles perquè visquen amb tu; mascle i femella seran. De cada espècie d'aus, de bestiars i de rèptils vindran a tu per parelles perquè conserven la vida..." (Gènesi 6, 14-21).

A Sumèria, l'epopeia de Gilgamesh

"Destruïx ta casa i construïx una barca, abandona totes les teues pertinences i ves-te'n a buscar la vida, deixa arrere els béns materials i salva la teua ànima... Destruïx ta casa, et dic, i construïx una barca amb les seues dimensions en la justa proporció, amb la seua amplària i longitud en harmonia. Instal·la a bord de la barca la llavor de tots els sers vius."

A Noruega, en el text de Gylfaginning apareix la figura de Bergelmir

"Odín, Vili i Veu van matar el gran gegant gelat Ymir. De les seues ferides va brollar tanta sang (aigua) que, excepte Bergelmir i la seua dona, els altres gegants gelats es van ofegar en la inundació que va provocar. Bergelmir va escapar amb la seua dona en pujar-se amb prestesa a un barco que ell havia construït buidant un tronc."

A Mèxic, la Pedra del Sol dels asteques (V. Còdex Vaticà)

"El quart món va ser il·luminat pel sol de l'aigua. El gran déu Quetzalcoatl va crear una raça de sers humans a partir de la cendra. Esta gent era molt cobdiciosa, per la qual cosa va ser castigada amb una inundació... El Ser Suprem va salvar una parella humana del Diluvi. Els va parlar i els va dir: trobeu un gran arbre, feu un forat en el seu tronc prou gran, i refugieu-vos en ell fins que les aigües es retiren..."

El diluvi també apareix entre els grecs

Quan l'heroi Prometeu va robar el foc dels déus per a entregar-li-lo als homes, aquells, portats per la ira, van decidir destruir la Terra amb un terrible diluvi. No obstant, Zeus va advertir Prometeu a través de Deucalión, construint l'heroi una caixa de fusta introduint en ella tot quant era necessari, i salvant-se així amb Delix del terrible diluvi.

A l'Índia, en els Vedes

"...Quan un home savi cridat Manu realitzava les seues ablucions, va trobar en la palma de la seua mà un peixet que li va pregar que li deixara viure. Manu es va compadir d'ell i ho va ficar en un pot. L'endemà, va comprovar que el peix s'havia fet molt gran i el va portar a un llac. Al poc temps el llac va resultar massa xicotet per a albergar el peix. 'Tira'm al mar -va dir el peix (que en realitat era una manifestació del déu Visnú)- perquè estaré més còmode'. Després va advertir a Manu que anava a desencadenar-se un diluvi. Li va enviar una gran barca, amb ordes d'instal·lar en ella a una parella de cada espècie viva i les llavors de cada planta, i després pujara ell mateix a bord...".

A Egipte, en el Llibre dels Morts

Toth diu que va a "destruir tot quant he creat. La Terra s'afonarà en l'abisme per mitjà d'un diluvi, i la seua superfície apareixerà llisa com en temps pretèrits...".

Àfrica (els yoruba)

"Els déus mai es cansaven de sentir a Obatala descriure la ciutat que ell havia creat en la Terra. Molts d'ells estaven tan fascinats amb el que havien sentit, que van decidir deixar les seues cases del Cel i viure entre els homes en la Terra. Però Olokun estava zelosa d'Obatala i va reunir les grans onades de l'oceà, enviant-les a través de la terra que havia creat Obatala. Una després d'una altra, les ones van inundar la Terra fins que l'aigua va submergir tota l'extensió que es podia vore a simple vista".

Amèrica del Sud (els aymara)

"En el començament, el Senyor Con Ticci Viracocha, príncep i creador de totes les coses, va emergir del buit i va crear la Terra i els Cels. Després, va crear animals i una raça de sers humans gegantins que van viure sobre la Terra en la foscor d'una nit eterna, perquè encara no havia sigut creada cap forma de llum. Quan la conducta d'esta raça va disgustar Viracocha, va tornar a emergir, esta vegada des del llac Titicaca, i va castigar eixos primers sers humans convertint-los en pedres. Després, va provocar una gran inundació. Prompte, inclús els pics de les muntanyes més altes estaven davall l'aigua".

El diluvi també ha sigut arreplegat a Alaska, Califòrnia, Iran, Austràlia, Filipines, Tailàndia, Vietnam, Xina , Polinèsia i Melanèsia.

UNITAT 39

Proverbis

Els proverbis són mostres de la saviesa popular. En ells es condensen apreciacions sobre determinats aspectes de la realitat que s'han mantingut vius en el temps per la seua acceptació entre la gent. A l'analitzar determinats proverbis d'algunes ètnies subsaharianes, podem vislumbrar què és el que pensen ells dels estrangers, especialment dels europeus que els visiten. Podem intuir com ens veuen des del fons de la seua cultura.

En esta unitat es pretén posar a la disposició dels tutors uns proverbis africans perquè l'alumnat puga conéixer-los, analitzar-los i discutir sobre el que signifiquen.

1. Objectius

✓ Preparar l'alumnat per a viure en una societat multicultural coneixent com perceben la nostra cultura membres d'altres cultures en el seu saber popular.

2. Continguts

✍ Analitzar proverbis africans.
✍ Actituds respecte als estrangers.

3. Desenrotllament

❋ El tutor o la tutora explica que els proverbis contenen part del saber popular. En ells, es pot apreciar què pensen els pobles on s'han originat dels estrangers, especialment dels europeus que han estat convivint amb ells. Els proverbis que es conserven es mantenen perquè la gent els continua acceptant i repetint.

Pregunta en veu alta: Com es tracta la figura de l'estranger en els proverbis?

Per exemple, un proverbi japonés diu: "El viatger perd la vergonya". No obstant, un proverbi àrab insistix en el contrari: "Quan estigues en l'estranger, no

oblides la teua part d'humiliació".

I els dos tenen part de raó: l'estranger ha de comunicar-se amb la gent del país a què viatja (el que col·loquialment diem com buscar-se la vida). D'altra banda, no ha de mostrar una altivesa o superioritat cap a la gent que allí viu.

Després d'esta explicació, el tutor o la tutora pregunta: Què és el que pensen els pobles africans sobre els viatgers, els estrangerament i especialment els europeus que els han visitat?.

A continuació dividix la classe en grups de sis, procurant que en tots hi haja alumnat d'origen subsaharià i invitant este alumnat a assumir el paper de portaveu en el seu grup.

Repartix els proverbis africans annexos a esta unitat i demana que parlen d'ells en el grup.

Transcorreguts uns 15 minuts, demana que els portaveus aporten un resum a tota la classe.

4. Avaluació

- S'avaluarà el grau d'implicació de l'alumnat en el desenrotllament de l'activitat.
- Es valorarà la seua actitud empàtica cap als pobles africans.

5. Materials

Proverbis africans.

Mapa d'Àfrica, on es poden ubicar els països d'origen dels probervis.

PROVERBIS AFRICANS

L'estranger és com la rosada. Proverbi bambara, Mali.

L'estranger no veu encara que tinga els ulls oberts. Proverbi baulé, Costa de Marfil.

Hi haurà sempre alguna cosa que dir de l'estranger que s'en va. Proverbi ashanti, Ghana.

L'home blanc mai no oblida Europa. Proverbi mongo, República Democràtica del Congo.

Els que mai no han viatjat creuen que no hi ha millor cuinera que sa mare. Proverbi ewé, Togo.

Déu parla una llengua estrangera. Proverbi ovambo, Namíbia.

Educació Intercultural

Annex

Mesurament de Competències Interculturals

ANNEX

Mesurament de Competències Interculturals

Fins a quin punt un alumne o una alumna és competent en més d'una cultura y en la interrelació entre elles? Podem apreciar el seu grau de domini de competències interculturals? Quines competències interculturals necessita adquirir per a poder millorar la seua formació?

Si entenem que posseir competències interculturals és tindre competències en vàries cultures que interrelacionen, al finalitzar el curs interessarà al professorat i a l'alumnat que ha seguit les sessions de tutoria conéixer el grau d'adquisició d'estes competències.

Per això, proposem exemples d'indicadors, referits als àmbits de coneixement, actituds i habilitats.

A) Indicadors sobre el grau de coneixement que té una persona d'altres cultures que interrelacionen i respecte a la percepció de si mateix interactuant amb persones procedents d'altres cultures:

-Identificar objectes, expressions, cançons, menjars, etc., com pertanyents a altres cultures.
-Conéixer contes, música, art, cuina, celebracions i festes d'altres cultures.
-Conéixer diferents formes de vore el món, d'entendre i de valorar la vida, la conducta, la societat, l'art, etc.
-Analitzar, amb sentit crític la pròpia cultura i altres diferents.
-Descobrir elements comuns entre diverses cultures.
-Notar de les reaccions de disgust o por d'un mateix, davant de manifestacions culturals diferents a la pròpia.
-Notar la influència que exercix el grup de pertinença sobre un mateix en la relació amb persones d'altres cultures.

B) Indicadors respecte a actituds positives en situacions multiculturals:

-Eliminar prejuís i mantindre una actitud oberta cap a altres esquemes culturals.
-Tindre bones expectatives cap a cultures diferents de la pròpia.
-Apreciar les habilitats en què destaquen companys i companyes d'altres cultures.
-Valorar les contribucions històriques i actuals d'altres cultures a la moral, la ciència, la tecnologia, el dret, l'art, la religió, l'economia, etc.
-Millorar l'autoconcepte per mitjà de l'afirmació de la pròpia identitat cultural, mantenint una actitud oberta cap a les altres cultures.
-Comprendre els motius que conduïxen les persones d'altres cultures a adoptar determinats comportaments, creences i valors, sense que això implique que es compartisca els seus punts de vista.
-Respectar que les persones d'altres cultures s'expressen en els seus idiomes propis i adoptar actituds d'aproximació per a millorar la comunicació.

C) Indicadors respecte a habilitats que faciliten la convivència entre l'alumnat de diferents cultures:

-Relacionar-se amb persones procedents d'altres cultures.
-Treballar en grup amb companys i companyes d'altres cultures.
-Evitar expressions estereotipades o negatives procedents de prejuís cap a ètnies o cultures diferents.
-Acollir i acceptar els companys i les companyes procedents d'altres cultures com a persones, sense tindre en compte els prejuís o estereotips que s'atribuïxen al grup de pertinença.
-Criticar comportaments racistes o xenòfobs.
-Participar de forma activa en les activitats interculturals que organitze el centre.
-Deprendre a dialogar i a resoldre conflictes amb companys i companyes procedents d'altres cultures.

Per a mesurar la competència cultural, es proposa un qüestionari que pot ser utilitzat a manera de test-retest pel professorat que s'anime a introduir un programa d'activitats d'educació intercultural en la tutoria. El tutor o la tutora adaptarà este qüestionari segons el seu criteri i podrà utilitzar-ho, parcialment o en la seua totalitat, com a pautes d'observació.

MESURAMENT COMPETENCIES INTERCULTURALS

QÜESTIONARI MCI

Cognoms		Nom
Data	Data naiximent	Edat
Sexe V ❑ M ❑	Curs	Grup

J.L.Blasco, V. Bueno, D.Torregrosa

CONEIXEMENTS	Sempre	Regularment	En ocasions	Mai
1. Localitze en un mapamundi els països d'origen dels meus companys o companyes.				
2. Utilitze paraules de salutació en la llengua materna d'un com-pany o companya.				
3. Pronuncie correctament els noms dels alumnes i les alumnes del centre.				
4. Identifique objectes quotidians (aliments, roba, etc) procedents de països o regions diferents del meu.				
5. Anomene en la llengua d'origen objectes quotidians (aliments, roba, etc) procedents de països diferents del meu.				
6. Mostre interés en saber com s'anomenen objectes quotidians (aliments, roba, etc) procedents d'altres països.				
7. Sé escriure paraules en altres idiomes, distints dels estudiats en el centre.				
8. Compare com s'anomenen determinats objectes en la meua pròpia llengua i en altres.				
9. Quan me exprés, sóc capaç de reconéixer l'origen d'algunes paraules.				
10. Sóc capaç de conéixer algunes tradicions orals, mites, llegendes o contes, procedents d'altres cultures.				
11. Identifique objectes representatius o característics de cultures diferents a la meua.				
12. Identifique algunes característiques físiques de companys o companyes procedents d'altres cultures.				
13. Conec alguns jocs tradicionals de companys o companyes procedents d'altres països.				
14. Percep diferències en algunes manifestacions culturals pròpies dels meus companys o companyes.				
15. Identifique instruments, cançons o ritmes musicals d'altres cultures.				
16. M'adone quan tinc reaccions de por davant d'altres cultures.				
17. Percep les meues reaccions de disgust davant d'altres cultures.				
18. Reconec els estereotips associats a determinats països, regions o cultures.				
19. M'adone de la influència dels altres en la meua relació amb els meus companys o companyes d'altres cultures.				
20. Sóc capaç d'apreciar com veuen les coses els meus companys o companyes procedents d'altres països.				

ACTITUDS	Sempre	Regularment	En ocasions	Mai
21. M'agrada deprendre determinades paraules en la llengua materna d'altres companys o companyes.				
22. M'agraden els mites, llegendes o contes, procedents d'altres cultures.				
23. M'agraden les cançons o ritmes musicals d'altres cultures.				
24. No m'importa compartir espais amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
25. Busque relacionar-me en el centre amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
26. Procure possar-me en classe prop de companys o companyes procedents d'altres cultures.				
27. Em relacione fora del centre amb persones procedents d'altres cultures.				
28. Pense que tindre enel meu grup d'amics i amigues persones procedents d'altres cultures és enriquidor per a mi.				
29. Pense que sóc afortunat per haver nascut en el meu país, però que els altres no són desgraciats per haver nascut en altres països.				
30. Observe reaccions negatives com per exemple rubor, disgust, d'enuig, etc, quan em relacione o em comunique amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
31. Tinc interés per conéixer i deprendre elements característics d'altres cultures.				
32. En la meua relació amb companys o companyes procedents d'altres cultures, utilitze expressions, gestos o hàbits característics d'eixes cultures.				
33. En la meua relació amb la gent tinc en compte l'opinió de persones procedents de cultures distintes de la meua.				
34. Accepte als meus companys o companyes, amb independència de la seua procedència cultural.				
35. Em disgusta que es tracte malament els meus companys o companyes procedents d'altres països, pel seu origen.				
36. Considere que molta gent és racista i intolerant amb persones procedents d'altres cultures.				
37. Davant d'un nou company o companya procedent d'una altra cultura, adopte una postura defensiva.				
38. Crec que la societat hauria d'afavorir més a persones procedents d'altres països, especialment si no tenen recursos.				
39. Pinso que totes les persones tenen els mateixos drets, amb independència del seu país d'origen.				
40. La meua família accepta que em relacione amb els meus companys o companyes procedents d'altres cultures.				

HABILITATS	Sempre	Regularment	En ocasions	Mai
41. Compartisc espais amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
42. Em relacione en el centre amb companys o companyes procedents d'altres països.				
43. M'assente en classe prop de companys o companyes procedents d'altres cultures.				
44. Em relacione fora del centre amb persones procedents d'altres cultures.				
45. El meu grup d'amics i amigues està format per persones procedents de diverses cultures.				
46. Forme equip de treball amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
47. Sóc intransigent quan em relacione amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
48. Evite incomodar els meus companys o companyes procedents d'altres cultures, amb el meu llenguatge o el meu comportament.				
49. Intente estar relaxat quan em relacione amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
50. M'esforce en relacionar-me amb companys o companyes procedents d'altres cultures.				
51. No tinc secrets per als meus amics o amigues procedents d'altres cultures.				
52. Tinc preferències entre els meus companys o companyes, segons la seua cultura.				
53. Tinc tendència a ridiculitzar comportaments culturals diferents dels meus.				
54. Intente mediar en conflictes amb companys o companyes de cultures diferents.				
55. Critique comportaments racistes i xenòfobs en les persones.				
56. Respecte els usos i costums dels meus companys o companyes de cultures diferents.				
57. Faig partícip dels meus usos i costums culturals als meus companys o companyes de cultures diferents.				
58. Quan vaig a casa d'un company o companya d'una altra cultura, respecte els seus usos i costums, col·laborant en algun d'ells.				
59. Compare aspectes culturals dels meus companys o companyes amb els de la meua cultura pròpia.				
60. M'esforce en buscar la millor manera de relacionar-me amb companys o companyes de cultures diferents.				

REGISTRE MCI

Centre	**Localitat**
Data	
Curs	**Grup**

1

Alumn./Coneiximents	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
11																				
12																				
13																				
14																				
15																				
16																				
17																				
18																				
19																				
20																				
21																				
22																				
23																				
24																				
25																				

S. Sempre R. Regularment O. En ocasions M. Mai

2

Alumn./Actituds	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
11																				
12																				
13																				
14																				
15																				
16																				
17																				
18																				
19																				
20																				
21																				
22																				
23																				
24																				
25																				

S. Sempre R. Regularment O. En ocasions M. Mai

3

Alumn./Habilitats	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
11																				
12																				
13																				
14																				
15																				
16																				
17																				
18																				
19																				
20																				
21																				
22																				
23																				
24																				
25																				

S. Sempre R. Regularment O. En ocasions M. Mai

Bibliografia

Bibliografia

Abad, L., La Educación intercultural como propuesta de integración. L. Abad; A. Cucó; A. Izquierdo. Inmigración, Pluralismo y Tolerancia (pág. 9-70). Madrid: Editorial Popular / Jóvenes Contra la Tolerancia. 1993.

Arrollo, R., Diseño y desarrollo del currículum intercultural: los valores islámicos occidentales. Granada, Universidad de Granada. 2000.

Atkinson, D. R., A meta-review of research on cross-cultural counseling and psychotherapy. Journal of Multicultural Counseling and Development, 13, 138-153. 1985.

Aubrey, R. F., Historical development of guidance and counseling and implications for the future. Personnel and Guidance Journal, 55 (1), 288-295. 1977.

Banks, J. A., Multicultural Education: Development, Paradigms and Goals. Multicultural Education in Western Societies, editat per J. A. Banks i J. Lynch. Londres: Holt, Rinehart and Winston, 1986.

Banks, J. A., Multicultural Education: Traits and Goals. Multicultural Education. Issues and Perspectives, editat per J. A. Banks i C. A. Banks. Londres: Allyn and Bacon, 1989.

Banks, J. A., Teaching Multicultural Literacy to Teachers. Teaching Education 4(1): 133-144. 1991.

Banks, J. A., Multicultural Education. Search of Definitions and Goals. Trabajo presentado a la Association for Supervision and Curriculum Development Institute on Cultural Pluralism, Chicago, 1974.

Banks, J. A., Multiethnic Education. Theory and Practice. Allyn and Bacon, INC. Boston, Massachusetts, 1981.

Bennett, Ch., A Case for Pluralism in the Schools. Phi Delta Kappan, vol. 62, 8: pp. 589-591, 1981.

Bennett, M. J., Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. M. Paige (Ed.), Education for the intercultural experience (pp. 21-27). Yarmouth, ME: Intercultural Press. 1993.

Berry, J. W., Acculturation as varieties of adaptation. A. Padilha, (Ed.). Acculturation: Theory, Models and some new Findings. Boulder, CO: Westview. 1980.

Berry, J. W., Psychology of acculturation: Undestanding individuals moving between cultures. R. W. Brislin (Ed.). Applied cross-cultural psychology. Newbury Park, CA: Sage. 1990.

Berry, J. W., Constructing and expanding a framework: Opportunities for developing acculturation research. Applied Psychology na International Review. Jan. Vol. 46 (1): 62-68. 1997.

Berry, J. W., Conceptual Approaches to Understanding Acculturation International Conference in Acculturattion: Advances in Theory, Measurement, and Applied Research. University of San Francisco, CA. December, 4 e 5 .1998.

Besalú, X., Fonaments de l'educació intercultural. Societats pluriculturals / educació: la interculturalitat com a resposta (pág. 151-164). Girona: Servei de Publicacions de la Universitat de Girona / Ajuntament de Girona. 2001.

Bisquerra, R., Modelos de orientación e intervención psicopedagógica. Praxis. Barcelona. 1988.

Bourhis, R., Moïse, L. C., Perreaut, S. & Senécal, S., Towards an Interactive Acculturation Model: A Social Psychological Approach. International Journal of Psychology, 32 (6), 369-386. 1997.

Cabrera López i altres, Atención educativa al alumnado inmigrante. Almería, Consejería de Educación y Ciencia. Delegación de Almería. 1998.

Camilleri, C., From Multicultural to Intercultural: How to Move from One to the Other (141-152). Cultural Diversity and The Schools. Education for Cultural Diversity: Convergence and Divergence. Lynch, J.; C. Modgil and S. Modgil (eds.). Vol. I. The Falmer Press. London, Washington, D.C., 1992.

Carbonell I Paris, F., Inmigración: diversidad cultural, desigualdad social y educación. Edit. M.E.C. Madrid, 1995.

Carney, C.G. I Kahn, K. B., Building competencies for effective cross-cultural counseling: A developmental view. Counseling Psychologist, 12 (1), 11-119. 1984.

Chen, G.-M., Intercultural communication via e-mail debate. The edge: The E-Journal of Intercultural Relations, 1 (4), 1-14. 1998.

Cheng, L. L., Intervention Strategies: A Multicultural Approach. Topics in Language Disorders, vol. 9, 3 pp. 84-91, 1989.

Coll, C, Palacios, J. i Marchesi, A., Desarrollo psicológico y educación. Psicología de la Educación escolar. Alianza. Madrid. 2001.

Cummis, J. Minority Education. Clevedon i Filadelfia: Multilingual Matters Ltd., 1988.

Del Arco Bravo, I., Las NEE de la diversidad cultural en el aula. Desde unas estructuras interculturales: La recepción y la acogida. Sánchez, A. i altres (Coords.): Los desafíos de la educación especial en el umbral del siglo XXI. Almería, Departamento de Didáctica y Organización Escolar de la Universidad de Almería. 1999.

Escámez, J., Estructuración y desestructuración de la comunicación interpersonal en contextos interculturales. Educación intercultural en la perspectiva de la Europa Unida. Salamanca: SEP, 1992.

Etxeberría, F., Interpretaciones del interculturalismo en Europa. Educación intercultural en la perspectiva de la Europa Unida. Salamanca: SEP, 1992.

Fitouri, C. i Rollerm, S., Biculturalisme, bilinguisme et éducation. Delachaux i Niestlé, Paris, 1983.

Fortes, A., Teoría y práctica de la integración escolar: los límites de un éxito. Málaga, Aljibe. 1994.

Fukuyama, M. A., Taking a universal approach to multicultural counselling. Counselor Education and Supervision 30, 6 - 17. 1990.

García Martínez, J. A., Educación intercultural en los ámbitos no formales. Documentación Social. Revista de estudios sociales y de sociología aplicada (núm. 97, pág. 147-160). 1994.

García, A., Sáez, J. i de Escarbajal, A., Educación Intercultural: Modelos básicos. Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria (núm. 4, pág. 7-38). 1999.

Gibson, M. A., Approaches to Multicultural Education in the United States. Anthropology and Education Quarterly vol. 7, 1976.

Gibson, M. A., Approaches to Multicultural Education in the United States: Some Concepts and a Assumption. Anthropology and Education Quarterly, vol. 15, 1984.

Gruzinski, S., El pensamiento mestizo. Paidós. Barcelona. 2000.

Herring, R. D., Multicultural counselling in schools. A synergetic approach. Alexandra, V. American Counselling Association. 1997.

Jordán, J. A., Multiculturalisme i educació. Ediuoc / Proa. Barcelona. 1998.

Jordán Sierra, J. A., Realidad multicultural y educación intercultural. J. A. Jordán Sierra (coord.). La educación intercultural una respuesta a tiempo. Barcelona: Ediuoc / Lectus Vergara. 2001.

Kalantzis, M. & Cope, B., Multicultural education: Transforming the mainstream. S. May, Critical multiculturalism: Rethinking multicultural and antiracist education (pp. 245-276). London: Falmer Press. 1999

Kämäräinen, P., Exploring key qualifications: Context, theory and practice in Europe. P. Kämäräinen, G. Attwell & A. Brown (Eds,), Transformation of learning in education and trarining. CEDEFOP reference Series 37, pp. 20-38. Luxenbourg: Office for Official Publications of the European Communities. 2002.

Kelly, J. G., Psicologia comunitaria. El enfoque ecológico-contextualista. Buenos Aires: Centro Editor de América Latina. 1992

Korsgaard, Acculturation: Intragroup differences in the choice of gender and ethnicity of a counselor in an Asian-American population. Tesi doctoral. California School of Preofessional Psychology, San Diego. 1990.

Laroche, M., Kim, C., Hui, M. K. & Tomiuk, M. A., Journal of Cross-Cultural Psychology, 29 (3), 418-433. 1998.

Lazarus, R., Acculturation isn't everything. Applied Psychology na International Review. Jan. Vol. 46(1): 39-43. 1997.

Lluch, X. i Salinas, J., Del proyecto educativo del aula. Cuadernos de Pedagogía, 264; 54-60. 1996.

Magaña, J. R., de La Rocha, O., Amsel, J., Magaña, H., Revisiting the dimensions of acculturation: Cultural theory and psychometric practice. Hispanic Journal of Behavioral Sciences. Nov. Vol. 18 (4): 444-468. 1996

Morten, G. i Atkinson, D. R., Minority identity development and preference for counselor race. Journal of Negro Education, 52, 156-161. 1983.

Muñoz Sedano, A., Programa y modelos de educación multicultural. Cuadernos de la Fundación Santa María 11. 1993.

Muñoz Sedano, A., Educación Intercultural. Teoría y práctica. Madrid: Escuela Española, 1997.

Muñoz Sedano, A., Hacia una Educación Intercultural: Enfoques y modelos. Encounters on Education, 1, 81-106. 2001.

Parekh, B., The concept of multicultural education. S. Modgli; G. Verma; L. Malick; C. Modgli. (ed.). Multicultural Education. The interminable debate (pág. 19-31). Londres: The Falmer Press. 1986.

Peñalver, C., Multiculturalismo y tolerancia. Sevilla, Cuestiones Pedagógicas. Universidad de Sevilla. 1996.

Prats, E., Racismo en tiempos de globalización. Una propuesta desde la educación moral. Desclée de Brouwer. Bilbao. 2001.

Qribi, A., Acculturation et education familiale chez les Magrebins dans le contexte français de l'Inmigration. Bulletin de Psychologie. Jan-Apr.Vol. 50 (428): 237-242. 1997.

Rodrigo, M., La comunicación intercultural. Barcelona. Anthropos. 1999.

Rodríguez, A. i Seoane, J. (coords.), Creencias, actitudes y valores, vol. 7 del Tratado de Psicología general, dirigido por J. Mayor i J. L. Pinillos, Madrid, Alhambra. 1989.

Sabariego, M., La educación intercultural ante los retos del S. XXI. Desclée de Brouwer. Bilbao. 2002.

Salmerón, H. i altres, Diagnóstico de aulas Multiculturales. Palomino, A. i altres (Coords). De la integración a la escuela para todos. Granada, Grupo Editorial Universitario. 2001.

Sánchez, A., Educación Especial. Respuesta a las necesidades educativas especiales desde la diversidad. Almería, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Almería. 2000.

Sánchez, A. i Torres, J. A., Educación Especial I: Una perspectiva curricular, organización y profesional. Madrid, Pirámide. 1998.

Sodowsky, G. R., Taffe, R. C., Gutkin, T. B. i Wise, S. L., Development of multicultural counselling inventory: A self-report measure of multicultural competencies. Journal of Counselling Psychology 41 (2), 137 - 148. 1994.

Solomon, I. D., Strategies for Implementing a Pluralistic Curriculum in the Social Studies. Social Studies, vol. 79, 6, pp. 256-259, 1988.

Sue, D. W. et al., Position paper: Cross-curtural counseling competencies. Counseling Psychologist, 10, 45-52. 1982.

Sue, D. W., A model for cultural diversity training. Journal of Counselling and Development 70 (1), 99 - 105. 1991.

Sue, D. W., Arredondo, P & Mc Davis, R. J., Multicultural counselling competence and standards: A call to the profession. Journal of Conselling and Development 70 (4), 477 - 486. 1992.

Sue, D. W., Ivey, A. E. & Pedersen, P. B., A theory of multicultural counselling & therapy. Pacific Grove: Brooks/Cole. 1996.

Sue, D. W. & Sue, D., Counselling the culturally different. New York: Wiley. 1990.

Terricabras, J. M., I a tu, què t'importa?. Els valors. La tria personal i l'interes col·lectiu. La Campana. Barcelona. 2002.

Touraine, A., ¿Qué es una sociedad multicultural?. Claves de la razón práctica, 56. Madrid, 1995.

Triandis, H. C., Where is culture in the acculturation model?. Applied Psychology and International Review, Jan. vol 46 (1), 55-58. 1997.

Trueba, H. T., Bilingual-Bicultural Education for Chicanos in the Southwest. Council on Anthropology and Education Quarterly, vol. 5, 3, pp. 8-15, 1974.

Unesco (1994): Diversidad cultural y educación: un reto para el siglo XXI, Reunión Internacional, Ginebra.

Vázquez, G., ¿Es posible una teoría de la educación intercultural?. Teoría y práctica de la educación intercultural, editat per M. A. Santos Rego. Santiago: Universidad, 1994.

Vilà, R., Relaciones Interpersonales Interculturales en Educación Secundaria Obligatoria. X Congreso Nacional de Modelos de Investigación Educativa. Investigación y evaluación en la sociedad del conocimiento (c-1691-01, 84-95322-95-1 ed., pp. 179-185). A Coruña: Aidipe. 2001.

Villalba, F. et al., Orientaciones para la enseñanza del español a inmigrantes y refugiados. MEC. Madrid, 1999.

Wynn, C., Teacher Competencies for Cultural Diversity, en Multicultural Education Through Competency-Based Teacher Education. William A. Hunter (ed.). Washington, D.C.: AACTE, 1974.